

KÖZOKTATÁS

A SZEMÉLYI SZABADSÁGJOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Az oktatási jogok biztosának következetesen képviselt álláspontja szerint a legsúlyosabb jogsértés, amely nevelési-oktatási intézményben előfordulhat, a fizikai bántalmazás. Tapasztalataink szerint az intézményvezetők maguk is komoly jogsértésnek tartják a testi fenytést, felmerülése esetén körültekintő vizsgálatot folytatnak le a történet tisztázása, a felelősség megállapítása, és a szükséges intézkedések megtétele érdekében. Ennek ellenére a 2008. évben is érkeztek hozzánk e tárgyban panaszok, ezért fontosnak tartjuk hangsúlyozni a következőket. Az emberi méltósághoz való jog mindenkit – így az oktatás valamennyi szereplőjét – megillető alkotmányos alapjog, amely alapján többek között tilos a tanulók testi és lelki bántalmazása, megalázó büntetésben való részesítése. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 10. § (2) bekezdése szerint a gyermek, illetve a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani a fizikai és a lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi fenytésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

A testi fenytést alkalmazó pedagógusok részéről gyakran elhangzik az az érv, hogy a rend biztosítása érdekében a súlyosan fegyelmezetlen gyermekkel, tanulóval szemben a pedagógusnak gyakran nincs más eszköze, mint a testi fenytés. Amennyiben a gyermek fegyelmezetlen, indokolt, hogy a pedagógus vele szemben valamilyen fegyelmező eszközt alkalmazzon. Ennek azonban szigorú jogi korlátai vannak: nem alkalmazható olyan fegyelmezési eszköz, amellyel a pedagógus megsérti a gyermek legalapvetőbb jogait, a méltósághoz és a testi épséghez való jogát.

A testi fenytés alkalmazásával továbbá a pedagógus jelentős súlyú fegyelmi vétséget követ el, amelynek esetében a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény a munkáltató kötelező feladatává teszi a fegyelmi eljárás megindítását. A 46. § (8) bekezdése értelmében a fegyelmi eljárás lefolytatása akkor mellőzhető, ha a kötelezettségzegés csekély súlyú és a tényállás tisztázott, azonban jelentős súlyú fegyelmi vétség elkövetésének alapos gyanúja esetén kötelező a fegyelmi eljárás lefolytatása, annak mellőzésére ilyen esetben nincs lehetőség.

A szülők gyakran sérelmezik, hogy a testi fenytést alkalmazó pedagógus ellen indul ugyan fegyelmi eljárás, annak végén azonban túl enyhe fegyelmi büntetést szabnak ki. A szülők ugyanis gyakran gondolják úgy, hogy az egyetlen lehetséges megoldás ilyen esetben, ha a bántalmazó tanárt fegyelmi úton elbocsátják az iskolából.

A fegyelmi felelősségre vonással kapcsolatos munkáltatói döntések tekintetében azonban az oktatási jogok biztosa nem rendelkezik hatáskörrel, így azon túlmenően, hogy az ezzel kapcsolatos jogszabályi rendelkezésekre felhívjuk az intézményvezetők figyelmét, nincs arra lehetőségünk, hogy fegyelmi eljárás megindítását kezdeményezzünk, illetőleg felülbíráljuk az ilyen típusú munkáltatói döntéseket.

Egy szülő azért kereste meg hivatalunkat, mert gyermekét az iskola egyik tanára testi fenyítésben részesítette. Az iskola igazgatója elismerte, hogy a bántalmazás megtörtént, és tájékoztatta hivatalunkat a következőkről. Kivizsgálta a történeteket, és fegyelmi eljárást indított a pedagógus ellen, akit cselekedete miatt megrovásban részesített. Az ügyben a fentiekben kifejtettek szerint megállapítottuk, hogy a pedagógus megsértette a tanuló oktatási jogait, ugyanakkor kezdeményezést nem fogalmaztunk meg, mivel az intézmény vezetője saját hatáskörében megtette a szükséges intézkedéseket: a jogszabályi előírásoknak megfelelően fegyelmi eljárást indított az érintett pedagógus ellen, amelynek során tisztázták a történeteket, megállapították a pedagógus felelősségét, aki ennek nyomán fegyelmi büntetésben részesült. Mivel a szülő nem tartotta elegendőnek a megrovást, felhívtuk a figyelmét arra, hogy a fegyelmi eljárás során történő felelősségre vonással kapcsolatos munkáltatói döntések tekintetében az oktatási jogok biztosja nem rendelkezik hatáskörrel, így nincs arra lehetőség, hogy fegyelmi eljárás során hozott munkáltatói döntéseket felülbíráljuk. (K-OJOGB-642/2008.)

Amennyiben eljárásunk során a testi fenyítés bizonyítást nyer, álláspontunk szerint sérül a tanuló emberi méltóságához való joga, ezért kezdeményezéssel fordulunk az intézmény vezetőjéhez, hogy vezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az intézményben a jövőben a pedagógusok csak olyan fegyelmezési eszközöket alkalmazzanak a diákokkal szemben, amelyeket a jogszabályok lehetővé tesznek, hogy a tanulók emberi méltósága, személyiségi jogai ne sérülhessenek az iskolában. A bántalmazás bizonyítása azonban gyakran ütközik nehézségekbe.

A panaszos azért fordult hivatalunkhoz, mert gyermekét tanára tetteleg bántalmazta, fojtogatta majd hazaküldte, és telefonon azt mondta a szülőnek, hogy a gyermek a héten már ne menjen iskolába. A szülő állítása szerint a tanár később közölte vele, hogy kezdeményezi a gyermek eltanácsolását, és amennyiben nem keresnek a tanuló számára másik iskolát, meg fogja buktatni. A bántalmazás tényének igazolására a szülő panaszához mellékelte a tanulóról készült látólapot. A szülő tájékoztatása szerint a gyermeket bántalmazó tanárt a rendőrségen is feljelentette. A szülő panaszával megkereste az iskola vezetését, akik az eset kivizsgálását követően megállapították, hogy a bepanaszolt tanár és a kollégák állításai alapján a tanulót nem érte tetteleg bántalmazás. A tanuló magatartásával folyamatosan zavarta a tanórákat, kezelhetetlensége miatt került sor a hazaküldésére, amely intézkedés jogszerűtlenségét az igazgató is megállapította. Ennek kapcsán, valamint mert a tanító az osztály előtt minősítette a tanulóval történeteket, az igazgató szóbeli elmarasztalásban részesítette a pedagógust. A szülő sérelmezte az intézmény ügyvel kapcsolatban lefolytatott vizsgálatát, különösen, mert az iskola nem vizsgálta, hogy a tanuló sérülései milyen módon keletkeztek, továbbá a panaszos a pedagógussal szembeni intézkedést sem érezte megfelelőnek. A történetek mind a tanulót, mind a családot nagyon megviselték, ezért a szülők átiratták a gyermeket egy másik iskolába. Az intézményvezető arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy a szülői bejelentés után az iskola kivizsgálta az esetet, annak körülményeiről szóban és írásban beszámoltak az eset kapcsán érintett személyek: a tanár, aki ellen a szülő a panaszt tette, a hospitáló tanárképzős hallgató, az aulában tartózkodó szaktanár, az irodában dolgozó iskolatitkár és a gazdasági asszisztens. Tájékoztatása szerint a vizsgálat eredményeképpen megállapították, hogy az osztálytanító részéről tetteleg bántalmazás nem érte a tanulót. Megállapították ugyanakkor, hogy a tanulót tanítási idő alatt jogszerűtlenül küldték haza, mivel ez nem szülői kérésre történt, illetve a tanuló ilyen módon nagykorú felügyelete nélkül hagyta el az intézményt. Az osztálytanító ezen intézkedéséért, illetve, mivel az osztály előtt minősítette a történeteket az intézményvezető munkáltatói jogkörében eljárva szóbeli elmarasztalásban részesítette az osztálytanítót. Az iskola a vizsgálat eredményéről levélben értesítette a szülőket, továbbá szóbeli egyeztetési lehetőséget biztosítottak a számukra, amely kapcsán úgy tűnt, hogy bár az álláspontok nem közeledtek egymáshoz, de a szülők elégedettek voltak az iskola eljárásával. Azon szülői állítást, hogy a pedagógus buktatással fenyegette meg a tanulót, az intézményvezető azzal cáfolta, hogy iskolájukban nem is létezik buktatás, mivel a tanulók értékelése szövegesen történik. Az eset kivizsgálása során továbbá megállapították, hogy a tanár nem volt olyan helyzetben, hogy mások tudta nélkül a gyermeket fojtogassa, mivel az eset során egyáltalán nem maradt vele kettesben. Az iskola a vizsgálat során ezt a körülményt vizsgálta, nem pedig azt, hogyan került a fojtogatási nyom a gyermek nyakára. A tanulóról írt korábbi jellemzést fenntartva, miszerint a tanuló gyakran kezelhetetlen és agresszív, az intézményvezető azt nyilatkozta, hogy a gyermek korábban is látszottak sérülés nyomai a társaival való dulakodásokból adódóan. Tájékoztatása szerint az iskola a szülőnek jelezte a tanulóval kapcsolatos problémákat, továbbá mivel iskolájukban a tanítás egyik alappillére a szülő és a pedagógus együttműködése, ennek érdekében a tanár minden hónapban szülői esteket tart, ahol a szülőknek és a tanárnak kölcsönösen lehetősége van a felmerülő kérdések, problémák megbeszélésére. A tanárral szembeni szóbeli elmarasztalást az intézményvezető elégséges intézkedésnek tartotta. Megítélése szerint

lehetőségeihez képest a tanár folyamatosan mindent megtett a gyermek érdekében. A nehéz helyzetben hozott helytelen döntését, vagyis, hogy felügyelet nélkül hazaküldte a gyermeket, feltehetőleg a többi gyermek testi épsége iránti felelősségérzet is vezette.

Az ügyben a következőket állapítottuk meg. Nem voltak egyértelműen tisztázhatóak a gyermeknél található külsérelmi nyomok keletkezésének körülményei, az iratokban szereplő ezzel kapcsolatos információk ugyanis ellentmondóak voltak. A külsérelmi nyomok keletkezésére magyarázatot adhatott esetleg az intézményvezető nyilatkozata, miszerint a gyermeknél korábban is látszottak sérülés nyomai a társaival való dulakodásokból adódóan. A hivatalunk rendelkezésére álló eszközök nem alkalmasak ennek a kérdésnek a megítéléséhez, ennek eldöntése nem képezte eljárásunk tárgyát. A szülő a pedagógussal szemben eljárást kezdeményezett a rendőrségen, így az ezzel kapcsolatos vizsgálat, valamint az esetleges felelősségre vonás a rendőrségi eljárás körébe tartozott. A fentiekre tekintettel megállapítottuk, hogy az intézményvezető saját hatáskörében a szülői panaszban foglaltakat megvizsgálta, és a jogsértő pedagógusi magatartás tekintetében munkáltatói jogkörében eljárva szóbeli elmarasztalásban részesítette a pedagógust, amely intézkedést hatáskör hiányában nem állt módunkban felülvizsgálni. Tekintettel ezen intézményvezetői intézkedésre, továbbá azon körülményre, hogy a tanuló intézménnyel fennálló jogviszonya másik intézménybe történő átvétellel megszűnt, az ügyben kezdeményezést nem foglalmaztunk meg. (K-OJOGB-724/2008.)

Az elmúlt évben számos olyan beadvány érkezett hivatalunkhoz, amelyek tanulói erőszakos magatartások elszaporodásáról számoltak be. A jelzések azt mutatják, napjainkban ez a probléma veti fel a legsúlyosabb kérdéseket az iskola világában. A beadványozók között tanulórsaik által bántalmazott gyermekek szülei, segítséget kérő intézményvezetők, illetve tanácstalan pedagógusok voltak a legnagyobb számban, de a kérdéssel összefüggésben az egyik pedagógus szakszervezet vezetője is felvette velünk a kapcsolatot.

Álláspontunk szerint az erőszak olyan jelenség, amely túlmutat az iskolán. Ez azt is jelenti, hogy pusztán iskolai eszközökkel, iskolai keretek között nem is lehet sikeresen küzdeni ellene. Az iskolai erőszak visszaszorításához a kiindulópontot a 2003-ban elfogadott társadalmi bűnmegelőzési stratégia adja. Megítélésünk szerint a szakmai munkabizottság javaslatainak illeszkedniük kell ezen stratégiához, amely tartalmaz elemeket és feladatokat az oktatás, a nevelés és a kultúra területére is megfogalmazva.

Gyakran tapasztaljuk, hogy tanárok azért nem kérnek segítséget, mert szégyellik bevallani, hogy valamiben kudarcot vallottak. Pedig az lehetne az első lépés, hogy elismerjük: a pedagógus hatásköre véges, nem tud mindent megoldani. Gyakran jelzik felénk pedagógusok, hogy eszköztelenek az erőszakkal szemben. El kell ismerni, hogy a tanároknak nincs eszközük az erőszak visszaszorítására, ám egyáltalán nem gondoljuk, hogy a pedagógia eszköztárát kellene kibővíteni. Sokkal inkább azt kellene megnézni, kinek a hatásköre kezdődik a tanár hatáskörén túl. Nagyon sok szakember azért kapja a fizetését, hogy a gyermekkel foglalkozzon, vagy a bűn visszaszorításával foglalkozzon. Ide tartozik a gyermekorvos, a gyermekpszichológus, a rendőr, az ügyész, a börtönparancsnok, a kriminológus, a családsegítő, a gyermekvédelemmel foglalkozó munkatárs, a nevelési tanácsadó, a helyi önkormányzat oktatási bizottságának, a szociális bizottságának tagjai, az anonim lelkeség-szolgálatot nyújtó, vagy jogvédő civil szervezet önkéntesei, az ifjúsági szervezetek tagjai, a sportklubok tagjai. A felsorolt szakemberek, segítők eszközeit kell a pedagógus szolgálatába állítani. Ennek megfelelően véleményünk szerint a legfontosabb tanács, amelyet a pedagógusok felé meg lehet fogalmazni, hogy ne maradjanak egyedül, mert mindig van segítség. A helyi együttműködést természetesen el kell kezdeni kiépíteni és fáradságos munkával működtetni, de ezzel kapcsolatban nincs választásunk. Demokratikus környezetben az együttműködésnek nincs alternatívája. A szakemberek sokat segíthetnek a tanároknak felismerni a bűn, az erőszak első jeleit, hiszen a pedagógus nem tudja hogyan viselkedik a bűnelkövető vagy az áldozat. De a rendőr és az ügyész tudja. A tanár nem mehet

a szülő után a kocsmába, ha segíteni szeretne a családon, de a civil szervezet önkéntese bemehet. Ugyanazokért a célokért más-más eszközök lehetnek hasznosak.

A gyermekeinket érintő erőszak visszaszorítására, a drog fogyasztásának és terjesztésének a visszaszorítására, a HIV/AIDS terjedésének a megállítására sem a helyi költségvetésben, sem a nemzeti költségvetésben nem lesz több pénz. Ám a civil és hatósági együttműködések sikerrel pályázhatnak az EU strukturális alapokhoz. A siker esélye növelhető, ha románokkal, szlovákokkal összefogva pályázunk, és felhasználjuk a németek, finnek tapasztalatait. És jobb pályázatot kell írni, mint a britek, a franciák és a portugálok... Az együttműködés nem fog egy csapásra mindent megoldani. A pénz se. De az együttműködés teremtheti meg annak az esélyét, hogy találjunk jó helyi megoldásokat. Az erőszaknak ugyanis ára van. A megátalkodott fiatalokat börtönbe küldhetjük, ám évek múlva segélyért fognak sorba állni, mert nincs miből megélniük. Vagy újra bünt követnek el.

A helyi együttműködések kialakításához segítséget nyújthat az Európa Tanács Helyi és Regionális Kongresszusának ajánlása az iskolai erőszak visszaszorítása és megelőzése érdekében kialakítandó együttműködésekről. Fontos dokumentum továbbá az Európa Tanács Parlamenti közgyűlésének 1666 (2004) számú ajánlása a gyermekekkel szemben alkalmazott testi fenyítés Európa-szerte történő megtiltásáról. A civil kezdeményezésekhez mintául szolgálhat az Európai Charta a Demokratikus és Erőszakmentes Iskoláról.

Megítélésünk szerint az iskolai erőszak visszaszorításához a kereteket az említett jogi normák adják. Ezek hatására és figyelembevételével helyi megállapodások és normák szülehetnek. Ha az érintettek az oktatást is és az iskolai erőszak visszaszorítását is közügynek tekintik, úgy e megállapodások olyan közpolitikai döntések lesznek, amelyek igazodnak a helyi igényekhez és feltételekhez. A magunk részéről a helyi együttműködések kialakítását szorgalmazzuk. Az országos közpolitikának nem marad más dolga, mint ezen együttműködések kialakulásának feltételeit támogatni, ösztönözni és a helyi megállapodásokat tiszteletben tartani. Azt kell megtanulnunk: nem attól vagyunk demokraták, hogy megtaláljuk a jó megoldásokat, hanem attól, hogy folyamatosan keressük azokat. (K-OJOG-438/2008., K-OJOG-411/2008., K-OJOG-493/2008., K-OJOG-1039/2008., K-OJOG-1035/2008., K-OJOG-1054/2008., K-OJOG-534/2008., K-OJOG-107/2008.)

A nehezen kezelhető, magatartászavaros, erőszakos tanulók viselkedésükkel számos esetben megsértik mind tanuló társaik, mind tanáraik oktatási jogait, s ezzel összefüggésben romboló hatással lehetnek az egész iskola légkörére. Az intézményvezetők és a pedagógusok számára az jelenti a legnagyobb gondot, hogy tehetetlennek érzik magukat a magatartásproblémás tanulók erőszakos cselekményeivel kapcsolatban. Gyakran teszik fel nekünk azt a kérdést, léteznek-e olyan megoldások az erőszakos tanulókkal szemben, amelyek nemcsak hatékonyak, de a jogszerűség szempontjából sem kifogásolhatók.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX törvény, valamint a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendeletben foglaltak szerint a fegyelmezetlen magatartású tanulóval szemben a közoktatási intézmény alkalmazhat ún. fegyelmező intézkedéseket (figyelmeztetés, intő, rovó stb.), illetve indíthat fegyelmi eljárást. A pedagógusok akkor teljesítik a közoktatási törvényben lefektetett kötelezettségeiket, ha a kötelezőszegő gyermekekkel szemben eljárnak a jogszabályok által szabályozott eljárás szerint. Ezzel kapcsolatban az intézmény szakszerű és törvényes működésének biztosítása körében az intézményvezető feladata, hogy a vétkes kötelezettségzegést elkövető tanulót a közoktatási törvényben és az iskolai házirendben meghatározott módon felelősségre vonja,

illetve ha a nehezen fegyelmezhető gyermeknél magatartási zavart, a beilleszkedési képesség sérülését észleli, akkor felhívja a szülőt, hogy forduljon gyermekével nevelési tanácsadóhoz. A szülői kötelezettségek elmulasztása esetén a szülővel szembeni eljárás a jegyző hatáskörébe tartozik.

Szükségesnek tartjuk hangsúlyozni, hogy hivatalunk eszközei nem megfelelőek az így keletkezett jogsértések orvoslásához, mivel a kezdeményezés vagy ajánlás címzettje mindig az oktatási intézmény, illetve a fenntartó, nem pedig az állampolgár. Az együttműködés fentiekben ismertetett lehetséges partnerei mellett az érintett intézmények vezetői a megoldásba bevonhatják az oktatásügyi alternatív vitarendezésben, konfliktuskezelésben, közvetítésben és szakmai tanácsadásban jártas alábbi civil szervezeteket, az Oktatásügyi Közvetítői Szolgálatot, a Család, Gyermekek, Ifjúság Kiemelten Közhasznú Egyesületet, illetve a Partners Hungary Alapítványt.

A jelzésekből kiderül, hogy a probléma nemcsak azon családok számára látszik súlyosnak, ahol a gyermek iskolai erőszak áldozatává vált. Tapasztalataink szerint azok a szülők és nagyszülők is növekvő aggodalommal kísérik figyelemmel a jelenséget, akiknek gyermekei nem kerültek ilyen helyzetbe, mivel az iskola az ő számukra is egyre veszélyesebb helynek tűnik. A nevelési-oktatási intézmény törvényben meghatározott felügyeleti kötelezettsége kiterjed a tanulói erőszakos magatartások, verekedések megakadályozására is. A közoktatási törvény 41. §-ában foglalt rendelkezések alapján ugyanis a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről. Az intézmény ennek keretében ellátja a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat is; felderíti a gyermekek és tanulók fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Az értelmező rendelkezések alapján a felügyelet a tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési intézménybe történő belépéstől az intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt.

A jogszabályok rendelkezései értelmében tehát a tanulók egészségét és biztonságát tehát minden azt veszélyeztető tényezővel szemben védelemben kell részesíteni. A pedagógusoknak a felügyeletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből eredően kötelességük, hogy megtegyenek mindent az olyan jellegű konfliktusok megakadályozása érdekében, amelyek a tanulók közötti testi-lelki bántalmazásokhoz, méltóságsértő cselekedetekhez vezetnek. Ezzel összefüggésben felmerülhet a pedagógusok mulasztásának, felelősségre vonásának kérdése is, akár azáltal, hogy a pedagógusok nem tartózkodtak a helyszínen, vagy a helyszínen tartózkodva nem észlelték, és így nem tudták megelőzni a konfliktust. (K-OJOG-427/2008.)

Egy szülő a következő ügyben kérte hivatalunk segítségét. Gyermekeit egy összevont testnevelés óra folyamán, tanári felügyelet mellett egyik osztálytársa olyan módon bántalmazta, hogy kezeit összekötözte egy ugrókötéllel, és arra kényszerítette, hogy parancsait követve a kutya viselkedését utánozza. A pedagógus látta, hogy mi történik, de mivel azt gondolta, hogy a gyerekek játszanak, nem avatkozott közbe. A cselekményt elkövető gyermek igazgatói intót kapott. A szülő sérelmezte az intézmény ügyel kapcsolatos eljárását, különös tekintettel arra, hogy az esetről csak késve és nem is az iskola útján szerzett tudomást. A panaszos többször felkereste az intézményt, megbeszélve az esetet a testnevelő tanárral, az osztályfőnökkel, az igazgatóhelyetttel, valamint a kisebbségi koordinátorral. Ezen megbeszélések hatására a szülő végül eltekintett attól, hogy a tanulóval szemben feljelentést tegyen. A szülő tájékoztatása szerint az osztályfőnök személyes mulasztásaként elismerte, hogy az esettel kapcsolatban nem tájékoztatta

a szülőt. Az iskola indokaival a szülő nem értett egyet, véleménye szerint a cselekményt elkövető gyermek nem kapott kellő mértékű szankciót, álláspontja szerint a roma származású tanulókkal szemben eleve nem mernek súlyosabb intézkedéseket alkalmazni. A szülő a helyzetre való tekintettel ezt követően gyermekét egy másik intézménybe íratta át.

Az intézményvezető válaszában előadta, hogy az esetet követően közvetlen kivizsgálás történt. A pedagógus meghallgatása során úgy nyilatkozott, hogy a tanóra során nem észlelt olyan súlyú cselekményt, mint amire a szülő hivatkozik. Az osztályfőnök és a szaktanár az érintettek meghallgatását követően a cselekményt elkövető tanulót igazgatói intőben részesítették, de az esetet nem értékelték olyan súlyosságúnak, hogy arról a sértett tanuló szülőjét is értesítsék. Az esetről informális úton tudomást szerző szülő megkeresésére a szaktanár, az osztályfőnök, valamint az igazgató helyettes tisztázva a történetet közös megbeszélést tartottak a szülővel, amely megbeszélés végén úgy tűnt, hogy a panaszos elfogadta az intézmény döntését. Tájékoztatása alapján ezt követően külső információk alapján értesültek arról, hogy a szülő több fórumon is bejelentéssel élt, illetve, hogy a helyi újságban is megjelentette panaszát.

A nyilatkozatához mellékelte nyilvános szülői levélre adott válaszában az igazgató részletes tájékoztatást adott az intézmény sajátosságairól, kitérve arra, hogy a nagyszámú roma tanuló hatékony integrációja érdekében mind a Cigány Önkormányzattal, mind pedig a kisebbségi koordinátorral mindennapos kapcsolatban vannak. Összegzésként úgy értékelte az esetet, hogy eddig és ezután is elkövetnek majd mindent annak érdekében, hogy az iskolában érvényesüljenek a házirend szabályai, roma és nem roma tanulók tekintetében egyaránt, akár olyan áron is, hogy a renitens tanulók esetében akár a legmagasabb büntetési fokozat érvényesítésére is sort kell keríteni.

Elsőként az intézmény felügyeleti kötelezettségének teljesítését vizsgáltuk. A közoktatási törvény 10. §-a rendelkezik arról, hogy a gyermeknek, tanulónak joga, hogy nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák. A gyermek, illetve a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vehető alá testi fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak. Ezen tanulói jogok az intézmény oldalán felügyeleti kötelezettséget keletkeztetnek. A közoktatási törvény 41. §-ában foglalt rendelkezések alapján ugyanis a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről. Az intézmény ennek keretében ellátja a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat is; felderíti a gyermekek és tanulók fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Az értelmező rendelkezések alapján a felügyelet a tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési intézménybe történő belépéstől az intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt.

A pedagógusoknak a felügyeletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből eredően kötelességük, hogy megtegyenek mindent az olyan jellegű konfliktusok megakadályozása érdekében, amelyek a tanulók közötti testi-lelki bántalmazásokhoz, méltóságsértő cselekedetekhez vezetnek. Ezzel összefüggésben minden ilyen típusú ügyben felmerül a pedagógusok mulasztásának, felelősségre vonásának kérdése is, akár azáltal, hogy a pedagógusok nem tartózkodtak a helyszínen, vagy a helyszínen tartózkodva nem észlelték, és így nem tudták megelőzni a konfliktust. A fizikai vagy lelki bántalmazás, illetve a méltóságsértő cselekedet továbbá megalapozhatja az azt elkövető tanulónál fegyelmező intézkedés alkalmazását, illetve vele szemben fegyelmi eljárás megindítását. Ezek alkalmazása függ az intézmények belső szabályzataiban meghatározottaktól. A pedagógusi felügyeleti kötelezettség vonatkozásában a fentiekre tekintettel megállapítottuk, hogy jelen esetben a tanulók feletti felügyelet elmulasztása, a konfliktusba történő be nem avatkozás a tanulói jogok sérelmét okozták.

Másodszor az intézményi tájékoztatási kötelezettség teljesülését vizsgáltuk. A tájékoztatáshoz való jog a közoktatási törvényben az egyes oktatási szereplők jogai között általános elvként szerepel, garanciális jellegű. A közoktatási törvény 14. § (1) bekezdés b) pontjában foglaltak szerint a szülő joga különösen, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást kapjon. Ebből következően természetesen a szülőt tájékoztatni kell az egyéb olyan körülményekről is, amely a tanulót érinti, kivéve, ha ez a tanulóra veszélyt vagy hátrányt jelent. A szülői tájékoztatási jog érvényesülését biztosítja a pedagógus alapvető feladatával, a tanulók nevelésével, tanításával összefüggő kiemelt pedagógusi kötelesség, hogy a szülőket gyermekük nevelésével és oktatásával, fejlődésével kapcsolatosan, továbbá a szülőket és a tanulókat az őket érintő kérdésekről rendszeresen tájékoztassa, a szülőt figyelmeztesse, ha gyermeke jogainak megóvása vagy fejlődésének elősegítése érdekében intézkedést tart szükségesnek.

A nevelési-oktatási intézmények kölcsönös függőségi viszonyainak világában jelentkező erőszakkal kapcsolatos problémák kezelése nagy körültekintést kíván, mivel hatásaiban a kis közösség gyakran

duplán megfizeti az árát. Az ügy kivizsgálása során fontos, hogy az intézmény az érintett felek bevonásával, a cselekmény minden részletére kiterjedő vizsgálatot folytasson. Így az esetleges mulasztások felszínre kerülhetnek, és ilyen módon esetleg még korai szakaszában feloldódhat a konfliktus. Jelen esetben a szülő tájékoztatása csak az eset lezárását követően, az incidensről informális úton tudomást szerző szülő megkeresésére történt meg. A szülő tájékoztatása szerint az osztályfőnök a tájékoztatás elmaradását személyes mulasztásaként elismerte. A fentiekre tekintettel álláspontunk szerint a tájékoztatás elmaradása a szülői, illetve tanulói jogok sérelmét eredményezte.

A fentiekre, valamint arra tekintettel, hogy az érintett tanulónak a tanulói jogviszonya egy másik intézménybe történő átvétellel megszűnt, azzal a kezdeményezéssel fordultunk az igazgatóhoz, hogy intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket, hogy a jövőben a pedagógusok felügyeleti kötelezettségüknek maradéktalanul tegyen eleget, hogy a tanulók jogai ne sérülhessenek az iskolában. Kezdeményeztük továbbá, hogy az intézmény a továbbiakban tegyen eleget a jogszabályban előírt szülővel szembeni tájékoztatási kötelezettségének is. Az intézményvezető mindkét kezdeményezésünket elfogadta. (K-OJOG-98/2008.)

Különösen súlyos problémákat jeleznek azok az esetek, amikor a tanulók közötti konfliktusba valamelyik gyermek szülője is bekapcsolódik. Ha a szülő ilyenkor bemegy az iskolába, és ott a gyermekét ért vélt vagy valós sérelmeket kívánja megtorolni, gyakran okoz ezzel újabb jogsértéseket. Az iskola felügyeleti kötelezettsége az ilyen esetekre is kiterjed.

Beadványában egy szülő azt sérelmezte, hogy gyermekét az egyik osztálytárs édesanyja az osztályteremben tanítás előtt felpofozta. Ezt követően ez az édesanya egy másik tanulót is pofon vágott. Az édesanya az osztályfőnöknek azt a magyarázatot adta tetteire, hogy a két tanulót azért verte meg, mert előző héten összeverekedtek az ő fiával. Panasza alapján ezt követően az osztályfőnök az osztályteremben közölte az érintett tanulókkal, hogy fel lesznek jelentve a rendőrségen, és nem helyesli, amit az édesanya tett, de igazat ad neki.

A szülő panaszában sérelmezte továbbá, hogy az iskolai incidenssel kapcsolatban nem értesítették, arról a gyermekétől kellett tudomást szereznie. Ezt követően kereste fel az osztályfőnököt, az igazgatót, majd az intézményt fenntartó önkormányzatot. Javaslatot tett egy esetleges porta kialakítására, annak biztosítására, hogy az iskola területén ne legyen más a tanárokon és a diákokon kívül. A szülő sérelmezte az intézmény jelen ügygel kapcsolatos hozzáállását, az értesítés és a felügyelet hiányát.

Az igazgató nyilatkozatában előadta, hogy az esemény napján, 2008. szeptember 29-én is, mint minden más tanítási napon, 7 óra 10 perctől pedagógus ügyelet működött az intézményben. A felügyelet során a két ügyeletes pedagógus a számukra kijelölt helyen, a folyosón és az osztálytermekben tartózkodott. A megvádolt szülő az ügyeletesekkel az aulában találkozott, ahol azt mondta nekik, hogy a gyermek osztályfőnökére vár. Később kiderült, hogy ez a szülő nem szabályosan, a főbejáraton, hanem a konyha melletti oldalkapun jött be az épületbe. Tájékoztatása szerint mind a szülői értekezleteken felhívják a szülők figyelmét az épületben való tartózkodás szabályaira, mind pedig az iskola bejáratánál táblák hirdetik, hogy a szülők csak az aulában várakozhatnak. Így ezekkel a szabályokkal az érintett szülőnek is tisztában kellett lennie. Az intézményvezető nyilatkozata szerint az incidensről az osztályfőnök előbb a gyerekekkel beszélt. Elmondta, hogy helytelen, amit a szülő tett és a problémát csak békés eszközökkel lehet megoldani, az ügy kivizsgálása pedig a rendőrség feladata. Az osztályfőnök 2008. szeptember 30-án a fogadóórára összehívta a szülőket ügy tisztázása érdekében. A válaszlevél alapján a szülővel nem sikerült egyeztetni erről a fogadóóra időpontról, csak később telefonon beszéltek meg a történeteket, ekkor az osztályfőnök elmondása szerint az édesanya együttműködően nyilatkozott. 2008. október 1-jén szülői értekezletet is tartottak, ezen azonban a szülő munkahelyi elfoglaltságai miatt nem tudott részt venni. Az osztályfőnök a megbeszélések kapcsán próbálta felderíteni az ügy előzményeit. Az igazgató tájékoztatása alapján ő maga személyesen 2008. szeptember 29-én értesült a történetekről, ekkor másnapra megbeszélt egy személyes találkozót a tanuló nagyszülőjével. Ezt követően telefonon egyeztetett a rendőrséggel az ügyben tehető lehetséges lépésekről, ahonnan azt a tájékoztatást kapta, hogy az érintett szülőnek kell feljelentést tennie, amennyiben sérelmezi a történeteket. 2008. szeptember 30-án a szülővel és a tanuló nagyszülőjével, valamint az osztályfőnökkel megbeszélést tartottak. Az osztályfőnökkel próbálták meggyőzni a szülőket az ügy békés rendezéséről, hogy a pofozkodó szülővel próbálják megbeszélni a történeteket, amennyiben nem megy, úgy pedig esetlegesen mérlegeljék a feljelentés lehetőségét. A megbeszélést követően az osztályfőnök telefonon felhívta a másik érintett szülőt és kérte, hogy kérjen bocsánatot a tetteért, amire ő ígéretet is tett. Az ezután történetekről az igazgatót nem voltak további információi. A fent említettek mellett az igazgató asszony tájékoztatott arról, hogy ezt követően a fenntartóval is egyeztetett a porta létesítéséről, aminek eredményeképpen néhány hét múlva bevezették a portaszolgálatot, amely 2008. október 20-a óta folyamatosan működik. Az iskolában

megnyilvánuló agresszió kapcsán pedig 2008. október 15-én kerekasztal beszélgetést hívott össze, amelyre meghívta a polgármestert, a jegyzőt, a helyi rendőrőrs vezetőjét, az ifjúságvédelmi felelősöket, a szülői szervezet képviselőjét, az oktatási bizottság két tagját, a DÖK segítő tanárt, a Cigány Kisebbségi Önkormányzat vezetőjét, valamint a Családsegítő Szolgálat főelőadóját. Tájékoztatása szerint ezen a kerekasztal megbeszélésen megállapodtak az iskolai erőszakkal kapcsolatos együttműködésben, valamint egyeztettek a portaszolgálat bevezetésével kapcsolatban. Az igazgatónő álláspontja szerint az ügyvel kapcsolatban minden lehetséges lépést megtettek.

Megállapítottuk, hogy az intézményvezető alaposan kivizsgálta a felmerült problémát, és intézményvezetői hatáskörében megtette a szükséges intézkedéseket. A fentiekre tekintettel kezdeményezést nem fogalmaztunk meg. (K-OJOGB-898/2008.)

A korábbiakban már részletezett, az intézményt terhelő felügyeleti kötelezettség különös súllyal vetődik fel minden olyan esetben, amikor a tanuló az iskolában balesetet szenved.

Egy szülő azért fordult hozzánk, mert gyermekét baleset érte az intézményben. A szülő állítása szerint az eset azért fordulhatott elő, mert az iskola nem teljesítette felügyeleti kötelezettségét, a gyermekekre a szünetben egy pedagógus sem vigyázott. A szülő megjegyezte, hogy szerinte az intézmény nem felel meg a balesetvédelmi előírásoknak sem. A szülő észrevételeit jelezte az intézményvezetőnek, illetve a fenntartónak is, de az ügyvel kapcsolatos eljárásukat nem tartotta megfelelőnek. Az igazgató előadta, hogy a tanuló részére a tanév kezdetén az osztályfőnök a balesetvédelmi és tűzvédelmi oktatást megtartotta, amelynek tényét a levélhez mellékelte, a gyermek által aláírt osztálynapló fénymásolatával igazolta. Tájékoztatott arról, hogy melyik pedagógus volt az ügyeletes nevelő a gyermek balesetének időpontjában. A tanár a 4. óra után az osztályt a tanterem előtt felsorakoztatta. A pedagógus hagyta el a tantermet utoljára, hogy lekapcsolja a villanyt. Az ügyeletes nevelő a sor végén haladt, hogy egy mozgáskoordinációs zavarokkal küzdő tanulónak segítse a lépcsőn való közlekedését. A panaszos gyermeke a sor elején vonult, majd a lépcsőfordulónál szaladni kezdett és a zsidóházba érve elesett. Több tanú állítása szerint, a tanuló balesetében más személy nem hatott közre, és a balesetben nem játszott szerepet semmiféle veszélyt okozó, balesetvédelmi szempontoknak nem megfelelő eszköz vagy tárgy. A baleset bekövetkeztét követően a pedagógus rögtön kihívta a védőnőt. Miután a gyermek állapota nem javult, a tanár azonnal a saját gépkocsiján a tanulót orvoshoz vitte. Út közben értesítették és felvették a szülőt is, így továbbiakban a szülő is kísérte a gyermeket az orvosi ellátásokra. Az orvos szájsebészeti vizsgálatot is javasolt, így a pedagógus felajánlotta a szülőnek, hogy személygépkocsijával elviszi a gyermeket és a szülőt a szakrendelésre. A baleset körülményeit az intézmény vezetője később részletesen megvizsgálta. Vizsgálatáról jegyzőkönyvet készített, amelyben fenti állításait a balesetnél jelenlévő szemtanúk is igazolták. Állítása szerint az igazgató a szükséges és elvárható intézkedéseket megtette a további balesetek megelőzése érdekében, amikor felhívta a tanulók figyelmét, hogy szünetben ne rohangáljanak, vigyázzanak saját és társaik testi épségére. Megállapítottuk, hogy a tanuló a baleset időpontjában tanári felügyelet alatt állt. A felügyelő tanár az eset bekövetkezésekor felróható hibát nem követett el, a baleset megelőzésére nem volt lehetősége. A baleset követően a pedagógus minden tőle telhetőt megtett, hogy a gyermek szakszerű orvosi ellátásban részesüljön. Az intézményvezető az esetet szakszerűen kivizsgálta és lépéseket tett a további tanulói balesetek megelőzésére. Erre tekintettel kezdeményezést az ügyben nem fogalmaztunk meg, és arra kértük az igazgatót, hogy továbbra is tegyen meg minden szükséges intézkedést a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 41. § (5) bekezdésében megfogalmazott felügyeleti kötelezettség teljesítése érdekében, hogy hasonló tanulói balesetek ne következhessek be. (K-OJOG-309/2008.)

Mint minden évben, tavaly is érkeztek hozzánk arra vonatkozó kérdések, hogy milyen tárgyakat tarthatnak maguknál a tanulók az iskolában. (K-OJOGB-516/2008)

Beadványában egy szülő kifogásolta, hogy a tanítási óra zavarása miatt gyermekétől elvett mobiltelefont a pedagógus a tanóra végén nem adta vissza, és jelezte a tanulónak, hogy azt csak a szülőnek kívánja visszaszolgáltatni. A szülő továbbá jogsértőnek tartotta az ezzel kapcsolatos, az iskola házirendjében szereplő rendelkezéseket is.

Az ügyvel kapcsolatban nyilatkozatot kértünk az intézmény vezetőjétől, aki válaszában megerősítette a panaszos által előadottakat. Eljárásunk során a következőket állapítottuk meg. Amennyiben a tanuló az iskolában magánál tart egy tárgyat, akkor tulajdonjogából eredő egyik részjogosítványát gyakorolja. A tulajdonhoz fűződő jog alkotmányos alapjog, amely korlátozása csak más alapjog érvényesülése érdekében, és az Alkotmány 8. § (2) bekezdése értelmében csak törvényben történhet. Ilyen törvényi korlátozást fogalmaz meg a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 40. § (8) bekezdése is, amely

szerint a házirend előírhatja a tanulók által az iskolába bevitt dolgok megőrzőben (öltözőben) való elhelyezését, illetve a bevitel bejelentését. A házirend a tanulói jogviszonyból származó jogok és kötelezettségek gyakorlásához, teljesítéséhez nem szükséges dolgok bevitelét megtilthatja, korlátozhatja vagy feltételhez kötheti. Ha az előírt szabályokat megszegik, a bekövetkezett kárért a nevelési-oktatási intézmény csak szándékos károkozás esetén felel.

Az említett korlátozás azonban nem jelent teljes körű, általános felhatalmazást. Fontos látni, hogy a jogszabályhely alapján az iskolák nem tilthatnak ki tetszőlegesen mindenféle, a tanuláshoz nem szükséges tárgyat. Annak a döntésnek, hogy valamit kitiltanak, ésszerűnek kell lennie, soha nem lehet önkényes. Általánosságban elmondható, hogy azok a tárgyak, amelyeket az emberek az adott helyre általában magukkal visznek, nem tilthatók ki, mert ez indokolatlanul széles mértékben korlátozná a tulajdonhoz fűződő alkotmányos alapjogot. Álláspontunk szerint napjainkban a mobiltelefon olyan használati eszköz, amelyet az emberek – így a tanulók is – rendszeresen hordanak, folyamatosan használnak, és maguknál tartanak szinte mindig.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a közoktatási intézmények házirendjükben generális jelleggel nem tilthatnak ki minden mobiltelefont, mint ahogyan nem tilthatják ki például az összes ékszer, diszcsant vagy mp3 lejátszót sem.

A tanulói jogviszonyból származó jogok és kötelezettségek gyakorlásához, teljesítéséhez nem szükséges dolgok bevitelének megtiltása, korlátozása vagy feltételhez kötése két jogkövetkezményében élesen elkülönülő csoportra bontható.

Egyrésztől kitilthatóak az olyan dolgok, amelyek valamely a jogszabályban előírt tanulói jogot sértenek, illetve nevesített tanulói kötelezettséggel ellentétesek. Például a tanulók egészségére, illetve testi épségére veszélyes dolognak az oktatási intézménybe való behozatalát megtilthatja az iskola házirendje. Egy ilyen dolognak az intézménybe való bevitelére ugyanis többek között sérti a tanulónak a közoktatási törvény 10. § (1) bekezdésében külön nevesített jogát, hogy a nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék őket. Emellett a tanuló cselekményével megsérti a törvény 12. § (1) bekezdésében előírt kötelezettségét, hogy óvja saját és társai testi épségét. Ha a pedagógus ilyen tárgy behozatalát észleli, akkor azt természetesen elveheti a tanulótól, ami egyébként a törvény 19. § (7) bekezdéséből is adódik, miszerint a pedagógusnak kötelessége, hogy nevelő és oktató tevékenysége keretében gondoskodik a tanuló testi épségének megóvásáról. A fentiek értelmében tehát a pedagógus az egészségre, illetve a testi épségre veszélyes dolgokat a tanulótól elveheti és azokat a dolog jellegéből adódóan csak a szülőnek, illetve hatósági személynek adhatja ki. Továbbá az ilyen esetekben, mivel a tanuló kötelezettségét követett el, vele szemben fegyelmező intézkedés alkalmazása, illetve fegyelmi eljárás megindítása is indokolt lehet.

Ettől teljesen elkülönülő, másik esetkör, amikor az iskola a közoktatási törvény 40. § (8) bekezdése alapján azért tiltja vagy korlátozza, illetve köti feltételhez egy tárgynak az iskolába történő behozatalát, hogy ezzel saját kárfelelősségét csökkentse. Ha egy dolognak az iskolában történő birtoklása nem sért, illetve veszélyeztet törvényben nevesített jogot, illetve a pedagógus nem kapott törvényi felhatalmazást a tulajdonjog ilyen mértékű korlátozására, akkor a tárgyat a tanulótól nem veheti el.

A közoktatási törvény előbb említett (40. § (8) bekezdés) rendelkezése csupán az intézmény kárfelelősségének mérséklésére hivatott. A jogszabály céljából következik, amennyiben a tanuló a házirend előírásának ellenére a tárgyat az iskolába beviszi, annak bevitelét nem jelenti be, illetve a dolgot nem kívánja a megőrzőben elhelyezni, attól még nem sújtható a dolog elvételeivel vagy bármely más fegyelmező intézkedéssel. Ilyen jellegű szabályozás ugyanis túlzott mértékben korlátozná a tulajdonjogból eredő és a tulajdonost illető rendelkezési jogosultságot. A törvény azért nevesíti külön a jogkövetkezményt, a kárfelelősségnek a szándékos károkozásra történő korlátozását, mert ebben az esetben csak ilyen szinten szeretné az alapjogot korlátozni.

Ennek megfelelően az intézmény házirendjében kitilthatóak például a feltűnően nagy értékű mobiltelefonok, csakúgy mint a nagy értékű ékszerek. Azonban, ha a pedagógus azt észleli, hogy a tanuló ennek a szabálynak a megszegésével tart magánál ilyen tárgyat, akkor a tanulótól nem veheti el a dolgot, a pedagógusnak csupán fel kell hívnia a gyermek figyelmét, ha a fenti szabályt nem tartja be, akkor a dologban keletkezett kárért az intézmény csak szándékos károkozás esetén felel. A pedagógus emellett felhívhatja a kiskorú tanuló törvényes képviselőjének a figyelmét, hogy a gyermeknél az iskolából kitiltott tárgyat láttak. Azonban a törvény csak a szülőt hatalmazza fel arra, hogy a kiskorú gyermek tulajdona felett rendelkezessen, ezért ha a szülő nem kívánta megakadályozni, hogy a gyermek az adott tárgyat az iskolába elvigye, ennek felülbírálatára a pedagógus nem jogosult.

Lényeges továbbá megemlíteni, a fentiek nem jelentik azt, hogy a tanulók ne lennének felelősségre vonhatók, ha tanórán nem a tananyaggal, hanem bármi mással, így a mobiltelefonjukkal – diszcsanjukkal, mp3 lejátszójukkal, stb. – foglalkoznak. A nevelési-oktatási intézményekben ugyanis a pedagógus joga és kötelezettsége, hogy a tanítás zavartalanságát biztosítsa. Ennek keretében, amennyiben a rend másképpen nem biztosítható, elveheti a tanulóktól azt a zavaró eszközt, amely megakadályozza, hogy a tanuló vagy

társai a tanulásra koncentrálhassanak. Ez az intézkedés a tulajdonjog jogszerű korlátozásának minősül. Figyelemmel kell lenni azonban a jogkorlátozás céljára. Mivel a cél az volt, hogy a tanuló ne mással, hanem az órai anyaggal foglalkozzon, a korlátozás – a dolog elvétele – is csak addig terjedhet, amíg ez a cél fennáll. Ez a gyakorlatban azt jelenti, mihelyt az órának vége, a cél megszűnt, a dolgot vissza kell adni, ilyenkor a pedagógus a tanuló tulajdonában lévő tárgyat nem tarthatja többé magánál. Amennyiben a tanuló mobiltelefonjával akadályozza a tanítást, tőle a mobiltelefon elvehető, azonban amikor a foglalkozásnak vége, a pedagógus köteles azonnal visszaadni a dolgot tulajdonosának. A pedagógus tehát jogszerűen nem zárhatja el a tanuló mobiltelefonját. Más szankcióval, úgymint fegyelmező intézkedésekkel és fegyelmi eljárással kell a tanulót a jogkövető magatartásra rábírn.

A tanulót ugyanis a dolog jogos birtokosának kell tekinteni, akit a Polgári Törvénykönyv szerint megillet a birtokvédelem azokkal szemben, akik őt birtokától jogalap nélkül megfosztják. A tanórát zavaró helyzet megszüntetése és a többi tanuló tanuláshoz való jogának védelme jogalapot biztosít a dolog elvételére. Azonban amint ez az állapot megszűnt (azaz a legkésőbb a tanóra végén) a pedagógus jogalap nélkül birtokolja a dolgot és a Polgári Törvénykönyv szerint köteles azt a birtoklásra jogosultnak, ebben az esetben a tanulónak kiadni. Amennyiben ezt nem teszi meg a pedagógus, rosszhiszemű birtokossá válik, és felelős lesz minden olyan, a dolgot érintő kárért, ami a jogosultnál nem következett volna be.

A fentiekre tekintettel kezdeményezést fogalmaztunk meg az intézményvezető részére, hogy az iskola házirendjét a fentieknek megfelelően módosítsák, illetve a jövőben ügyeljenek, hogy hasonló eset ne fordulhasson elő az intézményben. Az intézményvezető elfogadta kezdeményezésünket és ígéretet tett a házirend azonnali módosítására. (K-OJOG-311/2008.)

Gyakran fordulnak hozzánk szülők, tanulók azzal kapcsolatban, hogy az iskola hogyan szabályozhatja a tanulók külső megjelenését. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 40. § (7) bekezdése értelmében az iskola házirendje állapítja meg a jogszabályban meghatározott tanulói jogok és köteleességek gyakorlásával, az iskolai tanulói munkarenddel, a tanórai és tanórán kívüli foglalkozások rendjével, az iskola helyiségei és az iskolához tartozó területek használatával kapcsolatos szabályokat. A házirend tehát tartalmazhat a diákok köteleességeiről szóló fejezetet. E fejezet rendelkezései azonban csak a jogszabályokban előírt köteleességeket részletezhetik, azok teljesítésének módját határozzák meg. Nincs arra lehetőség, hogy a jogszabályokban rögzített köteleességeken túl az iskola házirendje további tanulói köteleességeket írjon elő.

A megjelenés, az öltözködés, a külső megválasztása az ember önrendelkezési jogához tartozik. Ez az Alkotmányban biztosított alapjog a szabadságjogok körébe tartozik. Lényege, hogy az emberi személyiség szabad kibontakozásának jogát biztosítja, ugyanakkor a legtöbb alapjoghoz hasonlóan, ez az alapjog sem korlátozhatatlan. Az Alkotmány 8. § (2) bekezdése értelmében a Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és köteleességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Ennek alapján tehát az alapjog korlátozása csak törvényben történhet. A közoktatási intézményekben folyó élet speciális viszonyait azonban törvényi szinten a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény szabályozza. Az iskola világában érintett alapjogok korlátozására vonatkozó rendelkezések tehát nagyrészt itt találhatóak. A közoktatási törvény diákok öltözködésével kapcsolatos előírásainak alapja az, hogy a közoktatási intézmény köteles felügyeletet biztosítani a kiskorú tanulók felett, és ennek keretében óvnia kell azok testi épségét, egészségét, vigyázni kell értékeikre, gondoskodnia kell a tanulók erkölcsi védelméről. Mindebből következik, hogy az öltözködéssel kapcsolatos iskolai előírások kizárólag e cél érdekében születhetnek, hiszen, ha nem ezt a célt szolgálnák, akkor törvényi felhatalmazás nélkül, indokolatlanul korlátoznák a tanulók önrendelkezési jogát. Ezek alapján az iskola saját belső normáiban (pedagógiai program, házirend) csak a törvényi korlátozás kifejtését, konkretizálását végezheti el, új indokokat nem alkothat. Az oktatás világában azok az öltözködésre vonatkozó iskolai előírások jogszerűek, amelyek a tanuló testi épségét kívánják megőrizni. Ilyen előírás lehet például, hogy bizonyos ékszerek nem hordhatók testnevelés órán, mert balesetveszélyesek; vagy az az előírás, hogy műhelygyakorlatokon védőöltözetet kell használni. Szakiskolákban természetesen a munkavédelmi, illetve higiéniai előírások betartatása is jogszerű, hiszen ezek a szabályok nem

is csak a tanulókra vonatkoznak, hanem mindenkire, aki az adott jellegű tevékenységgel foglalkozik. Jogszerűek továbbá azok az előírások is, amelyek nem feltétlenül a testi épséget, hanem a tanuló ruháját hivatottak védeni, ezek sok esetben nem is különíthetők el a balesetvédelmi előírásoktól. Nem jogszerű azonban az az előírás, amely csak azért ír elő öltözködési szabályokat, hogy ezzel "egyneműsítse" a tanulókat, hiszen nincs olyan törvényes cél, amely ezt megkövetelné.

A szülő sérelmezte a pedagógusok azon eljárását, hogy az iskola házirendjére hivatkozva lányát megjelenése, kifestett szeme és haja miatt az osztálytársai előtt megszégyenítve naponta a mosdóba küldik, hogy a sminket mossa le magáról. A tanulót a kémia órára be sem engedték a felszólítással, hogy amíg nem mossa le magáról a szemfestéket, addig nem mehet be a tanórára. Az osztályfőnök az ellenőrzőbe beírást adott, amiben felhívta a szülő figyelmét arra, hogy amennyiben gyermeke a házirendben foglalt előírásokat továbbra is figyelmen kívül hagyva nem változtat külsején, ez előnytelen következményeket, fegyelmező intézkedéseket vonhat maga után. A panaszos véleménye szerint a pedagógusok magatartása megalázó gyermeke számára. A gyermek visszahúzó személyiség, emiatt az édesanya attól tartott, hogy az iskolában őt érő bántások hatására még jobban magába fordulóvá válik. Az intézményvezető arról tájékoztatott, hogy a tanuló az intézmény bejáró tanulója, iskolaváltás során került intézményükbe. Az intézménybe történő felvételkor a tanuló tájékoztatást kapott az iskoláról, házirendjéről, amelyet a nevelőtestület, az SZMK és a DÖK is jóváhagyott és elfogadott. A házirendje tartalmaz a megjelenésre, az öltözködésre vonatkozó ajánlást is, miszerint: „Az iskolában való megjelenés alapkövetelménye, hogy tisztán, ápoltan, életkoruknak megfelelő öltözékben, hajviselettel érkezzenek tanulóink az iskolába! Kerüljenek minden kirívó és szélsőséges irányzatot képviselő viselkedési és öltözködési normát, hiszen a tanítási napok fő feladata a tanulás. Követlenebb megjelenésre a szabadidős rendezvényeinken van lehetőség.” A tanárok és az osztályfőnök év elején megegyeztek a tanulóval, hogy szemfesték nélkül érkeznek az iskolába, azonban később a tanuló ezt már nem volt hajlandó betartani. Álláspontunk szerint az oktatási jogok sérelmét okozhatja a házirend azon szabálya, amely szerint az iskolában való megjelenés alapkövetelménye, hogy életkoruknak megfelelő öltözékben, hajviselettel érkezzenek a tanulók az iskolába, valamint az a rendelkezés, hogy kerüljenek minden kirívó és szélsőséges irányzatot képviselő viselkedési és öltözködési normát. Ezen előírások még akkor is oktatási jogsérelmet eredményeznek, ha a házirendet, a nevelőtestület, az SZMK és a DÖK is jóváhagyta és elfogadta. A fentiekre tekintettel kezdeményeztük, hogy a jövőben az iskola házirendje ne tartalmazzon olyan rendelkezéseket, amelyek a tanulók külső megjelenésére, öltözködésére vonatkozó előírásokon keresztül személyiségi jogaik csorbítását eredményezik. Kezdeményeztük továbbá, hogy a tanulóval szembeni osztályfőnöki figyelmeztető bejegyzést töröljék. Kezdeményezésünket az intézményvezető elfogadta. (KOJOGB-308/2008.)

Szintén jogszerűtlen, ha az öltözködési szabályoknak mögöttes fegyelmezési célja van. A közoktatási intézményben történő fegyelmezésnek a közoktatási törvényben rögzített más eszközökkel kell történnie. Az iskolai házirend szabályai a közoktatási törvény felhatalmazása alapján kötelező erejűek, azok megszegése hátrányos következményekkel jár mindazokra nézve, akikre a házirend vonatkozik. Esztétikai követelményeknek, ízlésbeli elvárásoknak való meg nem felelés azonban álláspontunk szerint nem vonhat maga után hátrányos következményeket: fegyelmező intézkedéseket vagy súlyosabb esetben fegyelmi büntetést. A tanulók viseletére vonatkozó kérdésekbe az iskola nem avatkozhat be, ez a tanulók személyiségi jogainak csorbítása lenne. Így a házirend nem írhatja elő jogszerűen, hogy az iskolában való megjelenés alapkövetelményeként, hogy életkoruknak megfelelő öltözékben, hajviselettel érkezzenek a tanulók az iskolába, valamint azt sem, hogy kerüljenek minden kirívó és szélsőséges irányzatot képviselő viselkedési és öltözködési normát. A pedagógus természetesen nevelési tevékenysége közben kifejezheti ezzel kapcsolatos rosszallását, megpróbálhatja meggyőzni a tanulót, ám kötelező érvénnyel, szankció kilátásba helyezésével nem hathat a tanuló életének ezen területére. (K-OJOGB-410/2008. K-OJOGB-779/2008., K-OJOGB-846/2008., K-OJOGB-839/2008.)

A személyes adatok kezelése a nevelési-oktatási intézményekben különösen érzékeny kérdéseket vet fel. (K-OJOGB-428/2008. K-OJOGB-370/2008. K-OJOGB-825/2008. K-OJOGB-785/2008.)

Egy pedagógus arról kért tájékoztatást, hogy személyes adatnak minősülnek-e az érdemjegyek, illetve az érdemjegyek kihirdethetőek-e az osztály nyilvánossága előtt.

Tájékoztatottuk a panaszost, hogy személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 2. § 1. pontja határozza meg a személyes adat fogalmát, amely bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. A személy különösen akkor tekinthető azonosíthatónak, ha őt - közvetlenül vagy közvetve - név, azonosító jel, illetőleg egy vagy több, fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző tényező alapján azonosítani lehet. A fogalom alapján a tanuló érdemjegye személyes adatnak minősül.

Az adatvédelmi törvény az adatkezelés szabályait is tartalmazza. A 3.§ (1) bekezdése alapján személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy - törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben - helyi önkormányzat rendelete elrendeli.

A közoktatási törvény 40. § (4) bekezdése alapján a közoktatási intézményben a 2. számú mellékletben meghatározott adatokat kell nyilvántartani és kezelni. A melléklet a nyilvántartható adatok között meghatározza a tanuló magatartásának, szorgalmának és tudásának értékelését és minősítését is. A melléklet azt is kimondja, hogy ezen adatok a közoktatási törvényben meghatározott célból továbbíthatók az érintett osztályon belül, a nevelőtestületen belül, a szülőnek, a vizsgabizottságnak, a gyakorlati képzés szervezőjének, a tanuló szerződés kötőjének, illetve, ha az értékelés nem az iskolában történik, az iskolának, iskolaváltás esetén az új iskolának és a szakmai ellenőrzés végzőjének. Tehát az érdemjegyek osztályon belüli közlése törvényi felhatalmazáson alapul és nem jogszabályellenes. (K-OJOGB-785/2008.)

Folyamatosan visszatérő kérdés az oktatási intézmények vezetői részéről, hogy elhelyezhetőek-e biztonsági kamerák az iskolában vagyoni védelmi szempontból.

Egy igazgató kereste meg hivatalunkat és kért tájékoztatást arról, hogy elhelyezhetőek-e térfelügyelő kamerák a lopások megelőzése érdekében.

A fentiek alapján tájékoztattuk a panaszost, hogy a kamerák által készített és közvetített felvételek – amennyiben azon a személyek felismerhetők, azonosíthatók – személyes adatot tartalmaznak.

A személyes adatot tartalmazó felvételt rögzítő berendezések működtetése adatkezelésnek minősül. Az adatvédelmi törvény 3. § (1) bekezdésében foglaltak szerint személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli.

Közoktatási intézményben kamerák elhelyezésére törvény felhatalmazást nem ad, az érintettek hozzájárulásának beszerzése pedig a gyakorlatban számos aggályt vet fel. A hozzájárulás ugyanis csak akkor ad megfelelő jogalapot az adatkezeléshez, ha az az érintett akaratának önkéntes, határozott és tájékozott kinyilvánítása. Azonban a hozzájárulás csak abban az esetben tekinthető önkéntesnek, ha a tanulók biztosak lehetnek abban, hogy az adatkezeléshez való hozzájárulás megtagadása esetén nem érheti őket hátrány. Ha a tanulók tarthatnak az iskola rájuk nézve hátrányos intézkedésétől, akkor a hozzájárulás nem tekinthető önkéntesnek. Az iskolában egyrészt az iskola vezetésének és pedagógusainak, másrészt pedig tanulóinak pozíciója ugyanis nem egyenlő, a tanulók az iskolai nevelés és oktatás számos területén az iskolai vezetéstől és a pedagógusoktól függőségi viszonyban vannak. E viszony jellege miatt a tanulók alappal tarthatnak attól, hogy az ellenőrzéshez való hozzájárulás megtagadása esetén az iskolai élet valamely területén – akár a hozzájárulás megtagadásával nem kifejezett, illetve nem közvetlen összefüggésben – hátrány érheti őket. Ilyen körülmények között az adatkezeléshez való hozzájárulás önkéntessége kizárt, vagyis a tanulók, illetve törvényes képviselőik nem képesek az adatkezeléshez megfelelő jogalapot nyújtó, önkéntes, határozott és tájékozott hozzájárulás megadására. Ezzel az információs önrendelkezési jog lényege, az adatkezeléshez szükséges önkéntes hozzájárulás megadhatósága kérdőjeleződik meg. Megjegyzendő továbbá, hogy az egyéni hozzájárulást semmilyen esetben sem pótolhatja a képviselőre jogosult, néhány fős tanács (pl. szülői szervezet) beleegyezése.

Véleményünk szerint a felvételek rögzítése adatvédelmi problémákat vet fel azért is, hiszen a megfigyelt eseményeket, és ezzel egyes személyek adott helyen való jelenlétét, magatartását, tevékenységét – azonosítható, és a későbbiekben visszakereshető módon – rögzítik, tárolják.

Az adatvédelmi törvény 5. §-ában foglaltak alapján ugyanis személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig.

Az adatvédelmi törvény 4. §-ában foglaltak szerint a személyes adatok védelméhez fűződő jogot és az érintett személyiségi jogait – ha törvény kivételt nem tesz – az adatkezeléshez fűződő más érdekek nem sérthetik. Vagyonvédelmi érdekek érvényesítése képfelvevő, képrögzítő berendezések használata által az Alkotmányban biztosított emberi jog sérelmével valósul meg. Az érintettek személyes adatainak védelméhez való jogát sértő felvétel készítését – törvényi felhatalmazás vagy az érintett hozzájárulása hiányában – ilyen érdekek nem tehetik indokolttá.

Fentiek alapján nem tartjuk jogszerűnek megfigyelő kamerák elhelyezését az iskolában. Az iskola bejáratánál lehet elhelyezni olyan kamerát, amely a képeket nem rögzíti, hanem az általa közvetített képet közvetlenül egy monitoron keresztül lehet figyelemmel kísérni. Ez gyakorlatilag egy személyes megfigyelést helyettesítő technikai berendezés, bár több is annál, mivel a technika segítségével (pl. ráközelítés) szélesebb körű megfigyelést tesz lehetővé, mint a személyes jelenlét. Ebben az esetben is – az adatvédelmi törvényben foglaltak szerint – tájékoztatni kell az érintetteket a megfigyelés tényéről és annak módjáról.

Az adatvédelmi törvény 6. §-a alapján az érintettel az adat felvétele előtt közölni kell, hogy az adatszolgáltatás önkéntes vagy kötelező. Az érintettet – egyértelműen és részletesen – tájékoztatni kell az adatai kezelésével kapcsolatos minden tényről, így különösen az adatkezelés céljáról és jogalapjáról, az adatkezelésre és az adatfeldolgozásra jogosult személyéről, az adatkezelés időtartamáról, illetve arról, hogy kik ismerhetik meg az adatokat. A tájékoztatásnak ki kell terjednie az érintett adatkezeléssel kapcsolatos jogaira és jogorvoslati lehetőségeire is.

Biztosítani kell tehát, hogy a kamera ne titkos megfigyelő eszközként, hanem az ellenőrzésre jogosult jelenlétének helyettesítőjeként szolgáljon, ezért jól láthatóan kell elhelyezni és egyéb úton is fel kell hívni az érintettek figyelmét a jelenlétére. (K-OJOGB-684/2008.)

A hivatalunkhoz érkező beadványok sajátos csoportját képezik azok az ügyek, amelyekben egy tanulóval kapcsolatos oktatási jogi probléma a szülők válása, különélése kapcsán jelentkezett.

Érdekes problémát jelzett e témakörön belül egy intézményvezető, aki azt kérdezte, hogy kell-e a bíróság megkeresésére pedagógiai jellemzést készíteni egy tanuló magatartásáról, tanulmányi előmeneteléről, felszereléséről, családlátogatás tapasztalatairól, a szülők iskolával történő kapcsolattartásáról.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 2. számú melléklete rendelkezik a közoktatási intézményekben nyilvántartott személyes és különleges adatokról, és azok kezeléséről. A melléklet felsorolja azokat az adatokat, amelyeket az intézmények nyilvántarthatnak a tanulókról. A nyilvántartott valamennyi adat - az e törvényben meghatározott célból, a személyes adatok védelmére vonatkozó célhoz kötöttség megtartásával – továbbítható a bíróság részére.

A fenti rendelkezések tehát meghatározzák a nyilvántartott adatok körét, tartalmazzák a felhatalmazást, miszerint az intézmény azokat továbbíthatja a bíróság részére. A továbbiakban a jogszabály kijelöli a célokat, melyek alapot adnak az adatok továbbítására. A közoktatási intézmény a gyermekek, tanulók személyes adatait gyermek- és ifjúságvédelmi célból, célnak megfelelő mértékben, célhoz kötötten kezelheti. E körbe beletartozik a gyermek elhelyezése is. Az e törvényben meghatározottakon túlmenően a közoktatási intézmény a gyermekkel, tanulóval kapcsolatban adatokat nem közölhet.

Nem kötelezhető tehát a pedagógus arra, hogy a tanulóval kapcsolatos egyéb információit, véleményét pedagógiai jellemzés formájában elkészítse, hiszen akkor olyan adatokat is közölhetne, melyek közlését a törvény nem engedélyezi. Ez esetben megsérthetné a törvény 2. számú mellékletének titoktartási kötelezettségre vonatkozó rendelkezését is, miszerint a pedagógust, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottat, továbbá azt, aki közreműködik a gyermek, tanuló felügyeletének az ellátásában hivatásánál fogva harmadik személyekkel szemben titoktartási kötelezettség terheli a gyermekkel, a tanulóval és családjával kapcsolatos minden olyan tény, adatot, információt illetően, amelyről a gyermekkel, tanulóval, szülővel való kapcsolattartás során szerzett tudomást.

Amennyiben a bíróság tanúként idézi valamely pedagógust, úgy a titoktartási rendelkezések figyelembe vételével teheti meg vallomását a gyermekelhelyezés megváltoztatására irányuló perben. (K-OJOGB-957/2008.)

AZ OKTATÁSSAL KÖZVETLENÜL ÖSSZEFÜGGŐ JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Tanszabadságból eredő jogok

Az Alkotmány 70/F. és 70/G. §-a kimondja, hogy a Magyar Köztársaság biztosítja az állampolgárok számára a művelődéshez való jogot. Ezt a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező általános iskolával, képességei alapján mindenki számára hozzáférhető közép- és felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők anyagi támogatásával valósítja meg. A Magyar Köztársaság tiszteletben tartja és támogatja a tudományos és művészeti élet szabadságát, a tanszabadságot és a tanítás szabadságát.

Az Alkotmányban megjelenő ingyenes és kötelező általános iskola rendelkezés azt is jelenti, hogy a tanulás nemcsak jog, hanem kötelezettség is. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 6. § rendelkezik a tankötelezettség kérdéséről. Ez alapján, ha a gyermek eléri az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti, tankötelelessé válik. A gyermek, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget elérte, abban a naptári évben, amelyben a hatodik életévét május 31. napjáig betölti, megkezdheti a tankötelezettség teljesítését. A szülő kérelmére a gyermek megkezdheti a tankötelezettség teljesítését akkor is, ha a hatodik életévét december 31. napjáig tölti be. A tankötelezettség kezdete annál a gyermeknél eshet a nyolcadik életévre, aki augusztus 31. utáni időpontban született. A fentiek alapján tehát a tankötelezettség teljesítésének megkezdése kettős feltételhez kötött, egyrészt az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérése, másrészt pedig a születési idő.

A panaszos gyermeke betöltötte 6. életévét és a nevelési tanácsadó szerint iskolaérett. Mivel két lelkileg megterhelő esemény is érte, így a szülők szeretnék, hogy még egy évig az óvodában maradjon. A nevelési tanácsadó javaslatát megfellebbezték, de – mivel az állításukat igazoló pszichológusi szakvéleményt késve csatolták – a fellebbezést elutasították. Tájékoztattuk a panaszost, hogy mivel gyermeke 6. életévét 2008. május 31. napjáig betölti, csak abban az esetben maradhatna óvodában, ha a nevelési tanácsadó további óvodai nevelésre tett volna javaslatot. Azonban a szakvélemény azt állapította meg, hogy a gyermek az iskolába lépéshez szükséges érettséget elérte, ezért a szülőknek kötelessége őt beiratni nevelési-oktatási intézménybe. (K-OJOGB-378/2008.)

Az óvoda a tanköteles életkorba lépéskor a gyermek fejlettségével kapcsolatban igazolja, hogy a gyermek elérte az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, vagy javasolja a gyermek óvodai nevelésben való további részvételét. Abban az esetben, ha kétséges, hogy a gyermek elérte-e az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, akkor az óvoda javasolja, hogy az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérésének megállapítása céljából a szülő vigye el a nevelési tanácsadóba, illetve, ha sajátos nevelési igény valószínűsíthető, akkor az óvoda javasolja, hogy a gyermek - annak megállapítása céljából, hogy szükséges-e sajátos iskolai nevelésben és oktatásban való részvétele, valamint elérte-e az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget - szakértői és rehabilitációs bizottsági vizsgálaton vegyen részt. A közoktatási törvény 24. § (5) bekezdése szabályozza azt, hogy a gyermek abban az évben, amelyben a hetedik életévét betölti, milyen esetben kezdhet újabb óvodai nevelési évet. Abban az évben, amelyben a gyermek a hetedik életévét betölti, akkor kezdhet újabb nevelési évet az óvodában, ha augusztus 31. után született, és a nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság javasolja, hogy még egy nevelési évig maradjon az óvodában. A nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság ilyen javaslatot a szülő kérésére és az óvoda nevelőtestületének egyetértésével tehet. A nevelőtestület egyetértését a nevelési tanácsadó, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság a gyermek, tanuló vizsgálatának megkezdése előtt szerzi be. A nevelési tanácsadó, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság

- szakvéleményének megküldésével - értesíti a lakóhely, ennek hiányában a tartózkodási hely szerint illetékes jegyzőt, ha javasolja, hogy a gyermek további egy évig óvodai nevelésben vegyen részt. Ezen fenti esetkör szintén kettős, konjunktív feltételhez kötött, vagyis, szükséges, hogy a gyermek születési ideje augusztus 31. után legyen, valamint, hogy a nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság javasolja, hogy még egy nevelési évig maradjon az óvodában.

Egy szülő gyermeke iskolaérettségével kapcsolatban fordult hozzánk. A gyermek 2001. szeptember 6-án született. Az óvoda elküldte a nevelési tanácsadóba, ahol azt javasolták, hogy maradjon még egy évig óvodában. A szülő nem akarta elfogadni ezt a javaslatot. Tájékoztatuk, hogy amennyiben nem ért egyet a szakvéleménnyel, fellebbezéssel élhet, de amennyiben nem fellebbez, a szakértői vélemény javaslatát kötelező érvénnyel bír, és még egy évig óvodába kell járattatnia gyermekét. (K-OJOGB-350/2008.)

Egy másik esetben a panaszos gyermekét a következő évtől nem akarta fogadni az óvoda, holott a pedagógiai szakszolgálat véleménye szerint nem iskolaérett még. A fentieknek megfelelően tájékoztattuk, hogy amennyiben gyermeke felvételét a körzeti óvoda megtagadja, a panaszosnak joga van a közoktatási törvény rendelkezései szerint jogorvoslatért az óvoda fenntartójához fordulni. (K-OJOGB-192/2008)

A közoktatási törvény 14. § (2) bekezdésének b) pontja alapján kiemelt szülői kötelesség, hogy biztosítsa gyermeke tankötelezettségének teljesítését. A kötelező felvételt biztosító iskola igazgatója a fenntartó önkormányzat jegyzőjétől kapott nyilvántartás, illetve a kijelölt iskola a megküldött szakértői vélemény vagy a jegyző határozata alapján értesíti a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes jegyzőt, ha a gyermeket az óvodába, iskolába nem írták be. Amennyiben a szülő nem biztosítja gyermeke részére tankötelezettségének teljesítését, úgy a gyermek, tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes jegyző bejelentésre vagy hivatalból kötelezi a szülőt, hogy tegyen eleget ezen kötelezettségének, továbbá arra is kötelezheti, hogy gyermekével jelenjen meg a nevelési tanácsadáson, illetőleg a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatán, amennyiben arra a tankötelezettség teljesítése érdekében szükség van. Ezen szülői kötelezettségesség, mint a közoktatás rendjét veszélyeztető szabálysértés, a jegyző hatáskörébe tartozó szabálysértési eljárás megindítására is alapot adhat. Az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet 141. § (1) bekezdés a) pontja alapján az a szülő vagy törvényes képviselő, aki a szülői felügyelete vagy gyámsága alatt álló gyermeket kellő időben az óvodába, illetve az iskolába nem íratja be, ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

A tankötelezettség végének megítélése is okozhat problémát. A közoktatásról szóló törvény 129. § (1) bekezdése rendelkezik, miszerint annak a gyermeknek, aki tanulmányait az általános iskola első évfolyamán az 1997/98. tanévben, illetve azt megelőzően kezdte meg, tankötelezettsége annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tizenhatodik életévét betölti. Azon gyermekek esetében, akik tanulmányaikat 1998/99. tanévben, illetve azt követően kezdték meg, a tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tizennyolcadik életévüket betöltik.

Egy panaszos gyermekével szemben az intézmény azért indított fegyelmi eljárást, mert mulasztásának igazolását nem fogadták el, mivel az igazolást csak harmadik nap adta át az osztályfőnöknek. Elmondása alapján az intézményvezető arra hivatkozott a tanulói jogviszony megszüntetésekor, hogy a gyermek már amúgy sem tanköteles, mivel az 1997-es évben már iskola-előkészítőre járt. Ezek alapján vitatható az intézményvezető azon megállapítása, miszerint az 1997-ben kezdett iskola-előkészítőn való részvétel miatt gyermeke már nem tanköteles, mivel a fent hivatkozott törvényi rendelkezés egyértelműen meghatározza, hogy csak az 1997/98. tanévben, illetve azt megelőzően az általános iskola első évfolyamán kezdett gyermek tankötelezettsége tart annak a tanévnek a végéig, amelyben a tizenhatodik életévét betölti. Ebből a rendelkezésből következik, hogy amennyiben a gyermek csak az 1998/1999.

tanévben kezdte meg az általános iskola első osztályát, abban az esetben 18 éves koráig tanköteles korúnak minősül. (K-OJOGB-45/2008.)

A tanszabadság egyik elsődleges megvalósulási formáját jelenti a szabad óvoda- és iskolaválasztás jogának garantálása a közoktatási törvényben. E jog tartalma azonban nem minden esetben egyértelmű a szülők számára. A közoktatási törvény 13. § (1) bekezdése szerint a szülőt megilleti a nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga. E jog alapján gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének, saját vallási, illetve világnézeti meggyőződésének, nemzeti vagy etnikai hovatartozásának megfelelően választhat óvodát, iskolát. Ebben az évben a kötelező felvételt biztosító óvodák, iskolák eljárásával kapcsolatban érkezett a legtöbb panasz.

A közoktatási törvény 65. § (2) bekezdése szerint a gyermeket elsősorban abba az óvodába kell felvenni, átvenni, amelynek körzetében lakik, illetőleg ahol szülője dolgozik. A felvételtől, átvételtől az óvoda vezetője dönt. Az óvoda - beleértve a kijelölt óvodát is - köteles felvenni, átvenni azt a gyermeket, aki betöltötte ötödik életévét, ha lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye a körzetében található (kötelező felvételt biztosító óvoda).

A törvény 65. §-a alapján a gyermek harmadik életévének betöltése után vehető fel az óvodába. A kötelező felvételt biztosító óvoda - ha a gyermek betöltötte a harmadik életévét - nem tagadhatja meg a halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, továbbá annak a gyermeknek a felvételét, aki a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény alapján jogosult a gyermek napközbeni ellátásának igénybevételére, illetve akinek a felvételét a gyámhatóság kezdeményezte. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 41. § (1) bekezdése határozza meg azon gyermekek körét, akik napközbeni ellátásra jogosultak. A törvény szerint a gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni azon gyermekek számára, akiknek szülei, nevelői, gondozói munkavégzésük, munkaerőpiaci részvételt elősegítő programban, képzésben való részvételük, betegségük vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni. A napközbeni ellátás keretében biztosított szolgáltatások időtartama lehetőleg a szülő munkarendjéhez igazodik. A hivatkozott törvény 41. § (2) bekezdése az első bekezdésben meghatározott jogosulti kört részletezi. E szerint a gyermekek napközbeni ellátását különösen az olyan gyermekek számára kell biztosítani, akinek fejlődése érdekében állandó napközbeni ellátásra van szüksége, továbbá akit egyedülálló vagy időskorú személy nevel, vagy akivel együtt a családban három vagy több gyermeket nevelnek, kivéve azt, akire nézve eltartója gyermekgondozási díjban részesül, illetve akinek szülője, gondozója szociális helyzete miatt az ellátásáról nem tud gondoskodni. A kötelező felvételt biztosító óvoda nem tagadhatja meg továbbá azon gyermek felvételét sem, aki az adott nevelési évben betölti az ötödik életévét. Ezen gyermekek óvodai ellátásának megszervezése ugyanis a helyi önkormányzat kötelező feladatellátási körébe tartozik.

A hivatalunkhoz forduló szülők kérelmezték gyermekük óvodai felvételét a 2008/2009-es nevelési évre vonatkozóan, amely kérelmet az óvoda férőhelyhiányra hivatkozva elutasított. A szülők sérelmesnek érzik az intézményi döntést, tekintettel arra, hogy a szóban forgó óvoda a kötelező felvételt biztosító intézmény, ők pedig munkavégzésük miatt nem tudják ellátni a gyermek napközbeni felügyeletét. Az óvoda fenntartója a jogorvoslati kérelmüket elutasította. Az óvodavezető nyilatkozatában arról tájékoztatott, a településen jóval több gyermek jelentkezett óvodába, mint amennyi felvételét biztosítani tudják, ezért a község képviselő-testülete kérelmére az Oktatási Hivatal a 2008-2009-es nevelési évre vonatkozóan is engedélyezte a maximális csoportlétszám 30 főre emelését. Az intézményvezető asszony tájékoztatott továbbá arról, hogy a képviselő-testület a beiratkozás rendjének meghatározásával együtt a felvételi kérelmek elbírálására is kidolgozott egy szempontsort. A felvételi bizottság a sok közel azonos

felvételi indok esetén, a felvételi szabályok betartásával szavazással volt kénytelen dönteni a felvételi kérelmek támogatásáról. A 2008-2009-es nevelési évre a felvételi bizottság végül 40 felvételi kérelmet támogatott, és 38 felvételi kérelmet utasított el. Az intézményvezető tájékoztatása alapján a bizottság tagjai bíznak abban, hogy az önkormányzat képes lesz bővíteni az óvodai férőhelyeket, ez ügyben minden fórumon képviselik az óvodába fel nem vett gyermekek érdekeit. A település képviselő-testülete már 2008 januárjában pályázatot nyújtott be óvodabővítésre, amely sajnálatos módon nem nyert, viszont a község vezetői jelenleg is tárgyalnak a megoldási módokról. Tekintettel arra, hogy a panaszosok által sérelmezett helyzetet az intézményvezető saját hatáskörében megkísérelte megoldani - megüresedett két férőhely az intézményben, ami kapcsán telefonon megkereste a szülőket, hogy gyermekük tekintetében továbbra is szükség van-e óvodai ellátásra - ezért kezdeményezést nem fogalmaztunk meg. Azonban felhívtuk az óvodavezető figyelmét arra, hogy a jövőben intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az óvodai felvételek elbírálása során a vonatkozó jogszabályi rendelkezések maradéktalanul érvényesüljenek. (K-OJOGB-686/2008.)

Több panaszban kérdésként merült fel, hogy milyen szempontok alapján választják ki a jelentkezők közül az intézménybe felvett tanulókat.

Egy panaszos gyermeke ebben a tanévben felvételizett egy középiskolába. A szülő beadványában az intézmény felvételi eljárásával szemben élt panasszal. Beadványában a szülő azt sérelmezi, hogy a felvétellel kapcsolatos fellebbezési eljárás során a fenntartó részére fenntartott két helyre gyermekét helyhiányra hivatkozással nem vették fel, pedig a fellebbezéssel élők között gyermeke volt a második legjobban teljesítő. A panaszos tájékoztatása szerint a fellebbezési eljárás keretében a fenntartói második helyre egy olyan tanuló nyert felvételt, akit az intézményi tájékoztató alapján eleve nem vehettek volna fel, mivel beleesett azon kizáró feltételbe, miszerint nem nyerhetnek felvételt a német nyelv- informatika előkészítő csoportba azok a tanulók, akiknek a német nyelvi szintfelmérője nem éri el a 40 %-ot. A szülő sérelmezte a gyermekével szembeni eljárást, továbbá azt, hogy a fenntartó eljárása során nem vette figyelembe az intézmény által meghatározott feltételt. Az intézmény által adott tájékoztatás értelmében a 2008/2009-es tanévben jelentkezett tanulók tekintetében az ideiglenes felvételi rangsort a tanulók általános iskolai eredményei alapján hozott pontok és a felvételi vizsgán szerzett pontok összegzésével állapították meg. A gimnázium a felvételi kérelmek mérlegelési szempontjain, vagyis a tanulmányi eredmények és a központilag kiadott egységes, kompetenciaalapú feladatlapokkal megszervezett írásbeli vizsgán szerzett eredmény összpontszámain felül további feltételként szabta, hogy a német nyelv-informatika előkészítő csoportba nem nyerhetnek felvételt azok a tanulók, akiknek a német nyelvi szintfelmérője nem éri el a 40 %-ot, ebben az évben 24 pontot. A tanuló felvételi kérelmének, valamint fellebbezési kérelmének elbírálásával kapcsolatos eljárást megvizsgálva az alábbiakat állapítottuk meg. A vonatkozó jogszabályi rendelkezések tekintetében nem jogszerű a lefolytatott eljárás, mivel a felvételi kérelemmel kapcsolatos fellebbezések elbírálása nem előre rögzített elvek, szempontrendszer alapján, hanem méltányossági alapon, valamint a fenntartó képviselőjének javaslata alapján történt. A fellebbezési kérelmek elbírálásának előre rögzített elvek alapján, az elsőfokú döntésnél meghatározott felvételi követelmények figyelembevételével kell történnie. Ez alapján pedig csak az a tanuló vehető fel, aki az ott rögzített feltételeknek megfelel, így a fellebbezési eljárás során sem vehető fel olyan tanuló, akit a korábban meghatározott valamely felvételt kizáró feltétel érintett. Amennyiben az intézményi feltételrendszer azt lehetővé teszi, az iskola teljesíthet további, méltányossági kérelmek alapján történő felvételt is. Mindezek alapján kezdeményezéssel fordultunk az intézményvezetőhöz, hogy hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket az érintett tanulót ért jogsérelem orvoslása érdekében, vagyis a tanuló felvételi kérelmének eleget téve, vegyék fel intézményük tanulói közé. (K-OJOGB-548/2008.)

Egy másik panaszban arról érdeklődött egy szülő, hogy mi alapján határozzák meg a középiskolákba felveendő tanulók sorrendjét, hogyan döntenek esetleges pontegyenlőség esetén. A fentiek alapján tájékoztattuk, hogy esetleges pontegyenlőség esetén az egyenlő pontszámmal és azonos feltételekkel érkező tanulók tekintetében az intézményvezetőnek azonos döntést kell hoznia: azaz vagy mindkét jelentkezőt fel kell vennie, vagy mindkettőt el kell utasítania. E döntés során természetesen figyelembe kell vennie a jogszabályban rögzített egyéb szempontokat is: pl. a maximális tanulói létszámot, illetve annak túllépésének engedélyezésére vonatkozó rendelkezéseket. (K-OJOGB-1043/2008.)

A tanulás szabadságának alkotmányos joga a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX törvény 7. § (1) bekezdésének rendelkezései szerint azt is jelenti, hogy a szülő dönthet arról, hogy a

tanuló tankötelezettségét milyen formában teljesíti: iskolába járással vagy magántanulóként. Több esetben adtunk tájékoztatást a magántanulóvá válás jogi szabályozásáról. (K-OJOGB-54/2008. K-OJOGB-499/2008. K-OJOGB-1008/2008., K-OJOGB-970/2008.)

Amennyiben a tanuló magántanulóként szeretné folytatni tanulmányait, a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994.(VI.8.) MKM rendelet 23 § (1) alapján a szülő ez irányú szándékát az intézményvezetőnek jelenti be. A bejelentést követő három napon belül az iskola igazgatója beszerzi a tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat véleményét, annak eldöntésére, hátrányos-e ez a megoldás a tanulónak.

Abban az esetben, ha az iskola igazgatója szerint a tanulónak hátrányos, hogy tankötelezettségének magántanulóként tegyen eleget, vagy az így elkezdett tanulmányok befejezésére nem lehet számítani, köteles erről értesíteni a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzat jegyzőjét, aki dönt arról, hogy a tanuló milyen módon teljesítse tankötelezettségét. Az igazgató tehát egyoldalúan nem tagadhatja meg a kérelmet. Amennyiben azonban e jog gyakorlását a gyermek érdekeivel ellentétesnek véli, úgy a jegyzőre száll át a döntés joga. A közoktatásról szóló törvény 69. § (3) bekezdése szerint a magántanulót az iskola valamennyi kötelező tanórai foglalkozása alól fel kell menteni. A hivatkozott MKM rendelet 21. § - a értelmében a félévi és a tanév végi osztályzat megállapításához osztályozó vizsgát kell tennie annak a tanulónak, akit felmentettek a tanórai foglalkozásokon való részvétele alól. Osztályozó vizsgát iskolában, illetve - a rendeletben meghatározottak szerint - független vizsgabizottság előtt lehet tenni. Ha a tanuló tanulmányi kötelezettségének magántanulóként tesz eleget, akkor az az iskola, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll - kivéve, ha a tanuló független vizsgabizottság előtt ad számot tudásáról - állapítja meg a tanuló érdemjegyeit és osztályzatait, továbbá dönt - minden esetben - a tanuló magasabb évfolyamra lépésével kapcsolatos kérdésekben. Az iskola igazgatója köteles tájékoztatni a tanulót, illetve a szülőt a magántanulói jogairól és kötelességeiről.

A panaszos arról érdeklődött, hogy gyermeke lehet-e egy tantárgyból magántanuló. Tájékoztatuk, hogy a közoktatási törvény 69. § (3) bekezdés alapján a magántanulót valamennyi kötelező tanórai foglalkozás alól fel kell menteni. Vagyis egy tantárgyból nincs lehetőség a magántanulóságra. A fenti rendelet 23. § (2) bekezdése szerint ha a tanuló tanulmányi kötelezettségének a szülő döntése alapján magántanulóként tesz eleget, felkészítéséről a szülő gondoskodik, illetőleg a tanuló egyénileg készül fel. (K-OJOGB-1008/2008.)

A magántanulói jogviszony kialakulásának egyik speciális esete a tanuló külföldi tanulmányai ideje alatt létrejövő magántanulói státusz. A tanszabadság körébe tartozó jog, hogy a tanuló tanulmányait külföldi oktatási intézményben folytassa. Több beadványban fordultak hivatalunkhoz arról érdeklődve, hogy ebben az esetben hogyan alakul a magyarországi oktatási intézménnyel fennálló jogviszony. A külföldi tanulmányokat folytató tanuló előtt álló egyik lehetőség, hogy tanulói jogviszonya változatlanul marad, és kéri magántanulói státuszba helyezését. Ez esetben a fent bemutatott jogi szabályozásnak megfelelően osztályozó vizsgán ad számot tudásáról.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 109. § (1)-(4) bekezdésében foglaltak alapján a magyar állampolgár engedély nélkül folytathat tanulmányokat külföldön. A magyar állampolgár ilyen módon tankötelezettségét külföldi nevelési-oktatási intézményben is teljesítheti. A lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező, tanköteles tanuló

esetén a tanulmányok külföldön történő folytatását - a tanköteles gyermek nyilvántartása céljából - be kell jelenteni a lakóhely, ennek hiányában tartózkodási hely szerint illetékes községi, városi, fővárosi kerületi, megyei jogú városi önkormányzat jegyzőjének, illetőleg, ha a tanuló már hazai iskolába beiratkozott, az iskola igazgatójának. Az állandó lakóhellyel rendelkező tanulónak a külföldi tanulmányok alatt szünetel a magyarországi tanulói jogviszonya. A közoktatási törvény 69. § (5) bekezdése alapján szünetel a tanulói jogviszonya annak, akinek engedélyezték, hogy tanulmányait megszakítsa. A tanulónak a tanulói jogviszony szünetelése alatt is joga, hogy látogassa az iskola létesítményeit, tájékoztatást kapjon az őt érintő kérdésekben, kérje átvételét másik iskolába. A tanuló a tanulói jogviszonyon alapuló jogait - ha jogszabály másképp nem rendelkezik - a tanulói jogviszony szünetelése alatt is gyakorolhatja. A fentiek szerint tehát amennyiben a szülő a tanulmányok külföldön történő folytatását jelenti be az iskola igazgatójának, és a bejelentés alapján a tanuló számára engedélyezik, hogy tanulmányait megszakítsa, ez esetben a közoktatási törvény 109. §-a szerint a tanulói jogviszony szüneteléséről van szó. Ehhez pedig nem kapcsolódik a tanuló teljesítményének semmiféle értékelése, minősítése, így osztályozó vizsga sem. Ebben az esetben a szülő kérheti a külföldön folytatott résztanulmányok beszámítását. A külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről szóló 2001. évi C. törvény 4. §-a szerint a külföldön folytatott résztanulmányok beszámítása azon oktatási intézmény hatáskörébe tartozik, amelyben a kérelmező tanulmányait folytatni szándékozik. A külföldön folytatott, nem befejezett alap-, közép- vagy felsőfokú iskolai (rész-) tanulmányok beszámítása a külföldi oktatási intézmény jogállásának, a tanulmányi idő és a tanulmányi követelmények figyelembevételével, valamint a hazai és a külföldi tanulmányi kötelezettségek összehasonlítása alapján történik. Az oktatási intézmény akkor számíthat be külföldön folytatott résztanulmányokat, ha a kérelmező külföldön elismert intézményben folytatta tanulmányait. A résztanulmányok beszámítására irányuló kérelemhez csatolni kell a külföldi oktatási intézmény által kiállított olyan okirat hiteles másolatát, amely hitelt érdemlően igazolja a tanulmányok időtartamát, az előírt tanulmányi követelmények sikeres teljesítését, valamint ennek hiteles fordítását. Az oktatási intézmény nem hiteles fordítást is elfogadhat. A törvény 62. § (3) bekezdése továbbá úgy rendelkezik, hogy a választott oktatási intézmény a résztanulmányok beszámításának feltételül különbözeti vizsgák teljesítését szabhatja meg. (K-OJOGB-387/2008. K-OJOGB-727/2008. K-OJOGB-731/2008. K-OJOGB-743/2008.)

Ebben az évben is sok szülő fordult hozzánk a tankönyvellátás körében felmerült kérdéseivel. A közoktatási törvény a pedagógusok jogai között szól arról, hogy a helyi tanterv alapján, a szakmai munkaközösség véleményének kikérésével megválassza az alkalmazott tankönyveket, tanulmányi segédleteket, taneszközöket. A hivatalunkhoz érkező beadványok legnagyobb része a tankönyvtámogatás hatályos szabályozása felől érdeklődött. A tankönyvpiac rendjéről szóló 2001. évi XXXVII. törvény 8. §-a határozza meg, hogy kik jogosultak alanyi jogon tankönyvtámogatásra. Az iskolai tankönyvrendelésnek biztosítania kell, hogy - az iskolától történő tankönyvkölcsönzés, napköziben, tanulószobában elhelyezett tankönyvek igénybevétele, használt tankönyvek biztosítása, illetőleg tankönyvek megvásárlásához nyújtott pénzügyi támogatás útján - a nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő minden olyan tanuló részére, aki tartósan beteg; testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos; pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott (pl. dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, mutizmus, kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar); három- vagy többgyermekes családban él; nagykorú és saját jogán családi pótlékra jogosult; rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül a tankönyvek ingyenesen álljanak rendelkezésre (normatív kedvezmények). A gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő - nevelőszülőnél, gyermekotthonban, vagy más bentlakásos

intézményben nevelkedő - ideiglenes hatállyal elhelyezett, átmeneti vagy tartós nevelésbe vett tanuló után nem vehető igénybe a normatív kedvezmény. A hivatkozott szakasz (6) bekezdése szerint a normatív kedvezményt igényelni kell. A kérelmet jogszabályban meghatározott igénylőlapra kell bejelenteni. A tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről szóló 23/2004. (VIII. 27.) OM rendelet 22. § (1) bekezdése szerint az iskola minden év november 15-éig köteles felmérni, hogy hány tanuló kíván az iskolától - a következő tanítási évben - tankönyvet kölcsönözni, hány könyvre van szükség a napközis, illetve a tanulószobai foglalkozásokon, illetve hányan kívánnak használt tankönyvet vásárolni. E felmérés során tájékoztatnia kell a szülőket arról, hogy a tankönyvpiac rendjéről szóló törvény 8. §-ának (4) bekezdése alapján kik jogosultak normatív kedvezményre, továbbá, ha az iskolának lehetősége van, további kedvezmény nyújtására és mely feltételek esetén lehet azt igénybe venni. Az iskolába belépő új osztályok tanulói esetében a felmérést a beiratkozás napjáig kell elvégezni. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 4/A. § (1) bekezdés d) pontja alapján a nevelési-oktatási intézmény házirendjében kell szabályozni egyéb jogszabályban meghatározottakon túlmenően a nem alanyi jogon járó tankönyvtámogatás elvét és az elosztás rendjét. (K-OJOGB-137/2008)

Egy panaszos gyermekét egyedül nevelő szülőként nem volt biztos abban, hogy jogosult-e az ingyenes tankönyvekre. Tájékoztattuk, hogy amennyiben a 2001. évi XXXVII. törvény 8. § (4) bekezdésének egyik pontja alapján sem jogosult alanyi jogon tankönyvtámogatásra, nem jár gyermekének ingyen a tankönyv, de ettől függetlenül az intézmény házirendjében foglaltak szerint nem alanyi jogon járó tankönyvtámogatásban még részesülhet, ennek feltételeit az intézmény maga határozza meg. (K-OJOGB-740/2008)

Hivatalunkat megkereste egy szülő, aki azzal kapcsolatban kérte segítségünket, hogy az intézmény - ahol gyermeke ebben az évben kezdte meg tanulmányait - a tanuló jogosultsága ellenére nem biztosít részére ingyenes tankönyvellátást. A beadványban foglaltakkal kapcsolatban az érintett intézmény igazgatója arról tájékoztattott, hogy a tanuló a beiratkozási időszakban, 2008. június 16-18. között iratkozott be az intézménybe. Közlése alapján, iskolájukban az új osztályok tanulói esetében - a jogszabályi előírásnak megfelelően - a beiratkozás napjáig elvégzik a tankönyvellátással kapcsolatos igények felmérését. A tanuló a beiratkozás napján nem hozta magával az igényjogosultságot igazoló határozatot. Tekintettel az intézményi pótbeiratkozás lehetőségére, az iskola 2008. augusztus 31-ig lehetőséget adott az igazolás bemutatására, azonban a tanuló csak 2008. szeptember első hetében mutatta be a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot igazoló határozatot. Tekintettel a határidőre, ezt követően az intézménynek nem állt módjában figyelembe venni az igazolást.

A normatív és a normatív kedvezmény körébe nem tartozó kedvezményre vonatkozó kérelmet is a jogszabályban meghatározott igénylőlapra, az iskola által meghatározott időben kell bejelenteni. Továbbá az igénylőlap benyújtásával egyidejűleg be kell mutatni a normatív kedvezményre való jogosultságot igazoló iratot, jelen esetben a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményről szóló határozatot. A bemutatás tényét az iskola rávezeti az igénylőlapra. Az igénybejelentés időpontjáról az iskola az igénybejelentési határidő előtt legalább tizenöt nappal korábban, írásban köteles értesíteni minden tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő. Az iskola által az igénybejelentésre meghatározott határidő jogvesztő, ha a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő az értesítés ellenére nem élt az igénybejelentés jogával. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha az igényjogosultság az igénybejelentésre megadott időpont eltelte után állt be. Ha az igényjogosultság a tanulói tankönyvvásárláshoz nyújtott normatív hozzájárulás igénylését követő időpont után áll be - beleértve az iskolaváltást is - az iskola a tankönyvek kölcsönzésével, a napköziben, tanulószobán elhelyezett tankönyvek rendelkezésre bocsátásával teljesítheti az igényt. Az iskola a normatív kedvezmények kielégítését követően a benyújtott további igényeket a rendelkezésre álló tárgyévi tankönyv-támogatási keret, valamint a könyvtári tankönyvkészlet figyelembevételével a házirendben meghatározott módon bírálja el (nem alanyi jogon járó tankönyvtámogatás). Az igazgató tájékoztatása alapján a panaszos gyermeke a beiratkozáskor nem mutatta be az igényjogosultságot igazoló határozatot, továbbá ezen kötelezettségének az intézmény által meghatározott további időpontig sem tett eleget. Tájékoztattuk a panaszoszt, hogy tekintettel a határidő jogvesztő jellegére, a jogszabályi rendelkezések figyelembevételével, ezen időpont után az intézménynek már nem áll módjában biztosítani a normatív

kedvezményt. Tájékoztattuk továbbá arról, hogy ezen felül az iskola lehetőségei szerint a tanuló az intézmény házirendjében foglaltak alapján részesülhet még nem alanyi jogon járó tankönyvtámogatásban, ennek feltételeit azonban az intézmény maga határozza meg. (K-OJOGB-799/2008)

Egy panaszos beadványában kérdésként merült fel, hogy ha a családban élő 3 gyermek közül egy már felsőoktatásba jár, miképpen tudja a szülő igazolni ingyenes tankönyvre való jogosultságát, ha a felsőoktatásba járó gyermeke után már családi pótlékot ugyan nem folyósítanak, csak az összeg meghatározásánál veszik figyelembe. A fentebb idézett törvény a tankönyvpiac rendjéről kimondja, hogy abban a kérdésben, hogy a normatív kedvezményre való jogosultság elbírálásánál kit kell három- vagy többgyermekes családban élőnek tekinteni a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény II. fejezetében foglaltakat kell figyelembe venni. A családok támogatásáról szóló törvény 12. §-a szerint a családi pótlék összegének megállapítása szempontjából azt a vér szerinti, örökbe fogadott vagy nevelt gyermeket kell figyelembe venni,

a) aki az igénylő háztartásában él, és

aa) akire tekintettel a szülő, a nevelőszülő, a hivatásos nevelőszülő, a gyám családi pótlékra jogosult,

ab) aki közoktatási intézmény tanulója vagy felsőoktatási intézményben első akkreditált felsőfokú iskolai rendszerű szakképzésben, első egyetemi vagy főiskolai szintű alapképzésben részt vevő hallgató és rendszeres jövedelemmel nem rendelkezik,

ac) aki a 8. § (3) bekezdésének a) pontja¹, valamint a b) pontjának ba)-be) alpontja² szerint saját jogán jogosult az ellátásra;

b) aki fogyatékos és szociális intézményi ellátásban részesül, feltéve, hogy őt a gyámhivatal nem vette átmeneti vagy tartós nevelésbe és a családi pótlékot igénylő - a kormányrendeletben foglaltak szerint - vele kapcsolatot tart fenn.

Tehát amennyiben a szülő igazolni tudja, hogy 3 olyan gyermeket nevel a háztartásában, akik a fenti körbe beletartoznak, akkor jogosult az ingyen tankönyvre. A felsőoktatásba járó gyermeket illetően a szülőnek egyrészt igazolnia kell a hallgatói jogviszonyt, másrészt azt, hogy rendszeres jövedelemmel nem rendelkezik. (K-OJOGB-788/2008.)

Többször merült fel kérdésként, hogy az intézmény mi módon köteles eleget tenni a tankönyvtámogatásnak. Az iskola az ingyenes tankönyvellátást az igényjogosultak részére az alábbi módokon nyújthatja: az iskolától történő kölcsönzés, a napköziben, tanulószobában elhelyezett tankönyvek igénybevétele, használt tankönyvek biztosítása, továbbá a tankönyvek megvásárlásához nyújtott támogatás útján. A jogszabály szerint az iskola - a fenntartó anyagi helyzetétől függően - bármelyik lehetőséget választhatja. Jogszerűen jár el az intézmény tehát akkor is, ha az ingyenes tankönyvellátást nem a tankönyvek megvásárlásához nyújtott pénzbeli támogatás útján, hanem az ellátást a fent hivatkozott valamelyik más módon biztosítja. (K-OJOGB-483/2008., K-OJOGB-773/2008)

A tanév rendje

A közoktatási intézmények működésének kereteit jogszabályi előírások határozzák meg, de a tanítási év konkrét feladatainak végrehajtását helyben kell megszervezni. A tanév helyi rendjének elkészítésekor figyelembe kell venni a közoktatási törvényben és a tanév rendjéről

¹ a tizennyolcadik életévét betöltött tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos személy, feltéve, ha utána tizennyolcadik életévének betöltéséig magasabb összegű családi pótlékot folyósítottak;

² ba) akinek mindkét szülője elhunyt,

bb) akinek a vele egy háztartásban élő hajadon, nőtlen, elvált vagy házastársától különélő szülője elhunyt,

bc) aki kikerült az átmeneti vagy tartós nevelésből,

bd) akinek a gyámsága nagykorúvá válása miatt szűnt meg,

be) a gyámhivatal által a szülői ház elhagyását engedélyező határozatban megjelölt személy, (amennyiben tanköteles, a tankötelezettsége megszűnéséig, vagy amennyiben az általános iskolai, középiskolai, szakiskolai tanulmányokat folytató, annak a tanévnek a végéig, amelyben betölti a 23. életévét) ha a családi pótlék a nagykorúságát megelőzően is a részére került folyósításra.

szóló miniszteri rendeletben megfogalmazott rendelkezéseket, továbbá tekintettel kell lenni a helyi sajátosságokra is.

Egy szülő arról kért tájékoztatást, hogy a tanuló munkaszüneti napon (jelen esetben május 1.) kötelezhető-e arra, hogy az iskola ballagási ünnepségén részt vegyen. A beadványozót tájékoztattuk, hogy az adott év beosztását a tanév rendjéről szóló oktatási és kulturális miniszteri rendelet szabályozza. Május 1. azonban nemcsak ebben az évben, hanem mindig ünnepnap, erre a napra kötelező jellegű elfoglaltságot nem lehet előírni a tanulóknak. Fakultatív módon szervezhető program ekkor is, ám ha valaki ezen nem vesz részt, azért nem szankcionálható. (K-OJOGB-490/2008.)

A tanév szervezeti kereteit, a tanév kezdő és befejező napját, valamint a tanítási szünetek időszakát a tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet szabályozza. Az elmúlt évben több panasz érkezett azzal kapcsolatban, hogy a tanév mettől meddig tart, illetve, hogy ehhez igazodóan, hogyan kell kiállítani az iskolalátogatási igazolást.

Többen kértek tőlünk tájékoztatást arról, hogy milyen jogszabály tartalmazza, hogy a tanév mettől meddig tart, illetve, hogy ehhez igazodóan, hogyan kell kiállítani az iskolalátogatási igazolást. Az iskolák ugyanis arra hivatkozással, hogy a tanulói jogviszony nyáron szünetel, gyakran csak június 15-ig állítják ki az iskolalátogatási igazolást, ami az árvaellátásban részesülő tanulók esetében gondot jelent. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 52. § (2) bekezdése szerint a tanév, ezen belül a tanítási év rendjét az oktatásért felelős miniszter állapítja meg (17/2008. (V. 9.) OKM rendelet a 2008/2009. tanév rendjéről). A tanév rendjében kell meghatározni a tanév szervezésével kapcsolatos feladatokat, így különösen a tanév kezdő és befejező napját. Az első és az utolsó tanítási nap által meghatározott időszak a szorgalmi idő, tanítási év. Az iskolában a szorgalmi idő, tanítási év minden év szeptemberének első munkanapján kezdődik és - az érettségi vizsga s a szakmai vizsga évét kivéve - minden év június hónap 15-én, illetve, ha ez a nap nem munkanap, a június 15-ét megelőző munkanapon fejeződik be. A 2008/2009. tanév rendjéről szóló 17/2008. (V. 9.) OKM rendelet 2. § (2) bekezdése szerint a 2008/2009. tanévben a szorgalmi idő első tanítási napja - ha a hivatkozott rendelet másképp nem rendelkezik - 2008. szeptember 1. (hétfő) és utolsó tanítási napja 2009. június 15. (hétfő). Az iskolai tanév helyi rendjét az iskolai munkaterv határozza meg, ennek keretében kell rendelkezni többek között az iskolai tanítás nélküli munkanapok időpontjáról, ezek felhasználásáról, valamint a szünetek időtartamáról is. Ezzel összefüggésben fontos kiemelni, hogy az adott tanév lezárása, a tanévre vonatkozó tanulmányi követelmények tanuló általi teljesítése nem érinti a tanulói jogviszony fennállását, mivel a tanulói jogviszony megszűnésére kizárólag a közoktatási törvény 75. §-ban rögzített esetekben kerülhet sor. Az adott tanév lezárása ugyanígy nem jelenti a tanulói jogviszony nyári időszak alatti szünetelését, mivel tanulói jogviszonya csak annak a tanulónak szünetelhet, akinek engedélyezték, hogy tanulmányait megszakítsa, illetőleg, akit fegyelmi határozattal eltiltottak a tanév folytatásától. A fentiek alapján tehát a tanév lezárása nem érinti a tanulói jogviszony fennállását, így a jogviszony létét tanúsító iskolalátogatási igazolás kiállításának is ehhez kell igazodnia. Az iskolalátogatási papír a tanulói jogviszony igazolását tanúsító okirat, amely azt a tényt igazolja, hogy a tanévben a tanuló az adott intézményben teljesíti tankötelezettségét, vagyis a tanuló és az oktatási intézmény jogviszonyban áll egymással. A tanév rendjére tekintettel az intézmények az iskolalátogatási igazoláson az adott tanév befejező napjaként a szorgalmi időszak utolsó napját szokták feltüntetni, de ez nem érinti a tanulói jogviszony folytonosságát. (K-OJOGB-825/2008.), (K-OJOGB-785/2008.)

A közoktatási törvény a tanórai foglalkozásokat két részre osztja, a kötelező tanórai foglalkozásokra és a választható tanórai foglalkozásokra. Az iskola feladatai közé természetesen nemcsak a tanórai foglalkozások megszervezése tartozik. Vannak úgynevezett tanórán kívüli foglalkozások, amelyeket a tanulók érdeklődése, igényei, szükségletei szerint meg kell szervezni.

Az iskola és a kollégium házirendje állapítja meg az iskolai, kollégiumi tanulói munkarendet, a tanórai és tanórán kívüli foglalkozásokat, a kollégiumi foglalkozások rendjét. A házirendet az óvoda, az iskola, a kollégium vezetője készíti el, és a nevelőtestület fogadja el. A házirend elfogadásakor, illetve módosításakor az iskolaszék, kollégiumszék, óvodaszék, továbbá az

iskolai, kollégiumi diákönkormányzat egyetértési jogot gyakorol. Az egyetértési jog azt jelenti, hogy az említett szervezetek egyetértése nélkül érvényes házirend nem jöhet létre.

A szülő az egésznapos iskola tanítási órán kívüli óráinak időtartamával kapcsolatban kért tájékoztatást. Az iskolaotthonos nevelésre-oktatásra vonatkozó szabályozást a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 39/C. §-a tartalmazza. A rendelet értelmében az elméleti oktatás keretében a tanítási órák ideje általában negyvenöt perc. Az iskola ennél rövidebb, illetve hosszabb tanítási órákat is szervezhet azzal a megkötéssel, hogy a tanítási órák ideje hatvan percnél, alacsonyabb művészetoktatási intézményben és művészeti szakképző iskolában kilencven percnél nem lehet hosszabb, továbbá az egy tanítási napon tartható kötelező tanórai foglalkozások számításánál a tanítási órákat negyvenöt perces órákra átszámítva kell figyelembe venni. A tanítási órák és a tanórán kívüli foglalkozások között - a tanulók részére - szünetet kell tartani. A tanórák időtartamára vonatkozó intézmény specifikus részletszabályokról az iskola helyi szabályzatai rendelkeznek, így a nevelési-oktatási intézmény működési rendjét a szervezeti és működési szabályzat; a tanulói munkarendet, a tanórai és tanórán kívüli foglalkozások rendjét pedig az iskola házirendje szabályozza. (K-OJOGB-458/2008.)

Egy szülő a tanórán kívüli napközis foglalkozással kapcsolatban kért tájékoztatást. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény a tanulói jogok között külön kiemelve említi a tanuló azon jogát, hogy a kollégiumi, napköziotthoni, tanulószobai ellátásban részesülhet. Az iskola - a tanórai foglalkozások mellett - a tanulók érdeklődése, igényei szerint tanórán kívüli foglalkozásokat szervez. A törvény 53. § (2) bekezdésében foglalt tanórán kívüli foglalkozásként meghatározott napközis és tanulószobai foglalkozás, a helyi önkormányzat által fenntartott nevelési-oktatási intézményekben, a helyi önkormányzati feladatellátás keretében ingyenesen igénybe vehető szolgáltatás. A közoktatási törvény 53. § (3) bekezdésében foglaltak szerint az iskola köteles - a szülő igénye alapján - a felügyeletre szoruló tanuló részére a tizedik évfolyam befejezéséig, gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő iskolában valamennyi évfolyamon napközis, illetve tanulószobai foglalkozást szervezni. A napközis, illetve a tanulószobai foglalkozásokat olyan módon kell megszervezni, hogy a szülők igényei szerint eleget tudjon tenni az iskolai felkészítéssel és a gyermek napközbeni ellátásával összefüggő feladatoknak. A közoktatási törvény szerint nem tagadható meg az első-negyedik évfolyamra járó tanuló napközis foglalkozásra, iskolaotthonos osztályba való felvétele, ha eredményes felkészülése érdekében arra szükség van. Az adott tanítási évben az iskolában indítható osztályok, napközis osztályok (csoportok) számát a fenntartó határozza meg. A tanórán kívüli foglalkozások szervezeti formáit részletesen a nevelési-oktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatában kell meghatározni. A napközis, tanulószobai foglalkozásokra való felvétel iránti kérelmek elbírálásának elveit a nevelési-oktatási intézmény házirendje tartalmazza. (K-OJOGB-254/2008.)

Értékelés, minősítés

A tanulmányi teljesítmény, a magatartás és a szorgalom értékelése, minősítése természetes velejárója és egyben központi kérdése az iskolákban folyó mindennapi nevelési-oktatási tevékenységnek. Az évközi teljesítmények alapján megállapított félévi és év végi osztályzatok az iskola egyik legfontosabb döntését jelentik, hiszen ekkor az intézmény a diák jövőjéről hoz döntést. Az értékeléssel kapcsolatos döntések ezért általában az oktatási szereplők figyelmének középpontjában állnak. Ezt jelzi az a nagyszámú kérdés és panasz is, amely évről-évre ebben a tárgyban érkezik hivatalunkhoz.

A közoktatási törvény 19. § (1) bekezdés e) és f) pontja szerint a pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy év közben, félévkor és a tanév végén értékelje a tanulók munkáját, minősítse teljesítményüket, azaz a tanuló félévi és tanév végi osztályzatait a pedagógus állapítja meg a diák évközi munkái és érdemjegyei alapján. A tanulók munkájának értékelésekor, minősítésekor a pedagógust széleskörű szabadság illeti meg akár az értékelés módszereiben, akár az érdemjegyek megállapításában. A pedagógus ezen autonómiája azonban nem korlátlan, határait a törvény más rendelkezései, többek között a szülők és tanulók jogai, valamint az intézmény működésére és belső rendjére vonatkozó

szabályzatokban foglaltak jelölik ki. E szabályzatok nyilvánosságát és hozzáférhetőségét a diákok és szülők széles körű tájékoztatása érdekében a jogszabályok biztosítják. Abban a kérdésben, hogy a pedagógus autonómiája alapján a diák teljesítményét hányasra értékeli, nem járhatunk el. A közoktatási törvény azonban biztosít jogorvoslati lehetőséget, ugyanis a 83. § (2) bekezdés szabályozza, hogy a tanuló, illetve a szülő a tanulmányok értékelése, minősítése tárgyában hozott iskolai döntés ellen - a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül - a tanuló érdekében eljárást indíthat, ha az nem az iskola által alkalmazott helyi tantervben meghatározottak alapján történt, illetve az eljárás jogszabályba vagy a tanulói jogviszonyra vonatkozó rendelkezésekbe ütközik. E törvényességi kérelem tekintetében a fenntartó képviselője jár el. (K-OJOGB-417/2008., K-OJOGB-461/2008., K-OJOGB-786/2008., K-OJOGB-649/2008.)

Egy szülő azt kérdezte hivatalunktól, hogy kérheti-e a tanártól, hogy gyermekével minden héten írasson dolgozatot. Tájékoztattuk, hogy az írásbeli beszámoltatások formáit, rendjét, korlátait, a tanulók tudásának értékelésében betöltött szerepét, súlyát a közoktatási törvény 48. § (4) bekezdése szerint az iskola pedagógiai programja részeként megalkotott helyi tantervben meg kell meghatározni. Ezért javasoltuk, hogy ebben nézzen utána, hogy az írásbeli beszámoltatások rendjét az intézmény milyen módon szabályozza. Továbbá javaslatait természetesen jelezheti a szaktanárnak is, azonban javaslattételi jogosultsága semmiképp nem kötelezi a tanárt. (K-OJOGB-488/2008.)

Egy szülő beadványában a gyógytestnevelésen részt vevő gyermekének értékelésével, a gyógytestnevelő tanár eljárásának jogszerűségével kapcsolatban kérte hivatalunk állásfoglalását. Tájékoztattuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 35. § (8) bekezdése alapján a gyógytestnevelés feladata a gyermek, a tanuló speciális egészségügyi célú testnevelési foglalkoztatása. Ha a tanuló egészségi állapota indokolja, akkor az iskolaorvosi, szakorvosi szűrővizsgálat alapján a tanulót könnyített vagy gyógytestnevelési órára kell beosztani. A könnyített, illetve a gyógytestnevelés szervezésének, a tanulók könnyített, illetve gyógytestnevelési órára való beosztásának rendjét a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 1. számú melléklete határozza meg. Jelen 1. számú melléklet értelmében a tanuló, ha egészségi állapota miatt a testnevelési órák gyakorlatait csak részben vagy egyáltalán nem tudja elvégezni - az orvosi szakvéleményben foglaltak szerint - a kötelező testnevelési óra keretében vagy helyett könnyített testnevelésre (I. kategória) vagy a kötelező testnevelési óra helyett gyógytestnevelésre (II. kategória) kell beosztani, illetve fel kell menteni (III. kategória) mindenféle testnevelési órán való részvétel alól. Ha az orvosi szakvéleményben foglaltak szerint a tanulót a kötelező testnevelési óra helyett gyógytestnevelésre kell beosztani, akkor a tanuló és az intézmény tekintetében is ez az orvosi javaslat a kötelező. Ez esetben a tanuló gyógytestnevelési órán kell részt vegyen, ennek keretében kell a részére az esetleges mozgásszervi, belgyógyászati stb. elváltozása miatt sajátos, az állapotát figyelembe vevő foglalkozásokat megszervezni. Az orvosi szakvéleményben megállapított gyógytestnevelési órákon felül a tanuló nem köteles részt venni a testnevelési órákon, kivéve, ha az orvosi szakvéleményben foglalt ezirányú javaslat alapján a tanuló a testnevelés órán is részt vehet. Tájékoztattuk a szülőt, hogy amennyiben a konkrét esetben a szakorvosi véleményben ilyen javaslat nem szerepel, úgy aggályos a tanuló tekintetében mind a kötelező testnevelés órán való teljes körű terhelés mellett való részvétele, mind pedig a testnevelés órát tartó pedagógus által történő értékelés. Abban az esetben, ha az orvosi szakvéleményben a kötelező testnevelési óra helyett gyógytestnevelésre történő beosztás szerepel, úgy álláspontunk alapján az értékelés tekintetében a gyógypedagógus értékelése az irányadó. (K-OJOGB-611/2008.)

Az egyéni értékelési módszerek alkalmazásánál nagyon fontos, hogy a diákok és a szülők alapos ismeretekkel rendelkezzenek a pedagógus szempontjairól, értékelési elveiről, azonban a kellő időben adott, részletes és érdemi tájékoztatás mellett sem alkalmazható olyan értékelési módszer, amely a tanulói jogviszonyra vonatkozó szabályoknak ellentmond. Amikor a közoktatási törvény 70. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a pedagógus a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, akkor egyben azt is kimondja, hogy az érdemjeggyel a pedagógus kizárólag a tanuló teljesítményét, előmenetelét értékelheti. Törvényi előírás továbbá, hogy az érdemjegy, illetőleg az osztályzat megállapítása a tanuló teljesítményének, szorgalmának értékelésekor, minősítésekor nem

lehet fegyelmezési eszköz. Minden esetben jogsértő az, ha az érdemjegy nem a tanuló teljesítményét, hanem a tanuló kötelezettségeinek teljesítésével kapcsolatos egyéb körülményt értékel.

Egy szülő arról érdeklődött, hogy a házi feladatok el nem készítéséért és felszerelés otthonhagyásáért lehet-e elégtelen osztályzatot adni. Tájékoztattuk, hogy a tanuló teljesítményének értékelésével kapcsolatban a közoktatási törvény 19. § (1) bekezdés e) és f) pontja rendelkezik, miszerint a pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy értékelje a tanulók munkáját, minősítse teljesítményüket. A házi feladatot is az értékelés részévé lehet tenni. Amennyiben tehát a pedagógus úgy dönt, hogy a házi feladatot számon kéri és értékeli, akkor jogosult a tanuló teljesítményét elégtelenre értékelni abban az esetben, ha az nem készítette el a házi feladatot. A közoktatási törvény alapján a pedagógus - a minőség, típus és ár megjelölése nélkül - olyan ruházati vagy más felszerelés beszerzését kérheti a tanulótól, amely nélkülözhetetlen az általa tartott tanórai foglalkozáson való részvételhez, illetve a tanított tananyag elsajátításához, és amelyet a tanórai foglalkozáson egyidejűleg minden tanulónak rendszeresen alkalmaznia kell. Az e körbe nem tartozó felszerelések biztosítása az iskola feladata. A tanórai felszerelés hiányát álláspontunk szerint annyiban lehet figyelembe venni, amennyiben a tanítási órán történő számonkérésben rögzített feladat teljesítéséhez az szükséges. Amennyiben a számonkérésben meghatározott feladatot a tanuló nem tudja teljesíteni - akár a felszerelés hiánya miatt - úgy akár elégtelenre is értékelhető. De a számonkérés esetétől eltekintve a felszerelés hiánya miatt a tanulónak elégtelen nem adható. A pedagógiai módszereken felül a tanulói kötelezettségszegések szankcionálása csak az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmezési eszközökkel történhet, az érdemjegy nem lehet fegyelmezési eszköz. (K-OJOGB-307/2008.)

A közoktatási törvény 14. §-a szerint a szülő joga, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ennek megfelelően a pedagógusnak a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét az érdemjegyekről rendszeresen értesítenie kell. A rendszeres tájékoztatás elmulasztása a jogszerűen megállapított érdemjegytől függetlenül jogsérelmet okozhat. A tájékoztatás részben személyesen, részben az érdemjegyeknek a naplóba és az ellenőrzőbe időben történő bejegyzésével valósulhat meg. Az iskola tájékoztatási kötelezettségéhez tartozik, hogy biztosítsa a dolgozatokba való betekintést. Annak érdekében azonban, hogy a tanuló hiányosságait a szülővel korrigálhassa, a megtekintés nem jelentheti csupán a dolgozatok megismerését és tanulmányozását az iskola helyiségében egy meghatározott időkeretben. A megtekintésnek szükségszerűen magában kell foglalnia a dolgozat birtoklását, vagyis arról a szülő kérésére másolatot kell rendelkezésére bocsátani.

Egy szülő fordult hivatalunkhoz azzal a kérdéssel, hogy joga van-e a gyermeke dolgozatait hazavinni, illetőleg azokról kérhet-e másolatot. Tájékoztattuk, hogy a közoktatási intézmény működésére, belső és külső kapcsolataira vonatkozó rendelkezéseket a szervezeti és működési szabályzat határozza meg. Tehát az iskola SzMSz-ében kell rendelkezni arról is, hogy a szülők milyen módon tekinthetik meg a dolgozatokat. Annak érdekében, hogy a tanuló hiányosságait a szülővel korrigálhassa, a megtekintés nem jelentheti a dolgozatok megismerését és tanulmányozását csupán az iskola helyiségében egy meghatározott időkeretben. A megtekintésnek szükségszerűen magában kell foglalnia a dolgozat birtoklását, vagyis arról a szülő kérésére és költségén másolatot kell rendelkezésére bocsátani. A kérdés eldöntéséhez az adatvédelmi törvény rendelkezéseire is kell figyelemmel lenni. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény alapján minden olyan természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely meghatározza a személyes adatok kezelésének célját, meghozza és végrehajtja az ezzel összefüggő döntéseket, vagy a végrehajtás érdekében adatfeldolgozót bízhat meg, az Avtv. 2. § 8.) pontja alapján adatkezelőnek minősül. A dolgozatokban szereplő személyes adatok kezelője a közoktatási intézmény, így az adatkezelőre nézve kötelező törvényi rendelkezéseket be kell tartania. (K-OJOGB-228/2008.)

A szervezeti és működési szabályzat, valamint a pedagógiai program számos értékeléssel kapcsolatos kérdésben tartalmaz kötelező rendelkezést. A tájékoztatás idejére és módjára

nemcsak a jogszabályok rendelkezései vonatkoznak, az intézménynek szervezeti és működési szabályzatában kell részletesen meghatározni a tanulók rendszeres tájékoztatásának rendjét és formáját. A pedagógus az értékelés, minősítés során kialakíthat egyedi módszereket, alkalmazhat sajátos értékelési, számonkérési technikákat, de ezeknek természetesen összhangban kell lenniük a jogszabályi előírásokkal, illetve az intézmény pedagógiai programjával. (K-OJOGB-718/2008., K-OJOGB-837/2008., K-OJOGB-179/2008., K-OJOGB-236/2008., K-OJOGB-687/2008., K-OJOGB-464/2008., K-OJOGB-509/2008., K-OJOGB-153/2008., K-OJOGB-422/2008.)

Egy szülő gyermeke bizonyítványának szóveges értékelésével kapcsolatos jogi szabályozásról kért tájékoztatást. Tájékoztattuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX törvény 70. § (3) bekezdése szerint az első-harmadik évfolyamon - félévkor és év végén, továbbá a negyedik évfolyamon félévkor - szóveges minősítéssel kell kifejezni, hogy a tanuló kiválóan, jól vagy megfelelően teljesített, illetve felzárkóztatásra szorul. Az első évfolyamtól a negyedik évfolyam félévéig terjedő időszakon kívül az iskola pedagógiai programja a további évfolyamok tekintetében is előírhatja, az évközi érdemjegyek, a félévi és az év végi osztályzatok helyett a tanuló teljesítményének, szorgalmának, magatartásának értékelésére, minősítésére az értékelésre általában meghatározottaktól eltérő jelölés, illetőleg szóveges értékelés alkalmazását. Ha az iskola nem alkalmazza az értékelésre általában meghatározott jelöléseket, de arra iskolaváltás vagy továbbtanulás miatt szüksége van, akkor az intézmény köteles a félévi és az év végi minősítést osztályzattal is elvégezni. Az iskola által alkalmazott jelölés, értékelés érdemjegyre, osztályzatra való átváltásának szabályait a helyi tantervben kell meghatározni. A fentiek alapján a szóveges értékelés érdemjegyre, osztályzatra való átváltásának feltételeiről az intézmény helyi tantervében tud tájékozódni. (K-OJOGB-641/2008.)

Amennyiben a tanuló a tanév végén elégtelen osztályzatot kapott, lehetősége van javítóvizsgát tenni. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 21. § (8) - 2008. szeptember 1-jétől hatályos - bekezdése szerint, ha tanuló a tanév végén - a tantárgyak számától függetlenül - elégtelen osztályzatot kapott, javítóvizsgát tehet. (K-OJOGB-687/2008.)

Mulasztás

Az elmúlt évekhez hasonlóan 2008-ban is nagyszámú panasz érkezett hivatalunkhoz a tanóráról történő mulasztás témakörében is, amelyre nézve a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet tartalmaz részletszabályokat. A rendelet 20.§ (2) bekezdése szerint, ha a gyermek az óvodai foglalkozásról, illetve a tanuló a tanítási óráról, a kollégiumi foglalkozásról távol marad, mulasztását igazolnia kell. A mulasztást igazoltnak kell tekinteni, ha a szülő előzetesen bejelentette az óvónőnek, hogy gyermekét nem viszi el az óvodába; ha a tanuló - kiskorú tanuló esetén a szülő írásbeli kérelmére - a házirendben meghatározottak szerint engedélyt kapott a távolmaradásra; illetve ha a gyermek, a tanuló beteg volt, és azt a házirendben meghatározottak szerint igazolja; végül ha a gyermek, a tanuló hatósági intézkedés vagy egyéb alapos indok miatt nem tudott kötelezettségének eleget tenni. A jogszabály szövegéből tehát két dolog következik: egyfelől az, hogy minden esetben, ha a tanuló távol marad az óráról, mulasztásról beszélhetünk, másfelől pedig csak akkor beszélhetünk mulasztásról, ha a tanuló a tanóráról távol marad. A tanuló távolmaradásának, mulasztásának igazolására vonatkozó rendelkezéseket a nevelési-oktatási intézmény házirendjében kell meghatározni.

Egyes esetekben az óvodai foglalkozásról, a tanóráról, illetve a kollégiumi foglalkozásról történő távolmaradást a jogszabály erejénél fogva igazoltnak kell tekinteni. Ilyen eset, ha a gyermek, tanuló beteg, és azt a házirendben meghatározottak szerint igazolja. Az intézmény szabályozási jogköre ebben az esetben az orvosi igazolás benyújtásának eljárási

rendelkezésein nem terjedhet túl. A rendelet 20. §-a szerint ugyanis a beteg gyermek, tanuló az orvos által meghatározott időben nem látogathatja az intézményt. A jogszabály nem ad arra lehetőséget, hogy a nevelési oktatási intézmény az orvosi igazolásban foglaltakat megkérdőjelezze, vagy egy orvosi igazolást ne fogadjon el. A mulasztást akkor is igazoltnak kell tekinteni, ha a tanuló hatósági intézkedés vagy egyéb alapos ok miatt nem tud kötelezettségének eleget tenni. Ezzel ellentétes döntés még a házirend rendelkezéseire alapozva sem hozható. Ugyancsak igazoltnak kell tekinteni a mulasztást, ha a szülő előzetesen bejelentette az óvónőnek, hogy gyermekét nem viszi el az óvodába, illetve a tanuló - kiskorú tanuló esetén a szülő írásbeli kérelmére - a házirendben meghatározottak szerint engedélyt kapott a távolmaradásra. Egyéb esetekben, amennyiben a távolmaradást nem igazolják, az igazolatlan mulasztás jogkövetkezményeit kell alkalmazni.

Egy szülő többek között azzal a kérdéssel fordult hozzánk, hogy jogszerű az iskola házirendjének az a rendelkezése, hogy: „A késés, illetve mulasztás igazolatlan voltát az osztályfőnök dönti el.” Tájékoztattuk a hivatal fenti álláspontjáról. (K-OJOGB-91/2008.)

Egy szülő arról érdeklődött, hogy egy általános iskola kötelezővé tehet-e egy délutáni sportversenyen való részvételt, és az erről való távolmaradást pedig büntetheti-e szaktanári figyelmeztetéssel és elégtelen osztályzattal. Tájékoztattuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 48. § (1) bekezdés b) pontja alapján az iskola pedagógiai programjának részeként megalkotott helyi tantervben kell meghatározni az iskola egyes évfolyamain tanított tantárgyakat, a kötelező és választható tanórai foglalkozásokat, valamint azok óraszámait, az előírt tananyagot és követelményeit. A közoktatási törvény 12. § (1) bekezdés a) pontjában foglaltak alapján a tanuló köteles a kötelező és a választott foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon részt venni. Tehát amennyiben az adott rendezvényt a pedagógiai program tartalmazza, abban az esetben az kötelező. Ezen rendelkezések alapján tehát a kötelező foglalkozásokról való távolmaradást lehet mulasztásként regisztrálni, de ahhoz kizárólag a jogszabályban meghatározott jogkövetkezmények fűzhetőek. A mulasztás ez alapján nem szankcionálható elégtelen érdemjeggyel. A közoktatási törvény 70. § (1) bekezdése ugyanis kimondja, hogy az érdemjegy, illetőleg az osztályzat megállapítása a tanuló teljesítményének, szorgalmának értékelésekor, minősítésekor nem lehet fegyelmezési eszköz. (K-OJOGB- 533/2008.)

A rendelet 20. § (6) bekezdése szerint, ha a tanulónak egy tanítási évben az igazolt és igazolatlan mulasztása együttesen az iskolai nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó középfokú nevelés-oktatás szakaszában a kettőszázötven tanítási órát, az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakaszában az elméleti tanítási órák húsz százalékát, alapfokú művészetoktatási intézményben a tanítási órák egyharmadát, egy adott tantárgyból a tanítási órák harminc százalékát meghaladja, és emiatt a tanuló teljesítménye tanítási év közben nem volt érdemjeggyel értékelhető, a tanítási év végén nem osztályozható, kivéve, ha a nevelőtestület engedélyezi, hogy osztályozóvizsgát tegyen. A nevelőtestület az osztályozóvizsga letételét akkor tagadhatja meg, ha az igazolatlan mulasztások száma meghaladja az igazolt mulasztások számát, és az iskola eleget tett értesítési kötelezettségének. Ha a tanuló a tanítási év végén nem osztályozható, tanulmányait évfolyamismétléssel folytathatja. Ha a tanuló mulasztásainak száma már az első félév végére meghaladja a meghatározott mértéket, és emiatt teljesítménye nem volt érdemjeggyel értékelhető, félévkor osztályozóvizsgát kell tennie.

Egy igazgatóhelyettes két tanuló érdekében fordult hivatalunkhoz, akik betegségük illetve élsportoló mivoltuk miatt nem tudnak rendszeresen iskolába járni. A kérdése az volt, hogy hogyan lehetne azt elkerülni, hogy magántanulóvá kelljen válniuk. Tájékoztattuk, hogy a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. §-a tartalmazza a mulasztásra vonatkozó rendelkezéseket. A rendelet 20. § (6) bekezdése szabályozza azon eseteket, amikor a tanuló teljesítménye a tanítási év közben mulasztások miatt nem volt érdemjeggyel értékelhető. Ennek megállapításához a rendelet együttes feltételként támasztja egyrészt az igazolt és igazolatlan mulasztások törvényben előírt mértékét, másrészt azon kitétel, hogy a tanuló teljesítménye a tanítási év közben a mulasztások miatt nem volt érdemjeggyel értékelhető. Annak megállapításához, hogy a

gyermek nem osztályozható, mindkét előbb említett feltételnek teljesülnie kell, ezen feltételek fennállta esetében kötelezhető csak a tanuló osztályozóvizsgára. A fentiek alapján tehát amennyiben a tanuló mulasztásai meghaladják a törvényben rögzített mértéket, de teljesítménye a tanítási év közben érdemjeggyel értékelhető volt, ebben az esetben a tanuló az év közben szerzett érdemjegyek alapján osztályozható. (K-OJOGB-334/2008.)

Ha a távolmaradást nem igazolják, a mulasztás igazolatlan. Az iskola köteles a szülőt értesíteni a tanköteles tanuló első igazolatlan mulasztásakor, illetve, ha a nem tanköteles kiskorú tanuló igazolatlan mulasztása a tíz órát eléri. Az értesítésben fel kell hívni a szülő figyelmét az igazolatlan mulasztás következményeire. Ha az iskola értesítése eredménytelen maradt, és a tanuló ismételen igazolatlanul mulaszt, az iskola a gyermekjóléti szolgálat közreműködését igénybe véve megkeresi a tanuló szülőjét. Mindezekon felül - a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. § (4) bekezdése alapján - ha a gyermek óvodai nevelésben vesz részt, egy nevelési évben hét napnál, illetve a tanköteles egy tanítási évben tíz óránál igazolatlanul többet mulaszt, az óvoda vezetője, az iskola igazgatója értesíti a gyermek lakóhelye szerint illetékes jegyzőt is. (K-OJOGB-468/2008., K-OJOGB-360/2008.)

Az igazolatlan mulasztás következményeiről a fent említett rendelet 28. §-a szolgál iránymutatásul. A (2) bekezdés szerint megszűnik a tanulói jogviszonya - a tanköteles tanuló kivételével - annak, aki igazolatlanul harminc tanítási óránál többet mulaszt, feltéve, hogy az iskola a tanulót, kiskorú tanuló esetén a szülőt legalább kétféle alkalommal, írásban figyelmeztette az igazolatlan mulasztás következményeire. A tanulói jogviszony megszűnéséről az iskola írásban értesíti a tanulót, kiskorú tanuló esetén a szülőt, továbbá minden esetben a tanuló állandó lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes fővárosi, megyei egészségbiztosítási pénztárat. A (3) bekezdés alapján megszűnik a tanulói jogviszonya annak, aki az alapfokú művészetoktatási intézményben igazolatlanul tíz tanítási óránál többet mulaszt, feltéve, hogy az iskola a tanulót, kiskorú tanuló esetén a szülőt legalább kétféle alkalommal, írásban figyelmeztette az igazolatlan mulasztás következményeire.

Fenntartói irányítás

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény hatálya kiterjed az óvodai nevelésre, az iskolai nevelésre-oktatásra, a kollégiumi nevelésre-oktatásra, függetlenül attól, hogy azt milyen intézményben, szervezetben látják el, illetve ki az intézmény fenntartója. A közoktatási törvény az alapelvek között rögzíti, hogy közoktatási intézményt az állam, a helyi önkormányzat, a helyi kisebbségi önkormányzat, az országos kisebbségi önkormányzat, a Magyar Köztársaságban nyilvántartásba vett egyházi jogi személy, továbbá a Magyar Köztársaság területén alapított és itt székhellyel rendelkező, jogi személyiséggel rendelkező gazdálkodó szervezet, alapítvány, egyesület és más jogi személy, továbbá természetes személy alapíthat és tarthat fenn.

Egy tanuló tájékoztatást kért azzal kapcsolatban, hogy egyházi fenntartású intézmény jogosult-e tandíj címen kötelező alapítványi hozzájárulást szedni. Kérdésével kapcsolatban tájékoztattuk, hogy a közoktatás rendszerének működtetése az állam feladata, amelyről állami szervek és a helyi önkormányzatok intézményfenntartói tevékenysége, illetve az állami, a helyi önkormányzati feladatellátás keretében gondoskodik. Emellett az állam lehetőséget biztosít egyéb jogi személyek és természetes személyek számára is, hogy oktatási intézményeket alapítsanak és bekapcsolódjanak a közoktatás rendszerébe. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 81. § (1) d) pontja értelmében, ha a nevelési-oktatási intézményt nem helyi önkormányzat, illetve nem állami szerv tartja fenn, akkor az iskolai felvétel, továbbá a tanulói jogviszony fenntartása – írásbeli megállapodásban – fizetési kötelezettséghez köthető. Ennek értelmében a nem helyi önkormányzat, illetve nem állami szerv

által fenntartott oktatási intézményben írásbeli megállapodás alapján szedhető kötelező pénzbeli hozzájárulás. Ez alól kivételt jelent azonban, ha a nem helyi önkormányzat, illetve nem állami szerv által fenntartott nevelési-oktatási intézmény – a fenntartó és a feladat ellátásáért felelős helyi önkormányzat között létrejött írásbeli közoktatási megállapodás keretei között – részt vesz a fent említett önkormányzati feladatellátás keretében biztosított nevelés, oktatás megvalósításában. A közoktatási megállapodás keretében a nevelés és oktatás a tanulók számára ingyenessé válik, és a megállapodás keretei között nem lehet alkalmazni a közoktatási törvény 81. § (1) d) pontjában foglaltakat. Többek között a közoktatási megállapodásban kell rendelkezni a fenntartó által a feladatellátáshoz igénybe vehető forrásokról, valamint az ehhez nyújtott kiegészítő támogatás összegéről, továbbá azokról a szolgáltatásokról, amelyek a megállapodás alapján a gyermekek, tanulók, szülők részére ingyenessé válnak, illetőleg amelyeket térítési díjért vehetnek igénybe. Az egyházi jogi személy a Kormányal, illetve az oktatásért felelős miniszterrel is köthet a közoktatási feladatok ellátására kiterjedő megállapodást. Tájékoztattuk továbbá a panaszost, hogy amennyiben az intézmény eljárását is sérelmesnek érzi, úgy panaszával megkeresheti az intézmény fenntartóját. Amennyiben pedig a fenntartó nem orvosolja a sérelmezett helyzetet, akkor panaszát jelezheti a települési önkormányzat jegyzőnek, a közoktatási törvény 80. § (1) bekezdése alapján ugyanis a jegyző, főjegyző látja el a nem helyi önkormányzat által fenntartott nevelési-oktatási intézmény fenntartói tevékenységének törvényességi ellenőrzését. További jogorvoslati lehetőséget biztosít a közoktatási feladatkörében eljáró Oktatási Hivatal eljárása, amely hatósági ellenőrzés keretében vizsgálhatja az oktatás ingyenességére vonatkozó rendelkezések megtartását. (K-OJOGB-949/2008.)

A közoktatási törvény rendelkezései szerint a fenntartónak számos jogosítványa van a közoktatási intézmények irányításával kapcsolatban. Ezen jogosítványok gyakorlása során azonban be kell tartania a jogszabályokban előírt tartalmi és eljárási korlátozásokat. A fenntartói irányítás részletes szabályait a közoktatási törvény 102-106. §-ai tartalmazzák. A fenntartó - többek között - dönt a közoktatási intézmény létesítéséről, átszervezéséről, megszüntetéséről, meghatározza az intézmény költségvetését, az adott nevelési, tanítási évben indítható csoportok, osztályok számát, engedélyezi a maximális létszámtól való eltérést, ellenőrzi a közoktatási intézmény gazdálkodását, működésének törvényességét, hatékonyságát. (K-OJOGB-690/2008.)

Ebben az évben is számos beadvány érkezett közoktatási intézmények összevonásával, átszervezésével, megszüntetésével kapcsolatosan, amelyek azt bizonyítják, hogy mind a tanulók és a szülők, mind a pedagógusok súlyos sérelemként élik meg az óvodák, iskolák bezárását, átszervezését, és sok esetben tehetetlennek és kiszolgáltatottnak érzik magukat. A panaszosok kérdései részben arra irányultak, hogy jogszerű-e a fenntartó bezárásról, átszervezésről hozott döntése, részben pedig arra, hogy mit tehetnek az érintettek, amennyiben ilyen jellegű döntésről értesülnek. A problémával kapcsolatban az alábbi állásfoglalást alakítottuk ki.

A művelődéshez való jog az alapjogok második generációjaként ismert jogok csoportjának része, olyan társadalmi konszenzuson alapuló érték, amely államcélként fogalmazódik meg. Az állam törvényekben vállalt feladatának ellátását részben az önkormányzatok útján valósítja meg azáltal, hogy biztosítja - többek között - az ingyenes és kötelező általános iskola igénybevételeének lehetőségét. Az önkormányzat, mint fenntartó - a jogszabályok keretei között - nagyfokú önállósággal rendelkezik az intézményi struktúra kialakításában, szervezésében. A közszolgáltatás megvalósítására hozott döntéseit kizárólag törvényességi okokból vizsgálhatjuk felül, célszerűségi szempontból felülbírálni azokat egyetlen szervezetnek sincs joga. A nevelési-oktatási intézmények országosan tapasztalható átszervezései, összevonásai és megszüntetései gazdasági és demográfiai okok természetes következményei. Önmagában nem tekinthető jogellenes magatartásnak egy intézmény átszervezése, összevonása, megszüntetése, ha a fenntartó betartja az arra vonatkozó garanciális szabályokat. Az intézménymegszüntetés törvényességének ellenőrzése e garanciális szabályok megtartásának megvizsgálásából állhat.

Egy település lakossága számára az oktatási feltételek kiemelkedő fontosságúak, ugyanakkor a körülmények változása, a folyamatos szolgáltatás miatt az intézményrendszer megváltoztatása, szűkítése olykor elkerülhetetlen. Ez pedig az intézmény dolgozói, tanulói és szülei körében bizonyos sérelmet mindig okoz. Az érintettek jogainak védelmét ebben az esetben egyrészt egy kötelező eljárási szabály, a véleményük beszerzése jelenti (közoktatási törvény 102. § (3) bekezdése szerint), másrészt az a törvényi követelmény, hogy az oktatásról továbbra is megfelelő színvonalon kell gondoskodni oly módon, hogy annak igénybevétele a tanulónak, szülőnek ne jelentsen aránytalan terhet (a 4. § (7) bekezdés a) pontja szerint). Annak eldöntéséhez, hogy az intézmény átszervezése aránytalan teherrel jár-e, a fenntartónak be kell szereznie a fővárosi, megyei önkormányzat - fejlesztési tervre épített - szakvéleményét. A közoktatási törvény 2003. szeptember 1-jétől hatályos rendelkezése szerint (a 88. § (6) bekezdés alapján) a helyi önkormányzat az országos szakértői névjegyzékben szereplő szakértő véleményét is köteles beszerezni tervezett intézkedésének véleményezése céljából. Az iskolabezárással kapcsolatos döntéseknek érvényességi kelléke a szakértői vélemény beszerzése. A szakértőnek abban a kérdésben kell állást foglalnia, hogy a javasolt megoldás biztosítja-e az adott tevékenység, szolgáltatás megfelelő színvonalon történő további ellátását. A szakértő véleményét a fővárosi, megyei önkormányzat részére - a szakvélemény megkérésével egyidejűleg - meg kell küldeni. A független szakértőre - a helyi önkormányzat megkeresésére - a közoktatási feladatkörében eljáró Oktatási Hivatal tesz javaslatot.

A fenntartói döntések további korlátja, hogy a közoktatási törvény 102. § (9) bekezdése alapján tanítási évben (szorgalmi időben), továbbá - a július-augusztus hónapok kivételével - nevelési évben a fenntartó iskolát nem indíthat, továbbá iskolát, kollégiumot, óvodát nem szervezhet át, nem szüntethet meg, fenntartói jogát nem adhatja át, iskolai osztályt, kollégiumi csoportot, óvodai csoportot nem szervezhet át, és nem szüntethet meg, az iskola, kollégium, óvoda feladatait nem változtathatja meg. A 102. § (11) bekezdése értelmében a fenntartó legkésőbb az intézkedés tervezett végrehajtása évének március utolsó munkanapjáig hozhat a nevelési-oktatási intézmény átszervezésével, fenntartói jogának átadásával, megszüntetésével összefüggő döntést.

A törvény 102. § (10) bekezdése kivételeket fogalmaz meg a fent említett korlátok alól, így nem kell alkalmazni, ha a székhely, telephely megváltoztatására azért kerül sor a tanítási évben (szorgalmi időben), nevelési évben, mert a már meglévő épületet, helyiséget, területet megfelelő időben nem lehetett birtokba venni, vagy a nevelési-oktatási intézmény által használt épület, helyiség, terület váratlanul alkalmatlanná vált a rendeltetésszerű használatra. Nem állami, nem helyi önkormányzati intézményfenntartó részére a jegyző, főjegyző engedélyezheti a székhely, telephely változását tanítási évben (szorgalmi időben), nevelési évben más, előre nem látható okból is. Ha a nem állami, nem helyi önkormányzati intézményfenntartó három éven belül másodszor kéri előre nem látható okból a székhely-, telephelyváltozás engedélyezését, a jegyzőnek, főjegyzőnek le kell folytatnia a Ktv. 80. §-ában szabályozott törvényességi ellenőrzést.

A közoktatási törvény a fenntartói döntés ellen jogorvoslati lehetőséget is biztosít. A törvény 84. § (12) bekezdése szerint, ha jogszabály a fenntartói irányítás körébe tartozó valamely döntés meghozatalát előzetes vélemény, egyetértés, szakvélemény beszerzéséhez köti, az ennek elmulasztásával hozott döntés megtámadható. A sikeresen megtámadott döntés a meghozatalának időpontjától kezdődő hatállyal érvénytelenné válik. Megtámadásra a sérelmet szenvedett fél és az jogosult, akinek a megtámadáshoz törvényes érdeke fűződik. A

megtámadást három hónapon belül írásban kell közölni, majd a közlés eredménytelensége esetében tizenöt napon belül érvényesíteni. A megtámadást tehát a fenntartóval kell közölni, az érvénytelenség megállapítását pedig az illetékes államigazgatási hivatal vezetőjének címzett beadvánnyal lehet érvényesíteni. A három hónapos határidő a döntésnek az érdekelt részére történő közlésének napján kezdődik. Ha ez a nap nem állapítható meg, a közlés napja a döntés meghozatalát követő tizenötödik munkanap. A megtámadáshoz biztosított határidő jogvesztő, igazolásnak helye nincs. Ha az államigazgatási hivatal vezetőjének eljárása eredménytelen, a fenntartói döntést bíróság előtt lehet megtámadni.

Szülők, pedagógusok kerestek meg minket azzal a panasszal, hogy a településükön, vagy a főváros egy kerületében bezárják az általános iskolát, középiskolát illetőleg más intézménnyel összevonják, és tagintézményként fog működni a továbbiakban. Az iskolapolgárok legtöbbször azt sérelmezték, hogy az iskolabezárásról kevés információt kaptak, nem tájékoztatták őket megfelelő időben, véleményüket nem hallgatták meg. Kifogásolták pedagógusok elbocsátását, és aggodalmukat fejezték ki az oktatás megfelelő színvonalon való további folytatásáról. A panaszosoknak a fent említett jogszabályi háttérről adtunk felvilágosítást. (K-OJOGB-752/2008., K-OJOGB-770/2008., K-OJOGB-295/2008., K-OJOGB-695/2008., K-OJOGB-769/2008., K-OJOGB-406/2008., K-OJOGB750/2008., K-OJOGB-24/2008., K-OJOGB-397/2008.)

Amennyiben tehát a fenntartó betartja a vonatkozó garanciális szabályokat, döntése nem lesz jogsértő, ugyanakkor számos érintett tanuló, szülő, pedagógus számára komoly érdeksérelmet okozhat. A vonatkozó jogszabályi rendelkezésekben biztosított jogaikkal élve a tanulók és a szülők mind egyénileg, mind kollektív módon kinyilváníthatják fenntartásaikat, javaslattal élhetnek, kérdéseket, kezdeményezéseket fogalmazhatnak meg, s ezek mind hatással lehetnek az önkormányzat átszervezéséről meghozandó döntésére.

Egy szülő azzal kapcsolatban kérte hivatalunk segítségét, hogy a településen egy önkormányzati rendelet alapján döntöttek a közoktatás átszervezéséről, amely döntés a szülők szerint veszélyezteti a gyermekek biztonságos közlekedését, valamint aránytalan terhet jelent a szülők egy csoportjára nézve, mivel távol eső intézménybe kell megoldaniuk a gyermekeik eljutását és a közlekedés során egy jelzőlámpa nélküli, veszélyes főútvonalon is át kell a tanulóknak kell. Kifogásolták továbbá, hogy a busszal közlekedő diákok számára kötelezővé tették a bérlet megvásárlását, míg a külterületi diákoknak továbbra is ingyenes marad a közlekedés. A beadvány nyomán vizsgálatot indítottunk és megkerestük a település polgármesterét, mint az Általános Művelődési Központ fenntartójának képviselőjét. A fenntartó válaszában arról tájékoztatott, hogy az intézményi átszervezés lépéseiről több értekezlet keretében tájékoztatták a szülőket, akik az átszervezéssel kapcsolatos kollektív véleményüket kinyilváníthatták. A polgármester tájékoztatott továbbá, hogy a gyermekek biztonságos közlekedése érdekében kettő gyalogos átkelőhelyet építettek ki, valamint kettő digitális sebességmérőt szereltetett fel az önkormányzat. A Volán Zrt-vel kötött megállapodás szerint pedig - a tanulók biztonsága érdekében - a buszok közvetlenül az iskola épülete előtt teszik le a gyerekeket, ez mindkét feladat-ellátási helyen biztosítva van. Az ÁMK továbbá minden tanévben együttműködési megállapodást köt a települési Polgárőrséggel, a polgárőrök közlekedésbiztonsági feladatokat is ellátnak, így a főútvonal gyalogos átkelőhelyein ügyeletet tartanak. A fenntartó tájékoztatott arról is, hogy az autóbusszal történő közlekedés egy választható szolgáltatás, amelynek ára 500 forint havonta. Ez többlet terhet jelent az autóbusszal közlekedőknek, de ez egy fakultatív szolgáltatás, amit nem kötelező igénybe venni, és amely az átszervezést megelőzően is rendelkezésre állt. A külterületen élő diákok szállítását valóban az önkormányzat finanszírozza, mert ezen tanulók többsége több mint 10 kilométerre lakik az iskolától. Az új iskolai színhelyek biztonságos megközelítésével kapcsolatban a közoktatási intézmények elhelyezésének és kialakításának építészeti-műszaki követelményeiről szóló 19/2002. (V. 8.) OM rendelet rendelkezik. A 2. számú melléklet II. 2. pontja az általános iskola településrendezési követelményei között sorolja fel, hogy magas zajterhelésű és forgalmas útvonalhoz közeli területen csak a megfelelő kültéri (növényzav, zajvédő fal) és belső téri (ablakszigetelés) zajvédelmi megoldások esetén működhet iskola, illetőleg városokban tömegközlekedéssel jól megközelíthetőnek kell lennie. Tájékoztattuk a panaszosokat, hogy a biztonság megítélése érdekében kikérhetik a közlekedés-rendszert véleményét arról, hogy veszélytelenül megközelíthető-e az iskola. A fenntartói intézkedésekre tekintettel az ügyet lezártuk, mivel nem volt megállapítható az oktatási jogok sérelme. (K-OJOGB-781/2008.)

Számos beadvány érkezett azzal kapcsolatban, hogy a közoktatás szolgáltatásának feladatát az önkormányzatok egy része átadta alapítványoknak vagy az egyháznak, és vagy jogutódlással történő megszűnéssel vagy egyéb szerződéses megállapodás nyomán a továbbiakban alapítványok, egyházak lettek a nevelési-oktatási intézmények fenntartói. A szülők kérdései arra is kiterjedtek, hogy az intézmények egyházi fenntartásba történő átadásakor sérülnek-e azok jogai, akik továbbra is világnézetileg semleges oktatást szeretnének igénybe venni. (K-OJOGB-442/2008.)

Egy általános iskola szülői munkaközössége az intézmény átszervezésével, nem helyi önkormányzati fenntartásba történő átengedésével kapcsolatban élt panasszal. Tájékoztattuk a beadványozót az intézményátszervezésre vonatkozó jogszabályi háttérrel. Ennek keretében informáltuk továbbá arról, hogy a közoktatási törvény 81. §-ban foglaltak alapján amennyiben nem helyi önkormányzat, illetve nem állami szerv által fenntartott nevelési-oktatási intézmény vesz részt a törvényben meghatározott önkormányzati feladatok megvalósításában, a részvétel kereteit a fenntartó és a feladat ellátásáért felelős helyi önkormányzat között létrejött írásbeli megállapodás, ún. közoktatási megállapodás határozza meg. Ha a feladat ellátásáért felelős helyi önkormányzat és a fenntartó között közoktatási megállapodás van, akkor a nevelés és oktatás a gyermekek, tanulók számára ingyenessé válik, a tanulói jogviszony fenntartása fizetési kötelezettséghez nem köthető. A törvény 88. § (7) bekezdése szerint a helyi önkormányzat a tulajdonában lévő nevelési-oktatási intézmény tulajdoni vagy fenntartói jogát részben vagy egészben csak akkor engedheti át világnézeti alapon szerveződő vagy más fenntartóknak, ha azoknak a gyermekeknek, tanulóknak, akiknek a szülei nem akarják az elkötelezett, illetve az átadott nevelési-oktatási intézménybe járatni gyermeküket, a szolgáltatást továbbra is megfelelő színvonalon biztosítják oly módon, hogy annak igénybevétele a gyermeknek, tanulónak, szülőnek nem jelent aránytalan terhet. (K-OJOGB-27/2008.)

A közoktatási törvény szerint a fenntartó jogkörébe tartozik az is, hogy döntsön a közoktatási intézményekben az adott évfolyamon indított osztályok számáról, azonban ezirányú döntésével nem sértheti meg az átszervezésre vonatkozó fenti rendelkezéseket, illetőleg a törvény más rendelkezéseit sem. A törvény 66. § (5) bekezdése szerint az iskolába felvett tanulók osztályba vagy csoportba való beosztásáról - a szakmai munkaközösség, annak hiányában a nevelőtestület véleményének kikérésével - az igazgató dönt. Az osztályok, csoportok szervezésének szabályait a közoktatási törvény 3. számú melléklete határozza meg.

Egy óvoda vezetője, a szakszervezeti bizalmival együttesen a képviselő-testület határozatának jogszerűségével kapcsolatban kérték hivatalunk állásfoglalását, miszerint a 2008/2009-es nevelési évre nézve a fenntartó az indítható óvodai csoportok számát 18 csoportra csökkentette és ennek következtében a törvényben meghatározott maximális csoportlétszámot pedig meg kívánja növelni. A panaszosokat tájékoztattuk az intézményátszervezésre vonatkozó jogszabályi háttérrel. Ezen felül továbbá informáltuk a beadványozókat a közoktatási törvény 3. számú mellékletében meghatározott létszámhatárokról. Az óvodai nevelésre vonatkozóan átlaglétszámként 20 főt, maximális létszámként pedig 25 főt állapít meg csoportonként. Az óvodai csoportokat, oly módon kell megszervezni, hogy az óvodai csoportba, felvett gyermekek létszáma ne lépje túl a törvényben meghatározott maximális létszámot. A közoktatási törvény 102. § (2) bekezdés c) pontja értelmében a fenntartó határozza meg az adott nevelési évben indítható óvodai csoportok számát, továbbá engedélyezi az csoport átlaglétszámától való eltérést. Az óvodai csoportokra megállapított maximális létszámot legfeljebb húsz százalékkal át lehet lépni a nevelési év indításánál, ha az óvodában legfeljebb két óvodai csoport indul; továbbá függetlenül az indított csoportok számától, akkor is, ha a nevelési év során az új gyermek átvétele, felvétele miatt indokolt. Ha oktatásszervezési okok miatt indokolt, akkor a maximális létszám húsz százalékkal, illetve ezen felül további tíz százalékkal történő túllépést a közoktatási feladatkörében eljáró oktatási hivatal engedélyezheti. Az engedélyt a fenntartó kérelmére lehet megadni. A kérelemhez csatolni kell az iskolaszék, az iskolai szülői szervezet (közösség) és az iskolai diákönkormányzat egyetértését. (K-OJOGB-791/2008.)

A szülő a maximális osztálylétszámmal kapcsolatban kért tájékoztatást hivatalunktól. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: közoktatási törvény) 66. § (10) bekezdése értelmében az iskolába felvett tanulók osztályba vagy csoportba való beosztásáról – a szakmai munkaközösség,

annak hiányában a nevelőtestület véleményének kikérésével – az igazgató dönt. Az osztályok szervezésének szabályait a törvény 3. számú melléklete határozza meg. A melléklet szerint az iskolai osztályokat oly módon kell megszervezni, hogy a felvett tanulók létszáma ne lépje túl a mellékletben meghatározott maximális létszámot. A jogszabályban előírt maximális létszám általános iskola 1-4. évfolyamán 26, 5-8. évfolyamán 30 fő. A megállapított maximális létszámot legfeljebb húsz százalékkal át lehet lépni a tanítási év indításánál, ha az iskolában az adott évfolyamon legfeljebb két iskolai osztály indul; továbbá függetlenül az indított osztályok számától, akkor is, ha az a tanítási év során új tanuló átvétele, felvétele miatt indokolt. A közoktatási törvény 102. § (2) bekezdése szerint a fenntartó engedélyezi a maximális létszámtól való eltérést. A közoktatási törvény 95/A. § (11) bekezdése értelmében a közoktatási feladatkörében eljáró oktatási hivatal is engedélyezheti a jogszabályban meghatározott maximális létszám húsz százalékkal, illetve a már húsz százalékkal megnövelt maximális létszám további tíz százalékkal történő túllépését, ha az oktatásszervezési okok miatt indokolt. Az engedélyt a fenntartó kérelmére lehet megadni. A kérelemhez csatolni kell az iskolaszék, az iskolai szülői szervezet (közösség) és az iskolai diákönkormányzat egyetértését. (K-OJOGB-640/2008.)

Ebben az évben az alapkompenciák fejlesztésére bevezetett nem szakrendszerű oktatás kapcsán is felmerültek a csoportszervezési problémák.

A szülő beadványában sérelmezte az intézmény azon eljárását, ahogy szeptembertől az ötödik évfolyamon a nem szakrendszerű oktatást csoportbontással szándékozott megvalósítani. Az intézmény ugyanis két ötödik osztályt indítana 22-24 fővel, amelyből matematika és magyar tantárgyból két eltérő nivójú, 23 fő körüli csoportot alakítana ki, figyelmen kívül hagyva ezzel a közoktatási törvény 3. számú mellékletének 5. pontjában szereplő csoportszervezésre meghatározott maximális létszámot. A szülő panaszával megkereste mind az intézmény vezetőségét, mind pedig a fenntartó önkormányzatot. A fenntartó álláspontja alapján az iskola ezzel a megoldással nem a hagyományos értelemben vett csoportbontást hajta végre, és ezért az iskola nem követett el szabálysértést. Az igazgatónyilatkozatában arról tájékoztatott, hogy a szülői bejelentés alapján az Önkormányzat Művelődési Irodájának vezetője azonnali konzultációra hívta az igazgatót, ahol az eredeti tervet képest végül azt a megoldást hozták, hogy az iskola engedélyt és óraszámot kap egy kis létszámú (15 fős) tehetséggondozó csoportra és az osztálykereteket változatlanul hagyják. Ebbe a tehetséggondozó csoportba azok a tanulók kerülnek be, akik a 4. osztályos utolsó 3 felmérés eredményeinek átlaga alapján erre lehetőséget nyernek. A tehetséggondozó csoportba a matematika, illetve a magyar nyelv és irodalom órákon kerülnek be a tanulók. Az intézményvezető asszony tájékoztatása szerint a tantestület döntése alapján minden félév végén az előző mérési eredmények figyelembevételével biztosítják a csoportban a két osztályból való átjárhatóságot. Ennek a csoportnak a létszámára viszont már vonatkoznak a jogszabály korlátozásai. Az igazgatónyilatkozatában az igazgató tájékoztatása szerint a fenntartóval történt egyeztetés után tartott szülői értekezleten ismertették a szülőkkel a fenti, az eredeti tervtől eltérő új megoldást, amit ellenvetés nélkül mindannyian elfogadtak. A vizsgálat nyomán megállapítottuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 8. §-a határozza meg a nevelő-oktató munka pedagógiai szakaszait. Az alapfokú nevelés-oktatás szakasza az első évfolyamon kezdődik, és a nyolcadik évfolyam végéig tart, ezen belül négy részre tagolódik. A bevezető és a kezdő szakaszban - az 1-4. évfolyamon - nem szakrendszerű oktatás keretében kell az oktatást megszervezni, míg az alapozó szakaszban - az 5-6. évfolyamon - részben nem szakrendszerű oktatás, részben szakrendszerű oktatás keretei között. A nem szakrendszerű oktatást az 5-6. évfolyamon, a helyi tantervben meghatározottak szerint a kötelező és nem kötelező tanórai foglalkozás időkeretének huszonöt-ötven százalékában kell megvalósítani, ennek keretében folyik a Nemzeti Alaptantervben meghatározott kulcskompetenciák fejlesztése. A törvényben meghatározott keretek között tehát az iskolának a helyi tantervükben kell részletesen meghatározni, hogy a kötelező és nem kötelező időkeret mekkora hányadát és milyen módon fordítják a szakrendszerű és nem szakrendszerű oktatásra. Az 5. és 6. évfolyamokon kialakítandó tanulásszervezéssel kapcsolatos, az alapkompenciák elmélyítését célzó törvényhozói szándékot feltehetőleg csak akkor lehet megvalósítani, ha az érintett évfolyamokon, a tanítási idő dúsításán túl, a tanulók gondosan megszervezett, képességek szerinti differenciálására is sor kerül. A differenciálásra javasolt szokásos és többnyire sikeres módszertani megoldások: a csoportbontás és az egyéni bánásmód. A csoportbontás tekintetében javasolt optimális megoldás, hogy a kijelölt műveltségi területeken - legalább három képességek szerinti differenciált csoport (haladók, közepesek, gyengék) kialakítására kerüljön sor. A fenntartóval egyeztetett végleges megoldás tulajdonképpen ezt a hármas csoportbontást valósítja meg. A vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján nem szakrendszerű oktatás megszervezésére az 5. és a 6. évfolyamokon is hetente minimum 7 órát, maximum 14 órát kell felhasználni. A tanulásszervezésnél alkalmazott differenciálás során javasolt módszerek, a csoportbontás és az egyéni bánásmód esetében plusz órákra is szükség lehet az iskolában. Ezt az

órakeretet a közoktatási törvény 52. § (7) bekezdése alapján a tanórán kívüli órakerettel is ki lehet egészíteni. A vizsgálat eredményeképpen megállapítottuk, hogy az igazgató intézményvezetői hatáskörében megvizsgálta a szülői panasszal összefüggésben felmerült problémát, valamint ezzel összefüggésben maradéktalanul igyekezett eleget tenni tájékoztatási kötelezettségének. A rendelkezésre álló információk alapján megállapítottuk, hogy a fenntartóval egyeztetett, a nem szakrendszerű oktatás tekintetében az intézményben megvalósított végleges megoldás a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek megfelel. (K-OJOGB-665/2008.)

Az oktatási szereplők jogainak garanciái

Az oktatási szereplők jogainak érvényesüléséhez nélkülözhetetlen, hogy az intézmények betartsák a garanciális jellegű jogszabályi rendelkezéseket. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, valamint a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet számos garanciális szabályt rögzít.

Kiemelkedő jelentőségű garanciális jellegű előírások az oktatási szereplők tájékoztatásával kapcsolatos rendelkezések. Álláspontunk szerint érdemes különös hangsúlyt fektetni az oktatási szereplők közötti hatékony információ-áramlásra, a rendszeres tájékoztatásra, mert ezzel számos konfliktus megelőzhető. A tájékoztatáshoz való jog az egyes oktatási szereplők jogai között általános elvként szerepel. A közoktatási törvényben foglaltak szerint a szülő joga különösen, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást kapjon, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ez a jog a szülői jogok között különleges szerepet játszik, valamennyi további joguk gyakorlásának biztosítója. (K-OJOGB-98/2008., K-OJOGB-620/2008.)

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 60. § (1) bekezdése alapján az iskolában a nevelő és oktató munka segítése, a nevelőtestület, a szülők és a tanulók, az intézményfenntartók, továbbá az intézmény működésében érdekelt más szervezetek együttműködésének előmozdítására iskolaszék alakulhat. Az iskolaszék keretein belül a szülőknek lehetőségük van arra, hogy kollektíven is gyakorolják jogaikat. Az iskolaszék működése során elsősorban egyetértési és véleményezési joggal rendelkezik, a törvény 61. § (3) bekezdése alapján egyetértési jogot gyakorol a jogszabályban meghatározott kérdésekben a szervezeti és működési szabályzat elfogadásakor, a házirend elfogadásakor, továbbá a vállalkozás alapján folyó oktatás és az azzal összefüggő szolgáltatás igénybevétele feltételeinek meghatározásakor. Számos kérdéssel kapcsolatos döntés elfogadása előtt garanciális feltétel az iskolaszék véleményének kikérése. Így be kell szerezni az iskolaszék véleményét például az intézmény minőségirányítási programjának, pedagógiai programjának elfogadásához vagy az iskolai tanév helyi rendjének meghatározásához. A fenntartó a közoktatási intézmény megszüntetésével, átszervezésével, feladatának megváltoztatásával, nevének megállapításával, költségvetésének meghatározásával és módosításával, vezetőjének megbízásával és megbízásának visszavonásával összefüggő döntése előtt is beszerzi az iskolaszék véleményét.

A fentiek mellett a közoktatási törvény 61. § (4) bekezdése alapján az iskolaszék véleményt nyilváníthat a nevelési-oktatási intézmény működésével kapcsolatos valamennyi kérdésben. A törvény 61. § (5) bekezdése szerint az iskolaszék a nevelési-oktatási intézmény működésével kapcsolatos valamennyi kérdésben javaslattevő jogkörrel rendelkezik különös tekintettel a nevelési-oktatási intézmény irányítását, a vezető személyét, az intézmény egészét vagy a tanulók nagyobb csoportját érintő kérdésekben. (K-OJOGB-435/2008., K-OJOGB-926/2008.)

Egy pedagógus, aki az iskolaszék tagja, arról érdeklődött, hogy jogosultak-e betekinteni az iskola által kötött szerződésekbe. Tájékoztattuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény alapján az iskolaszék keretein belül a szülőknek lehetőségük van arra, hogy kollektíven is gyakorolják jogaikat. Az iskolaszék működése során elsősorban egyetértési és véleményezési joggal rendelkezik. Az iskolaszék ezen jogosítványával abban az esetben tud megfelelő módon élni, ha a jogainak érvényesítéséhez szükséges információkkal rendelkezik. Álláspontunk szerint ez alapján nem tagadható meg a költségvetéshez kapcsolódó szerződésekbe való betekintés, hiszen az iskolaszék ezen adatok birtokában képes a nevelési-oktatási intézmény működésével kapcsolatos bármely kérdésben megalapozott véleményt nyilvánítani vagy javaslatot tenni. Tájékoztattuk továbbá, hogy a közoktatási törvény 84. § (2) bekezdésében foglaltak szerint az iskolaszék jogainak megsértése esetén tizenöt napon belül a fenntartóhoz törvényességi kérelmet nyújthat be. A fenntartó döntése ellen a törvényben foglaltak szerint a bírósághoz lehet fordulni. Ezen kör alól kivételt képez, ha a döntést a fenntartó önkormányzat képviselőtestülete (közgyűlése) hozta, ez esetben a közigazgatási hivatalnál törvényességi ellenőrzést lehet kezdeményezni. (K-OJOGB-435/2008.)

Garanciális jellegűnek tekintjük azon rendelkezéseket is, amelyekkel a közoktatási törvény meghatározza a tanulói jogviszony megszűnésének, megszüntetésének lehetőségeit. A törvény 75. §-a rendelkezik a tanulói jogviszony megszűnéséről, illetve megszüntetéséről. A jogszabály taxatívén tartalmazza ennek eseteit, amely azt jelenti, hogy csak a jogszabályban meghatározott esetben és módon szűnhet, illetve szüntethető meg a jogviszony. Ezen kérdéskörhöz kapcsolódóan minden évben találkozunk az eltanácsolás problémájával. Az ilyen jellegű igazgatói döntések hátterében gyakran az áll, hogy az iskola nem tartja elegendőnek a rendelkezésére álló pedagógiai eszközöket egy-egy nehezen kezelhető, problémás magatartású tanulóval szemben. Az eltanácsolás, bár semmiféle jogi kötőerővel nem bír, mégis komoly hatást tud gyakorolni a szülőre. A szülő és az iskola képviselőjében eljáró igazgató helyzete ugyanis rendkívül eltérő. A szülő ilyenkor nincs alkupozícióban, hiszen nem kíván gyermekének rosszat, nem akarja, hogy egy esetleges ellenséges környezetben legyen kénytelen tanulni. Az iskola részéről érkező hasonló felszólítás nyomán látszólag a szabad iskolaválasztás jogával él, amikor elviszi gyermekét más intézménybe, valójában azonban nyomásnak enged, mert úgy érzi, nincs más lehetősége. Ezzel a megoldási móddal az iskola jogilag szabályozott eljárásokon kívüli útra tereli az ügyet, amelynek pedig jogilag szigorúan kötött rendben kellene zajlania. Így megfosztják a tanulót azoktól a garanciáktól, amelyek a fegyelmező intézkedések alkalmazásához, illetve a fegyelmi eljárás lefolytatásához kapcsolódnak. Azonban minden ilyen típusú ügyben komoly bizonyítási nehézségeket jelenthet, annak megállapítása, hogy az iskola ráhatására hagyta-e el a tanuló az adott intézményt. Álláspontunk szerint az eltanácsolás kényszerrel párosuló megoldásának nem szabad előfordulnia a közoktatási intézményekben. A tanulók köteleességszegő magatartásának szankcionálására az iskolának rendelkezésére állnak a jogszabályokban rögzített lehetőségek, indokolt esetben fegyelmező intézkedések alkalmazására, fegyelmi eljárás megindítására kerülhet sor. (K-OJOGB-43/2008., K-OJOGB-589/2008., K-OJOGB-486/2008., K-OJOGB-354/2008.)

A tanulók köteleességszegő magatartása többféle jogkövetkezményt vonhat maga után. Súlyos és vétkes kötelezettségszegés esetén fegyelmi eljárásnak van helye, amennyiben pedig a tanuló cselekménye nem éri el a fegyelmi eljárás megindításához szükséges szintet, más fegyelmező intézkedések alkalmazhatók. Lényeges, hogy ezeket az intézkedéseket csak a tanulói jogviszonnyal összefüggő köteleességszegések szankciójaként lehet alkalmazni. A tanulók fegyelmi felelősségéről a közoktatási törvény 76. §-a, míg a fegyelmi eljárások lefolytatásának szabályairól a 11/1994. MKM rendelet 5. számú melléklete rendelkezik garanciális jelleggel. A fegyelmező intézkedések formáit és azok alkalmazásának elveit pedig az intézmények házirendjében kell rögzíteni. Azonban a tanulók köteleességszegő magatartásának következményeként oktatási jogokat sértő fegyelmező intézkedéseket a

házi rend sem tartalmazhat. A pedagógusok, illetve az iskola akkor teljesítik a jogszabályokban lefektetett kötelezettségeiket, ha a köteleességszegő gyermekkel szemben a jogszabályok által szabályozott eljárás szerint járnak el, ennek biztosítása a közoktatási intézmény szakszerű és törvényes működésének biztosításáért felelős intézményvezető feladatkörébe tartozik.

A közoktatási törvény 76. § (2) bekezdése határozza meg a fegyelmi eljárásban hozható fegyelmi büntetéseket. A törvény 76. § (3) bekezdése garanciális jelleggel rögzíti, hogy a tanköteles tanulóval szemben nem alkalmazható az eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától, valamint a kizárás az iskolából fegyelmi büntetés. A 76. § (2) bekezdés d) pontjában meghatározott, a tanköteles tanulóval szemben hozható legszigorúbb fegyelmi büntetés, az áthelyezés másik osztályba, tanulócsoporthoz vagy iskolába fegyelmi büntetés alkalmazásához a jogalkotó garanciális feltételt szab, miszerint tanköteles tanulóval szemben ez a fegyelmi büntetés csak akkor alkalmazható, ha az iskola igazgatója a tanuló átvételéről a másik iskola igazgatójával megállapodott. E rendelkezésből következik, hogy ennek a fegyelmi büntetésnek az alkalmazásánál a határozatot hozó intézmény vezetőjének kell fogadó intézményt találnia, és annak igazgatójával megállapodnia a tanuló átvételéről. Amennyiben ilyen megállapodás nem jön létre, abban az esetben az intézmény eljárása nem tekinthető jogszerűnek. (K-OJOGB-45/2008., K-OJOGB-440/2008.)

Egy panaszos azzal a problémával kereste meg hivatalunkat, hogy gyermekével szemben a fegyelmi eljárás során kizárás büntetést alkalmaztak. A tanuló érettségi előtt áll, így a szülő arról érdeklődött, hogy milyen lépéseket tehet. Tekintettel arra, hogy a panaszos gyermeke 1989 decemberében született, és a 2007/08. tanévben végezte el a tizenkettedik évfolyamot, általános iskolai tanulmányait legkésőbb az 1996/97. tanévben kezdte meg, vagyis ő a törvény átmeneti rendelkezése értelmében tizenhatodik életévéig számított tankötelesnek, így vele szemben kizárás az iskolából fegyelmi büntetés alkalmazható. Ugyanakkor a Ktv. 76. § (10) bekezdése szerint végrehajtani csak jogerős fegyelmi határozatot lehet. A panaszost tájékoztattuk, hogy a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 32. § (5) bekezdése szerint, ha a kizárás az iskolából fegyelmi büntetést megállapító határozat a középiskola utolsó évfolyamának sikeres elvégzése után válik végrehajthatóvá, a tanuló nem bocsátható érettségi vizsgára. A tanuló a megkezdett vizsgát nem fejezheti be addig az időpontig, ameddig a kizárás fegyelmi büntetés hatálya alatt áll. A következő, (6) bekezdés b) pontja alapján a fegyelmi büntetés hatálya nem lehet hosszabb kizárás az iskolából fegyelmi büntetések esetén tizenkettő hónapnál. (K-OJOGB-497/2008.)

Egy szülő a fegyelmi eljárás során tartandó tárgyalás szabályairól, és arról érdeklődött, hogy milyen meghatalmazás szükséges ahhoz, hogy ezen ő is részt vehessen. Tájékoztattuk, hogy a fegyelmi eljárás során a tanulóat meg kell hallgatni, és biztosítani kell, hogy álláspontját, védekezését, előadja. Ha a meghallgatáskor a tanuló vitatja a terhére rótt köteleességszegést, vagy a tényállás tisztázása egyébként indokolja, tárgyalást kell tartani. A tárgyalás megtartására vonatkozó döntést a fegyelmi jogkör gyakorlója hozza, indokoltságáról a rendelkezésére álló adatok alapján dönt. Tekintettel arra, hogy a panaszos gyermeke kiskorú, így a szülő a törvény erejénél fogva mindig részt vehet a fegyelmi eljárásban, külön meghatalmazást nem szükséges készíteni. (K-OJOGB-936/2008.)

Egy tanuló arról érdeklődött, hogy az áthelyezés másik iskolába fegyelmi büntetés arányos-e az általa leírt eset kapcsán. Tájékoztattuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 76. § (6) bekezdése alapján a fegyelmi büntetés megállapításánál a tanuló életkorát, értelmi fejlettségét, az elkövetett cselekmény súlyát figyelembe kell venni. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 5. mellékletének 6. pontja pedig kimondja, hogy a fegyelmi eljárás során törekedni kell minden olyan körülmény feltárására, amely a köteleességszegés elbírálásánál, a fegyelmi büntetés meghozatalánál a tanuló ellen, illetve a tanuló mellett szól. Tehát a fegyelmi eljárás során az eset összes körülményét mérlegelve kell meghozni a döntést, amelynek arányban kell állnia az elkövetett tett súlyával. Az arányosságot minden esetben az adott ügy vonatkozásában kell vizsgálni. (K-OJOGB-1013/2008.)

Egy pedagógus érdeklődött a fegyelmi eljárás részletszabályairól hivatalunknál. A kérdéseire reagálva tájékoztattuk, hogy a fegyelmi eljárás alapjául szolgáló tett elkövetését követően, de még a fegyelmi eljárást megelőzően történhetnek pedagógusi lépések annak megítélése érdekében, hogy szükség van-e a fegyelmi eljárás megindítására, így például rákérdezésnek is helye van. Ez még nem minősül meghallgatásnak és jegyzőkönyvet sem kell készíteni róla. Ezt követően az igazgató dönt a közoktatási törvény 54. § (1) bekezdése alapján arról, hogy megindítja-e a fegyelmi eljárást. A fegyelmi eljárás megindításáról - az indok megjelölésével - a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét értesíteni kell. A fegyelmi eljárás során a tanulót meg kell hallgatni, és biztosítani kell, hogy álláspontját, védekezését előadja. Tehát a meghallgatás a fegyelmi eljárás részét képező bizonyítási cselekmény, amelyről jegyzőkönyvet kell készíteni. Mivel a közoktatási intézmény szakszerű és törvényes működésének biztosításáért az intézményvezető tartozik felelősséggel, így a meghallgatáson ő és a tanuló szükségszerűen jelen van, míg a szülő és a meghatalmazott jelen lehet. Ha a meghallgatáskor a tanuló vitatja a terhére rótt kötelességszegést, vagy a tényállás tisztázása egyébként indokolja, tárgyalást kell tartani. A tárgyalásra a tanulót és a szülőjét meg kell hívni. Az értesítésben meg kell jelölni a fegyelmi tárgyalás időpontját és helyét. Amennyiben a tanuló elismeri a kötelességszegést, az intézményvezető eltekinthet a tárgyalás megtartásától. Tájékoztattuk továbbá, hogy a Ktv. 57. § (4) bekezdése alapján a nevelőtestület a feladatkörébe tartozó ügyek előkészítésére vagy eldöntésére tagjaiból - meghatározott időre vagy alkalmilag - bizottságot hozhat létre, illetve egyes jogköreinek gyakorlását átruházhatja a szakmai munkaközösségre, az iskolaszékre vagy a diákönkormányzatra. Az átruházott jogkör gyakorlója a nevelőtestületet tájékoztatni köteles - a nevelőtestület által meghatározott időközönként és módon - azokról az ügyekről, amelyekben a nevelőtestület megbízásából eljár. Amennyiben az elsőfokú jogkör gyakorlója a nevelőtestület, akkor a tárgyalást a nevelőtestület által megbízott személy vezeti, és a határozatot a nevelőtestület nevében az írja alá, aki a tárgyalást vezette, továbbá a nevelőtestület egy kijelölt, a tárgyaláson végig jelen levő tagja. Amennyiben a nevelőtestület úgy dönt, hogy a jogkörét átruházza, úgy a fegyelmi bizottság összetételét is ez a szerv határozza meg. (K-OJOGB-944/2008.)

Egy szülő beadványában arról tájékoztattott, hogy gyermeke ellen iskolájában fegyelmi eljárást folytattak le, azért mert diáktársaival engedély nélkül távozott a kollégiumból. A szülő sérelmezte, hogy gyermekével szemben nem a kollégium, hanem az iskola indított eljárást, és annak eredménye aránytalanul súlyos az elkövetett vétséghez képest. Tájékoztattuk, hogy jelen esetben a fegyelmi eljárásra vonatkozó jogszabályi feltételek hiánya, valamint az áthelyezésre vonatkozó, a fogadó intézménnyel kötött megállapodás hiánya miatt a tanulóval szemben az intézmény által lefolytatott fegyelmi eljárás jogszerűtlen volt, ez alapján pedig a tanuló és az intézmény közötti jogviszony továbbra is fennmarad. Így kezdeményeztük, hogy az intézmény vezetője a fegyelmi eljárás során megvalósított jogsértéseket orvosolja. (K-OJOGB-171/2008.)

Garanciális jellegű a közoktatási törvény 77. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezések betartása is, amely szerint az iskola a tanulónak a tanulói jogviszonnyal összefüggésben okozott kárért vétkességére tekintet nélkül, teljes mértékben felel. Az iskola ezen objektív felelőssége a felügyelet fogalmából kiindulva, a tanuló iskolába érkezésétől a távozásáig fennáll, és nem korlátozódik csupán a tanítási órákra. A kártérítésre a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvének rendelkezéseit kell alkalmazni azzal a kiegészítéssel, hogy a nevelési-oktatási intézmény, illetve a gyakorlati képzés szervezője felelőssége alól csak akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a kárt a működési körén kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő. Nem kell megtéríteni a kárt, ha azt a károsult elháríthatatlan magatartása okozta.

Egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy kérhet-e az iskolától kártérítést amiatt, hogy gyermekét egy másik tanuló bántalmazta az iskolában. Tájékoztattuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX törvény 41. § (5) bekezdése értelmében a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről, továbbá a gyermekek, tanulók rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséről. A törvény az értelmező rendelkezések között határozza meg a felügyelet fogalmát. Eszerint a felügyelet: a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt. A tanulók egészségét, biztonságát tehát minden veszélyeztető tényezővel szemben védelemben kell részesíteni. Ennek

keretében a pedagógusok kötelessége a jogsérelmek, balesetek megelőzése, és minden veszélyforrás időben való felismerése, amely a tanulók épségének sérelmét eredményezheti. A pedagógusoknak a felügyeletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből eredően kötelességük, hogy megtegyenek mindent az olyan jellegű konfliktusok megakadályozása érdekében, amelyek a tanulók közötti verekedésekhez, bántalmazásokhoz vezetnek. Ezzel összefüggésben minden ilyen típusú ügyben felmerül a pedagógusok mulasztásának, felelősségre vonásának kérdése is. A fizikai bántalmazás továbbá megalapozhatja a bántalmazó tanulónál fegyelmező intézkedések alkalmazását, illetve velük szemben fegyelmi eljárás megindítását. Ezek alkalmazása függ az intézmények belső szabályzataiban (pl. házirend) meghatározottaktól. A szülőt tájékoztattuk továbbá a fentiekben kifejtett jogi szabályozásról, így amennyiben az iskola a tanulónak tanulói jogviszonyával összefüggésben kárt okoz, lehetőség van arra, hogy a tanuló vagy kiskorú tanuló esetében törvényes képviselője az illetékes bíróságon az iskolával szemben kártérítési igényt terjesszen elő. (K-OJOGB-394/2008.)

A garanciális jellegű rendelkezések szempontjából is kiemelkedően fontos a pedagógus felügyeleti kötelezettségének szabályozása is. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX törvény 41. § (5) bekezdése értelmében a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről, továbbá a gyermekek, tanulók rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséről. A törvény az értelmező rendelkezések között határozza meg a felügyelet fogalmát. Eszerint a felügyelet: a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt.

Egy óvoda vezetője előadta, hogy óvodájuk ez év szeptemberétől ÁMK keretében működik, a térségben intézményi társulás keretében látják el a közoktatási feladatokat. A tanulók óvodába, illetve iskolába utaztatását ezidáig vagy a szülők oldották meg vagy a gyerekek – nagykorú felügyelete nélkül – helyközi járással utaztak. Azonban a busztársaság jogszabályi hivatkozással megtagadta a felügyelet nélküli gyerekek utaztatását. A jegyző az óvoda dolgozóit utasította, hogy biztosítsanak felügyeletet az utazás során. Az óvodavezető kérdése az volt, hogy a dolgozókat lehet-e ilyenre kötelezni. Tájékoztattuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 91. § (9) bekezdése szerint: „A lakóhely, ennek hiányában a tartózkodási hely szerint illetékes önkormányzat megtéríti a kötelező felvételt biztosító óvodába, illetve a kötelező felvételt biztosító iskolába való utazás költségeit, továbbá szükség esetén gondoskodik kísérő személyről a gyermek, tanuló részére, ha az óvoda, iskola a településen kívül található, és az óvodába, iskolába való utaztatást az önkormányzat nem biztosítja.” Hivatkozva a fenti jogszabályi rendelkezésre, amennyiben a kötelező felvételt biztosító intézmény a településen kívül található, abban az esetben a lakóhely szerint illetékes önkormányzat feladata gondoskodni szükség esetén a tanulók részére kísérő személyzetről. A probléma megoldására több alternatíva is felmerülhet. Az egyik optimális megoldási lehetőség, ami a törvényben is rögzítésre került, hogy az önkormányzat biztosítja az utaztatást. A másik megoldás az lehet, hogy a két önkormányzat - tekintettel az intézményi társulásos működésre is - megosztja a kísérő személyzet foglalkoztatásával, illetve az útiköltség megtérítésével kapcsolatos kiadásokat. A harmadik lehetséges megoldás, hogy az iskola a bejáró tanulók után járó normatívát a tanulók plusz felügyeletére, így a helyközi járaton történő utazás alatti felügyelet ellátására fordítja, amely feladatot egy, az iskolában dolgozó pedagógus lát el hivatalos iskolai foglalkozás keretében. A feladat ellátása történhet akár az általunk javasolt módok valamelyike szerint vagy más egyéb módon is, de attól eltekinteni semmiképpen nem lehet, mivel a probléma megoldása, a gyermekek felügyeletének biztosítása jogszabályi kötelezettség az érintett intézmények számára. (K-OJOGB-16/2008.)

Idén ismételten felmerült az iskolában megjelenő és terjedő fejtetű járvány megszüntetésnek és megakadályozásának a kérdése. A tetvesség olyan közegészségügyi-járványügyi hiányosság, melynek feltárása és megszüntetése mindenkinek érdeke és feladata. Mind az érintett tanulónak, illetve szülőjének, mind a társainak, továbbá az intézménynek is. A jogszabályok részletesen szabályozzák a fejtetvesség megjelenése esetén követendő eljárást,

valamint ezzel összefüggésben az érintettek kötelességét. A fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet 37. § (2) bekezdése szerint minden egészségügyi, szociális és oktatási dolgozó, aki az elvégzett vizsgálatok során tetvesség fennállását észleli, vagy arról hivatásának gyakorlása közben tudomást szerez, köteles annak megszüntetéséről haladéktalanul gondoskodni. Amennyiben ezt a tetvesség mértéke, jellege vagy bármi más ok miatt hatáskörében biztosítani nem tudja, köteles az esetről az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (a továbbiakban: ÁNTSZ) területileg illetékes kistérségi (fővárosi, kerületi) intézetének (továbbiakban kistérségi intézet) jelentést tenni, aki a tetvetlenítést a kistérségi intézettel elvégzetteti.

Az iskola-egészségügyi ellátásról szóló 26/1997. (IX. 3.) NM rendelet 2. számú mellékletének 3/d pontja alapján a nevelési-oktatási intézmény orvosának iskola-egészségügyi feladata, hogy amennyiben közegészségügyi-járványügyi hiányosságokat észlel, javaslatot tegyen a hibák megszüntetésére, valamint értesítse az ÁNTSZ illetékes intézetét. Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 73. § (2) bekezdése pedig kimondja, hogy az érintett személy köteles az emberi test felszínén, illetve felhámjában élősködő ízeltlábúak irtásának, illetve a ruhanemű fertőtlenítésének tülésére. Az alsófokú oktatási intézményekben (óvodákban, általános iskolákban), de amennyiben indokolt, a középfokú oktatási intézményekben (középsiskolákban, szakmunkásképzőkben) is felvételkor, illetőleg a tanév elején kell az esetleges tetvesség felderítésére irányuló vizsgálatokat az intézmény orvosának és/vagy az általa e feladattal megbízott védőnőnek elvégezni, majd negyedévenként legalább egyszer megismételni. Tetvesség észlelésekor a szűrővizsgálatot az érintett egységben (pl. osztályban) kéthetenként meg kell ismételni mindaddig, amíg három egymást követő vizsgálat eredménye alapján a tetűmentesség és annak állandósulása megnyugtató módon meg nem állapítható.

Az Országos Epidemiológiai Központ 2. módszertani levele a tetvesség elleni védekezésről részletesen elemzi a kérdést, és javaslatokat tesz a fejtetvesség kezelésének módjára is. Fejtetvesség miatt az egész napos iskolai hiányzás nem indokolt, mivel a tetűmentesítés, tetűirtó hajszesszel, rövid idő alatt biztosítható. A gyermek tetűmentességét igazolhatja: védőnő, gyermekorvos, ÁNTSZ. Tájékoztatni kell a szülőt arról is, hogy közegészségügyi érdekből az ismételten vagy nagymértékben fejtetves kiszűrt fejtetves gyermeket név szerint kötelesek jelenteni az ÁNTSZ illetékes intézete felé, amely gondoskodik a tetves gyermek környezetére (családtagjaira stb.) kiterjedő vizsgálatról és szükség esetén a tetves személy kezeléséről. A jogszabályokból nyilvánvaló, hogy gyermekközösségekben a tetvesség elleni védekezés hatékonyságát a közegészségügyi szolgálat és az iskola-egészségügyi hálózat csak szoros együttműködésben tudja biztosítani, amelyben a rendszeres információcserének és a folyamatos kapcsolattartásnak meghatározó jelentősége van. (K-OJOGB-207/2008., K-OJOGB-1003/2008.)

A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő tanulók jogainak érvényesülése

Hivatalunkhoz az elmúlt évben is számos beadvány érkezett a sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek, tanulók jogaival összefüggésben. Tapasztalataink azt mutatják, hogy ezek a tanulók és szüleik könnyen kerülnek kiszolgáltatott helyzetbe, amelyben nem tudnak megfelelően élni az őket megillető jogokkal. Ezért kiemelten fontosnak tartjuk a fokozott odafigyelést mindazok részéről, akik a közoktatásban velük kapcsolatos feladatot látnak el.

Vizsgálati tapasztalataink és a hozzánk érkező jelzések alapján azt állapítottuk meg, hogy az érintett tanulók joga sok esetben az információk hiánya miatt nem tud érvényesülni.

A közoktatási törvény értelmező rendelkezései szerint sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az, aki a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd (SNI A – Kt.121. § 29. a) pont), illetőleg aki a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd (SNI B – Kt. 121. § 29. b) pont).

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló esetében a nevelési tanácsadó rendelkezik hatáskörrel. Ezen gyermekek, tanulók a nevelési tanácsadó által kiállított szakvéleményben foglaltak szerint jogosultak fejlesztő foglalkoztatásra.

Abban a kérdésben, hogy a gyermek, tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, vagy sajátos nevelési igényű, a nevelési tanácsadó megkeresésére a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt.

A közoktatási törvény újraszabályozta azoknak a tanulóknak a körét, akik különleges gondozásra jogosultak. Az e körbe tartozó gyermekek, tanulók egy része a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdők közé, míg a másik része sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók közé tartozik. A két csoportba tartozó gyermekek, tanulók körében azoknál nem volt egyértelmű az elhatárolás, akiknél a különleges gondozáshoz való jogosultság a pszichés fejlődési zavar miatt állt fenn. A törvény - figyelembe véve az elmúlt évek szakmai tapasztalatait - egyszerűsített a hatályos törvényszöveget, kiemelve abból a „pszichés fejlődési zavarai miatt a nevelési-tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott (például dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, mutizmus, kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar)” törvényi szöveget. Ennek indoka az volt, hogy a részletező törvényi szabályozás megnehezítette a döntés-előkészítésben részt vevő szakértői és rehabilitációs bizottságok, illetve nevelési tanácsadók munkáját. A hatályos törvényi rendelkezés kiegészült azzal, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók közé bekerültek a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével küzdő gyermekek, tanulók; aszerinti differenciálással, hogy a tartós és súlyos rendellenesség organikus okra visszavezethető-e vagy sem. A sajátos nevelési igény vizsgálatának kritériumai tehát szigorúbbá váltak. (K-OJOGB-887/2008.), (K-OJOGB-503/2008.)

A szakértői bizottságoknak és a nevelési tanácsadóknak kettős szerepük van. Egyrészt a konkrét ellátásokra való jogosultság a szakértői vélemény kibocsátásával keletkezik, ami azt jelenti, hogy szakértői vélemény nélkül a tanuló nem tarthat igényt a különleges szolgáltatásokra. Másrészt a speciális szakértelem, és az általuk hozzáférhető információk birtokában javaslatot tesznek azokra a konkrét ellátásokra, ami a gyermek, tanuló fejlődését szolgálják. A vizsgálat legfőbb célja, hogy megállapítsa vagy kizárja, hogy a tanuló valamely fogyatékoságban szenved, illetve, hogy a tanuló fejlődése szempontjából legmegfelelőbb oktatási módra javaslatot fogalmazzon meg. Emellett a szakértői javaslat számos más pontban orientálja a szülőt, a pedagógust és az intézményvezetőt, amikor állást foglal olyan kérdésekben, mint például az alkalmazandó pedagógiai módszerek, bizonyos tantárgyak,

tantárgyrészek esetében az értékelés és minősítés alóli mentesítés vagy a magántanulói jogviszony.

A szakértői bizottság és a nevelési tanácsadó közreműködése tehát nem csupán azért fontos, mert a szülő segítségére lehet a megfelelő intézmény kiválasztásában, hanem azért is, mert jogi hatással és kötelező erővel bíró szakértői véleményt bocsáthatnak ki. A közoktatási törvény szerinti esetekben a szülőre, a tanulóra és az intézményekre is kötelező erővel bíró szakértői vélemény csak a vonatkozó jogszabályban meghatározott szervek által, az abban foglalt eljárási szabályok betartásával adható ki. (K-OJOGB-866/2008.)

A közoktatási törvény 30. § (1) bekezdése kimondja, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulóknak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani.

A szakértői bizottság vizsgálatának megindítását a szülő kezdeményezi. Álláspontunk szerint a vizsgálaton való részvétel alapvető feltétele a gyermek különleges gondozáshoz való jogának érvényesülésének. A szülő és a szakértői bizottság együttműködése hatékonyan segítheti a tanuló fejlődését és felzárkózását. A szülő egyetértésének szükségessége alól kivételt tesz a közoktatási törvény 30. § (4) bekezdése, amelynek értelmében a gyermek érdekében a jegyző kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, illetve a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be.

A szülő beadványában aziránt érdeklődött, hogy kezdeményezhet-e szülő szakértői vizsgálatot tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottságnál, vagy kötelező-e előbb a nevelési tanácsadót felkeresni vizsgálat lefolytatása céljából; illetőleg mi a teendő akkor, ha a nevelési tanácsadó érdekből nem küldi tovább a gyermeket. A tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság valamint a nevelési tanácsadó eljárásáról a képzési kötelezettségekről és a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 14/1994. (VI. 28.) MKM rendelet tartalmaz részletes szabályozást. A rendelet 22. § (5) bekezdése alapján, ha a nevelési tanácsadó megítélése szerint a gyermeknél a sajátos nevelési igény valószínűsíthető, javasolja a szülőnek, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatán, saját vizsgálatának eredményeit és a rendelkezésre álló egyéb iratokat pedig megküldi a szakértői és rehabilitációs bizottság részére. Javaslatával egyidejűleg köteles a szülőt tájékoztatni a vizsgálatok eredményei alapján lehetséges következményekről, a vizsgálattal és annak megállapításaival kapcsolatos jogairól. A közoktatási törvény 30. § (8) bekezdése alapján, abban a kérdésben, hogy a gyermek, tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, vagy sajátos nevelési igényű, a nevelési tanácsadó megkeresésére tehát a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt. Ha a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatának eredménye alapján arra a következtetésre jut, hogy a gyermek, tanuló ellátása nem tartozik a feladatkörébe, az iratokat részletes indokolásával, kiegészítő vizsgálatainak eredményeivel együtt - a szülő egyidejű értesítése mellett - visszaküldi a nevelési tanácsadónak. A szakértői és rehabilitációs bizottság, illetve a nevelési tanácsadó közötti vitában - bármelyik fél megkeresésére - a Szakmai Szolgáltató Intézmény dönt. A pedagógiai szolgálatok hatáskörének megállapítása azért nagyon fontos, mert a beilleszkedési, tanulási, magatartási problémákkal küzdő gyermekek esetében a nevelési tanácsadó, a sajátos nevelési igényű gyermeke esetében pedig a szakértői bizottság szakvéleménye bír kötelező erővel. Ezek a gyerekek csak a szakvélemény birtokában juthatnak hozzá fejlesztésekhez, gyógypedagógiai szolgáltatásokhoz, illetve a szakvélemény alapján kaphatnak mentesítést tantárgyi értékelés alól, vagy akár tanulási, vizsgázási kedvezményeket. A szakértői bizottság eljárása – a fent hivatkozott rendelet szerint - indulhat szülői kérésre is, nemcsak a nevelési tanácsadó megkeresésére. A 12. § szerint a szakértői és rehabilitációs bizottságnál a sajátos nevelési igény fennállásának vizsgálata - ha e rendelet másképp nem rendelkezik - a szülő kérésére, illetve egyetértésével indul. Szakértői vélemény készítését a szülő bármikor kérheti. Amennyiben a nevelési tanácsadó eljárási szabályt vét, és a fent hivatkozott jogszabályba ütköző módon

nem utalja tovább az ügyet a szakértői bizottsághoz, ezt a szülő jelezheti a nevelési tanácsadó fenntartójánál, ami a legtöbb esetben a helyi önkormányzat. (K-OJOGB-834/2008.)

A szakértői bizottság eljárásának megindításával és lefolytatásával kapcsolatban a szülő számára további korlátot jelent a hivatkozott 14/1994. (VI. 28.) MKM rendelet 18. §-a, amely szerint eljárást kezdeményezhet a családvédelmi intézmény, ha a szülő a szakértői vizsgálat szükségességével nem ért egyet, illetve maga a szakértői bizottság, ha a szülő gyermekével a szakértői vizsgálaton ismételt felhívás ellenére nem jelenik meg, a szakértői vizsgálatban nem működik közre, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal vagy annak továbbításával nem ért egyet, és a kérelmet nem írja alá. Ezen eljárásra az a jegyző illetékes, akinek a működési területén a gyermek, a tanuló szüleinek lakóhelye van. (K-OJOGB-1034/2008.)

Egy igazgató azzal kapcsolatban kérte hivatalunk segítségét, hogy a tanulóval kapcsolatos problémák kapcsán a szülők nem közreműködők, továbbá elutasítják a pedagógiai szakszolgálatokkal való együttműködést is. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényben foglaltak szerint a szülő kiemelt kötelessége, hogy gondoskodjon gyermeke testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételekről. Ennek biztosítása érdekében a szülő joga többek között, hogy gyermeke neveléséhez igénybe vegye a pedagógiai szakszolgálat intézményét. A közoktatási törvény 13. § (8) bekezdése alapján ugyanakkor, ha a tanulóval foglalkozó pedagógusok kezdeményezésére a nevelőtestület javaslatot tesz arra, akkor a szülő kötelessége, hogy gyermekével megjelenjen a nevelési tanácsadáson, továbbá biztosítsa gyermekének az iskolapszichológusi vizsgálaton és a fejlesztő foglalkozásokon való részvételét. Amennyiben a szülő ezen kötelezettségének nem tesz eleget, ez esetben a jegyző kötelezheti erre. A képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet 18/A. § alapján ugyanis a gyermek, tanuló érdekében a közoktatási törvény 13. § (8) bekezdése alapján államigazgatási eljárás megindítását kezdeményezheti a nevelési-oktatási intézmény vezetője, ha a gyermek, tanuló iskolapszichológusi vizsgálaton való részvételének szükségességével a szülő nem ért egyet, illetve a vizsgálaton a gyermekével nem jelenik meg. A 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet 12. § (1) bekezdése szerint a szakértői és rehabilitációs bizottságnál a sajátos nevelési igény fennállásának vizsgálata - ha e rendelet másképp nem rendelkezik - a szülő kérésére, illetve egyetértésével indul. A 12. § (3) bekezdése alapján, ha a közoktatási intézmény vagy a 8. § (8) bekezdésében, illetve a 9. § (1) bekezdésében felsorolt intézmény, továbbá a családvédelemmel foglalkozó más szerv (a továbbiakban együtt: családvédelmi intézmény) megítélése szerint a gyermek, tanuló szakértői vizsgálata szükséges, behívja a szülőt, és az indok közlésével javasolja a szakértői vizsgálaton való részvételt. A megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenessége vagy enyhe értelmi fogyatékoság vélelmezése esetén a nevelési-oktatási intézmény a szakértői és rehabilitációs bizottság által történő vizsgálatra csak abban az esetben tehet javaslatot, ha a gyermek, tanuló vizsgálatára a nevelési tanácsadás keretében már sor került. Szülői közreműködés hiányában a közoktatási törvény 91. § (7) bekezdésének b) pontja alapján a jegyző bejelentésre vagy hivatalból elrendelheti, hogy a szülő gyermekével jelenjen meg a nevelési tanácsadáson, illetőleg a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatán, amennyiben arra a tankötelezettség teljesítése érdekében szükség van. A szakértői és rehabilitációs bizottság által végzett szakértői vizsgálatral összefüggésben a 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet 18. § határozza meg a gyermek, tanuló érdekében kezdeményezhető államigazgatási eljárás eseteit. (K-OJOGB-1043/2008.)

Abban a kérdésben, hogy egy sajátos nevelési igényű tanuló hogyan kaphatja meg a számára legmegfelelőbb nevelést és oktatást, a szakértői véleményében a szakértői bizottságnak kell állást foglalnia. Sok panasz érkezett arra vonatkozóan, hogy bár az iskolák felveszik az emelt szintű normatívát, a gyermek, tanuló mégsem kapja meg az állapotának megfelelő ellátást. A törvény 86. § (2) bekezdése szerint a községi, a városi, a fővárosi kerületi és a megyei jogú városi önkormányzat köteles gondoskodni az óvodai nevelésről, az általános iskolai oktatásról. Ez a kötelezettség magába foglalja a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók ellátását is, amennyiben azok a többi gyerekekkel, tanulóval együtt nevelhetők, oktathatók. Az integrált nevelés-oktatás megszervezését a költségvetés magasabb normatív hozzájárulással támogatja. Pénzhiányra hivatkozva ezen kötelezettség teljesítése nem tagadható meg. (K-OJOGB-176/2008., K-OJOGB-400/2008., K-OJOGB-140/2008., K-OJOGB-720/2008., K-OJOGB-290/2008., K-OJOGB-304/2008., K-OJOGB-190/2008.)

Egy szülő dyscalculiás és dysgraphiás gyermeke iskolájával szemben élt panasszal, mivel az intézmény nem biztosítja számára a szükséges fejlesztést. Tájékoztattuk a panaszost, hogy az intézmény és a pedagógus köteles a felvett sajátos nevelési igényű gyermek számára a szakvéleményben előírt fejlesztéseket biztosítani. Amennyiben ennek nem tesz eleget, az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. kormányrendelet 142. § (1) c) pontja alapján szabálysértést valósít meg, amelyet az Oktatási Hivatalnál lehet jelezni. (K-OJOGB-916/2008.)

Sok panasz érkezett hivatalunkba a tanulási nehézséggel küzdő gyermekek jogaival kapcsolatban is. A képzési kötelezettségekről és a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 14/1994. (VI. 28.) MKM rendelet szerint a beilleszkedési, a tanulási nehézség, a magatartási rendellenesség vizsgálata a nevelési tanácsadás hatáskörébe tartozik. A tanulási, beilleszkedési, magatartási nehézséggel küzdő tanuló esetében tehát a nevelési tanácsadó által készített szakértői véleményben foglaltak alapján kell gondoskodni a tanuló neveléséről és oktatásáról. A nevelési tanácsadó eljárásáról a rendelet 22- 23. §-ai tartalmazzak szabályozást. A gyermek, tanuló érdekében a jegyző kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői vizsgálaton. (K-OJOGB-178/2008.)

A sajátos nevelési igényű tanulók és a tanulási, beilleszkedési, magatartási nehézséggel küzdő tanulók vonatkozásában az eltérő tanulmányi követelmények megállapítása az igazgató döntési jogosultsága. A közoktatási törvény e tárgyban az igazgató döntési jogköre szempontjából két eltérő jogintézményt hozott létre: a kötelező tanórai foglalkozáson való részvétel alóli felmentést, illetve az értékelés és minősítés alóli mentesítést.

Egy intézmény azzal összefüggésben kérte hivatalunk állásfoglalását, hogy amennyiben a tanuló nem vesz részt a foglalkozásokon, ez esetben az igazgató visszavonhatja-e a közoktatási törvény 30. § (9) bekezdése alapján adott tantárgyak, vagy tantárgyrészek értékelése, minősítése alóli mentesítést. A közoktatási törvény 30. § (9) bekezdése szerint a sajátos nevelési igényű tanulót, illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulót - jogszabályban meghatározott munkamegosztás szerint - a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján - a gyakorlati képzés kivételével - az igazgató mentesíti egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól. A igazgató a sajátos nevelési igényű tanulót, illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulót - jogszabályban meghatározott munkamegosztás szerint - a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján a szakértői vélemény alapján mentesíti a tanulót az értékelés és minősítés alól, amelyben foglaltak mind a nevelési-oktatási intézmény, mind pedig az érintett tanuló, valamint törvényes képviselőjére nézve kötelező érvényűek. Az ezzel kapcsolatos tanulói kötelezettségszegés, mulasztás sem jelenthet alapot arra, hogy az igazgató visszavonja az értékelés, minősítés alóli mentesítést. A tanulói kötelezettségszegések, a közoktatás rendjét veszélyeztető szabálysértések kapcsán az érintettel vagy törvényes képviselőjével szembeni felelősségre vonás az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet alapján jegyzői eljárás vagy az Oktatási Hivatal útján történhet. A Korm. rendelet 142. § (2) bekezdésének c) pontja alapján, ugyanis aki a pedagógiai szakszolgálatra vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően készített szakvéleményben foglaltakat szándékosan figyelmen kívül hagyja, ötv ezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható. Ezen szabálysértés miatti eljárás az Oktatási Hivatal hatáskörébe tartozik. (K-OJOGB-927/2008.)

Az értékelés, minősítés alóli mentesítés szempontjából lényeges a szakértői vélemény keletkezésének időpontja. Számos esetben okoz félreértést annak a szabálynak a figyelmen kívül hagyása, amely szerint a mentesítés visszamenőlegesen nem igényelhető, csak a hatályos szakvélemény ilyen irányú rendelkezései alapján.

Többen aziránt érdeklődtek, hogy a közoktatási törvény 30. § (9) bekezdése alapján szakértői bizottság véleményére adható mentesítés esetén a szülő mérlegelhet-e, hogy kíván-e élni ezzel a lehetőséggel, illetőleg a szülő kérheti-e az értékelés alóli mentesítést azután, hogy gyermeke elégtelen

osztályzatot kapott félévkor / év végén. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény a kötelező tanórai foglalkozás alóli felmentések, illetve az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből való mentesítések rendszerével biztosítja a sajátos nevelési igényű tanulóknak, és a magatartási, tanulási, beilleszkedési nehézséggel küzdő tanulóknak, hogy tudásukat képességeiknek megfelelően értékelhessék. A közoktatási törvény 30. §-ának (9) bekezdése rendelkezik az értékelés és a minősítés alóli mentesítésről. Ahhoz azonban, hogy a gyermek ezt a számára megfelelő speciális lehetőséget igénybe vehesse, a szakvélemény nélkülözhetetlen. Ha a tanulót egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből mentesítik az értékelés és minősítés alól, az iskola – a közoktatási törvény 52. §-ának (7) bekezdésében, valamint (11) bekezdésének c) pontjában meghatározott időkeret terhére - egyéni foglalkozást szervez részére. Az egyéni foglalkozás keretében - egyéni fejlesztési terv alapján - segíti a tanuló felzárkóztatását a többiekhez. A 14/1994. (VI. 28.) MKM rendelet szerint, ha a szülő a szakvéleménnyel nem ért egyet, azt nem köteles aláírni, és jogorvoslati lehetőségként a gyermek lakhelye szerint illetékes jegyzőhöz fordulhat. Amennyiben azonban a szülő a szakvéleményt aláírta, az kötelező rá nézve. A mentesítés azt jelenti, hogy a szakértői vélemény becsatolásával, a szülő a mentesítést írásban jelzi az intézményvezetőnek, akinek ebben a kérdésben mérlegelési jogköre nincs, vagyis döntésével jóvá kell hagynia a szakértői bizottság javaslatát. A szakértői vélemény a pedagógusokra nézve ugyanis ugyanúgy kötelező, mint a szülőre nézve. Ha egy tanulót mentesítettek az értékelés alól, osztályozni nem lehet, így nem is buktatható meg az érintett tantárgyból. Az értékelés alóli mentesítés szempontjából lényeges a szakértői vélemény keletkezésének időpontja. A mentesítés visszamenőlegesen nem igényelhető, csak a hatályos szakvélemény ilyen irányú rendelkezései alapján. Abban az esetben, ha a vizsgálat célja kizárólag az, hogy a tanulót mentesítsék az értékelés és minősítés alól, akkor a 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet 13. § (3)-(4) bekezdése a vizsgálat indításával kapcsolatban úgy rendelkezik, hogy az iskolai oktatás első-hatodik évfolyamán január 31-ig, vagy annak a tanévnek március 31. napjáig, amelyben az adott tantárgy tanulását a tanuló megkezdte, szükség szerint bármikor megindítható a vizsgálat. Ettől eltérő időpontban be kell csatolni az érintett iskola igazgatójának a vizsgálat szükségességével kapcsolatos egyetértő nyilatkozatát. Az iskola igazgatója döntéséhez beszerzi a tanuló osztályfőnöke és az adott tantárgyat tanító pedagógus véleményét. Az iskola igazgatója egyetértésének hiányában a szakértői és rehabilitációs bizottság vezetője vagy az általa kijelölt szakértői bizottsági tag – a tanuló meghallgatása után – dönt a vizsgálat szükségességéről vagy a kérelem elutasításáról. (K-OJOGB-987/2008.), (K-OJOGB-362/2008.), (K-OJOGB-887/2008.), (K-OJOGB-780/2008.), (K-OJOGB-721/2008.), (K-OJOGB-916/2008.), (K-OJOGB-301/2008.), (K-OJOGB-362/2008.), (K-OJOGB-368/2008.), (K-OJOGB-881/2008.), (K-OJOGB-927/2008.)

A szakértői véleményben foglaltak alapján, értékelés, minősítés alóli mentesítésben részesülő tanulók középiskolában való továbbtanulási lehetőségei felől is sokan érdeklődtek hivatalunknál. A közoktatási törvény 30. § (9) bekezdése alapján a tanulót kedvezmény illetheti meg a felvételi eljárás során, ha a szakvélemény erre javaslatot tesz. Amennyiben a szakvélemény bizonyos tantárgyak értékelése alól való mentességet javasol, a felvételin biztosítani kell kedvezményeket a gyermek számára az adott tárgyból. A hivatkozott jogszabályhely szerint, ugyanis ha a tanulót egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből mentesítik, a tanuló részére a felvételi vizsgán, az osztályozó vizsgán, a köztes vizsgán, a különbözeti vizsgán, a javítóvizsgán, az érettségi vizsgán, a szakmai vizsgán biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli beszámolón lehetővé kell tenni az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszköz (írógép, számítógép stb.) alkalmazását, szükség esetén az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli beszámolóval történő felváltását. (K-OJOGB-231/2008.), (K-OJOGB-328/2008.)

Többen érdeklődtek hivatalunknál az érettségigénybe vehető kedvezményekről. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 30. § (9) bekezdése szerint a sajátos nevelési igényű tanulót, illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulót - jogszabályban meghatározott munkamegosztás szerint - a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján - a gyakorlati képzés kivételével - mentesíti az igazgató egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól. Az érettségi vizsgán az érintett tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat. A tanuló részére a felvételi vizsgán, az osztályozó vizsgán, a köztes vizsgán, a különbözeti vizsgán, a javítóvizsgán, az érettségi vizsgán, a szakmai vizsgán (tanulmányok alatti vizsgák) biztosítani kell a hosszabb

felkészülési időt, az írásbeli beszámolón lehetővé kell tenni az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszköz (írógép, számítógép stb.) alkalmazását, szükség esetén az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli beszámolóval történő felváltását. A tanulmányok alatti vizsgákra vonatkozó kedvezményeket a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 9. számú mellékletének 2.10., 3.12., 3.13., 3.14. pontjai konkretizálják. Ez azt jelenti, hogy ha a nevelési tanácsadó szakvéleménye a közoktatási törvény 30. § (9) bekezdésére hivatkozva könnyítéseket javasol az adott tantárgy értékelésénél, akkor ebből a tantárgyakból az érettségien biztosítani kell a fent idézett összes kedvezményt. Az érettségi vizsga szabályzatát a 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet tartalmazza. A rendelet szerint az érettségi vizsgára való jelentkezéskor kell döntenie az intézményvezetőnek a közoktatási törvény 30. § (9) bekezdése alapján történő kérelmekről. Amennyiben nem biztosítják a szakvéleményben előírt kedvezményeket és mentességeket, az érintettek panaszával az intézmény fenntartójához kell fordulnia és kérnie a sérelmezett helyzet megszüntetését. (K-OJOGB-892/2008.), (K-OJOGB-984/2008.), (K-OJOGB-544/2008.), (K-OJOGB-721/2008.), (K-OJOGB-833/2008.), (K-OJOGB-47/2008.), (K-OJOGB-244/2008.)

Több szülő érdeklődött a sajátos nevelési igényű tanulók magántanulóságával kapcsolatos szabályozásról.

Tájékoztatottuk a hozzánk fordulókat, hogy a sajátos nevelési igényű tanuló számára az igényjogosultság megállapításától kezdve a különleges gondozást a szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményében foglaltak alapján kell biztosítani. A képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgáltatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet 14. § (1) bekezdése alapján a szakértői és rehabilitációs bizottság által készített szakértői véleményben kell rendelkezni arról, hogy a fogyatékos tanuló tankötelezettségét kizárólagosan iskolába járással vagy a szülő választása szerint iskolába járással, illetve magántanulóként, illetőleg kizárólagosan magántanulóként teljesítheti. Ha a tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan magántanulóként teljesítheti, ebben az esetben a heti foglalkoztatás idejéről és a felkészüléshez szükséges, a szakértői és rehabilitációs bizottság által biztosított szakemberekről is a szakértői és rehabilitációs bizottság által kiállított szakértői véleményben kell rendelkezni. A közoktatási törvény 120. § (1) bekezdése alapján, ha a sajátos nevelési igényű tanuló, illetve a beilleszkedési, tanulási nehézséggel, magatartási rendellenességgel küzdő tanuló szakértői vélemény alapján tanulmányait magántanulóként folytatja az önkormányzati feladatellátás keretében, a szakértői véleményben megjelölt szakember biztosításáról - külön jogszabályban meghatározottak szerint - az iskolának, a fejlesztő felkészítést nyújtó, illetve a szakértői véleményt készítő intézménynek kell gondoskodnia. Az iskolában nem foglalkoztatott szakemberek biztosításáról a sajátos nevelési igényű tanuló esetén a fővárosi, megyei utazó szakember hálózat költségvetése terhére kell gondoskodni. A fentiek értelmében a sajátos nevelési igényű tanuló abban az esetben teljesítheti magántanulóként tankötelezettségét, amennyiben a szakértői és rehabilitációs bizottság által kiállított szakértői vélemény ezt magában foglalja. A törvény 120. § (2) bekezdésében foglaltak szerint meg kell téríteni az ellátást biztosító intézmény eléréséhez szükséges helyközi utazás költségeit, a gyermeknek, tanulóknak és kísérőjének; továbbá ezen gyermek, tanuló szülője részére szervezett gondozói tanfolyam költségét. (K-OJOGB-333/2008.), (K-OJOGB-878/2008.)